

Stichting Pensioenfonds Robeco

Jaarrapport 2022

INHOUDSOPGAVE

Pagina

BESTUURSVERSLAG

A	Bestuursverslag	4
	Kerncijfers	5
	Karakteristieken van het pensioenfonds	8
	Verslag van het bestuur	18
	Verslag compliance officer	25
	Pensioenparagraaf	33
	Beleggingsparagraaf	35
	Financiële paragraaf	41
	Paragraaf Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)	45
	Risicoparagraaf	50
	Toekomstparagraaf	64
B	Verslag Raad van Toezicht	65
C	Verslag Verantwoordingsorgaan	72

JAARREKENING

1	Balans per 31 december	79
2	Staat van baten en lasten	80
3	Kasstroomoverzicht	82
4	Algemene toelichting	84
5	Toelichting op de balans	92
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	116

OVERIGE GEGEVENS

7	Actuariële verklaring	126
8	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	128

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	135
---	-------------------------	-----

BESTUURSVERSLAG

A BESTUURSVERSLAG

KERNCIJFERS

Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, ultimo jaar

	2022		2021		2020		2019		2018	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers	793	27	728	26	722	26	742	27	768	28
Gewezen deelnemers	1.823	61	1.808	63	1.807	64	1.751	63	1.685	62
Pensioengerechtigden	333	12	310	11	287	10	275	10	264	10
Totaal	<u>2.949</u>	<u>100</u>	<u>2.846</u>	<u>100</u>	<u>2.816</u>	<u>100</u>	<u>2.768</u>	<u>100</u>	<u>2.717</u>	<u>100</u>

Premiebijdragen, kostendeekkende premie en pensioenuitkeringen

(Bedragen x € 1.000)	2022	2021	2020	2019	2018
Premiebijdragen werkgevers	16.754	15.167	15.077	15.736	12.025
Overige bijdragen werkgevers (*)	335	358	305	238	288
Premiebijdragen werknemers	2.672	2.420	2.389	2.499	1.844
Premie risico deelnemers (**)	1.514	1.688	1.736	1.712	1.528
	<u>21.275</u>	<u>19.633</u>	<u>19.507</u>	<u>20.185</u>	<u>15.685</u>
Kostendeekkende premie	26.296	28.142	23.519	19.564	18.716
Pensioenuitkeringen	9.686	9.296	8.808	8.447	8.295

(*) Dit is de bijdrage van de werkgevers aan de herverzekeringspremie Premie Vrijstelling bij Invaliditeit (basisregeling en netto DC-regeling). Vanaf 2020 is hier ook de bijdrage aan de kosten netto regeling opgenomen.

(**) De premiebijdrage risico deelnemers is een gecombineerde bijdrage van zowel werkgevers als werknemers.

Pensioengegevens

(Bedragen x € 1)	2022	2021	2020	2019	2018
Maximum pensioensalaris (***)	84.883	83.218	83.218	83.218	83.218
Franchise	14.802	14.600	14.600	14.000	13.500
Toeslagen boekjaar					
- actieve deelnemers	2,00%	0,00%	1,23%	0,85%	0,75%
- inactieve deelnemers	2,00%	0,00%	1,23%	1,70%	1,40%
- inhaaltoeslag				0,10%	
<u>Ultimo 2009 = 100 (****)</u>					
<u>ACTIEVEN</u>					
Pensioenontwikkeling actieven	119,06	116,73	116,73	115,31	114,23
Prijsinflatie (****)	127,19	123,84	122,25	119,16	118,15
Cumulatief gemiste toeslagen	6,9%	6,1%	4,8%	3,4%	3,5%
<u>INACTIEVEN</u>					
Pensioenontwikkeling inactieven	116,94	114,65	114,65	113,25	111,25
Prijsinflatie	130,83	127,39	125,76	122,57	120,52
Cumulatief gemiste toeslagen	12,0%	11,3%	9,8%	8,4%	8,5%

(***) Maximum pensioensalaris en de franchise geldt per 1 april van het betreffende jaar.

Vanaf 2022 wordt de franchise per 1 januari toegepast.

(****) Er wordt tot 2009 terug gekeken.

(*****) Vanaf 2020 wordt voor actieven de prijsontwikkeling gevolgd - daarvoor was dit de loonontwikkeling.

Technische voorzieningen, stichtingskapitaal en reserves, belegd vermogen en dekkingsgraad

(Bedragen x € 1.000)	2022	2021	2020	2019	2018
Technische voorzieningen					
- voor risico pensioenfonds	444.318	664.557	746.448	626.563	499.297
- voor risico deelnemers	68.038	76.776	67.049	65.506	54.573
	<u>512.356</u>	<u>741.333</u>	<u>813.497</u>	<u>692.069</u>	<u>553.870</u>
Algemene Reserve	297.402	250.349	110.731	144.810	136.743
Reserve 'Premiedepot'	245	1.656	10.653	12.359	9.688
Beleggingen					
- voor dekking technische voorziening	741.397	917.297	857.321	771.195	635.546
- voor premiedepot	245	1.656	10.653	12.359	9.688
	<u>741.642</u>	<u>918.953</u>	<u>867.974</u>	<u>783.554</u>	<u>645.234</u>
- voor risico pensioenfonds	741.642	918.953	867.974	783.554	645.234
- voor risico deelnemers	68.038	76.776	67.049	65.506	54.573
	<u>809.680</u>	<u>995.729</u>	<u>935.023</u>	<u>849.060</u>	<u>699.807</u>
Liquide middelen	4.822	6.443	5.042	5.933	5.608
Saldo overige activa en passiva	-4.499	-8.834	-5.184	-5.755	-5.114
Totaal belegd vermogen	<u>810.003</u>	<u>993.338</u>	<u>934.881</u>	<u>849.238</u>	<u>700.301</u>
Actuele dekkingsgraad	158,0%	133,8%	113,6%	120,9%	124,7%
Vereiste dekkingsgraad	123,7%	120,4%	119,7%	121,0%	122,1%
Beleidsdekkingsgraad	146,2%	126,5%	107,5%	119,1%	130,9%
Gehanteerde gemiddelde rente ultimo boekjaar (*)	2,45%	0,43%	-0,09%	0,54%	1,33%

(*) Voor de rentetermijnstructuur wordt gebruik gemaakt van de door Bloomberg dagelijks gepubliceerde (intraday) Europese swaprentes voor 1 t/m 10 jaar (jaarintervallen), 12, 15, 20, 25, 30, 40 en 50 jaar. Bij deze renteswaps wordt 6-maands EURIBOR uitgeruild tegen een vaste rente. Gekozen is voor de 'London composite rates' (code: CMPL) uit Bloomberg, die een soort marktgemiddelde weerspiegelen. De curve wordt gebaseerd op de bid-rente. Niet-beschikbare looptijdpunten worden geschat door tussenliggende forward rentes constant te veronderstellen.

De actuele dekkingsgraad op basis van de Ultimate Forward Rate (UFR) - methodiek is 158,7% (2021: 138,7%) en de beleidsdekkingsgraad 147,9% (2021: 131,9%).

De berekening van de dekkingsgraad is exclusief de beleggingen en bestemmingsreserve voor het premiedepot.

Verdeling beleggingsportefeuille voor risico pensioenfonds

(Bedragen x € 1.000)

	2022	2021	2020	2019	2018
Aandelen	313.801	423.252	362.456	336.755	260.588
Vastrentende waarden	351.888	425.946	435.661	393.242	341.456
Derivaten	11.902	-3.839	2.502	1.543	-613
Overige beleggingen	63.574	69.282	66.939	51.564	42.751
	<u>741.165</u>	<u>914.641</u>	<u>867.558</u>	<u>783.104</u>	<u>644.182</u>
Derivaten met negatieve waarde	477	4.312	416	450	1.052
Beleggingen risico pensioenfonds	<u>741.642</u>	<u>918.953</u>	<u>867.974</u>	<u>783.554</u>	<u>645.234</u>
Beleggingen 'premiedepot'	-245	-1.656	-10.653	-12.359	-9.688
Beleggingen dekking technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	<u>741.397</u>	<u>917.297</u>	<u>857.321</u>	<u>771.195</u>	<u>635.546</u>

Beleggingsrendement risico pensioenfonds

	2022	2021	2020	2019	2018
Beleggingsrendement netto	-19,90%	4,80%	9,00%	19,60%	-2,90%

Beleggingsopbrengsten

(Bedragen x € 1.000)

	2022	2021	2020	2019	2018
- risico pensioenfonds	-185.575	39.594	73.458	127.514	-19.189
- risico deelnemers	-8.939	9.695	1.378	9.628	-2.333

Kostentransparantie

	2022	2021	2020	2019	2018
<u>Zonder WTP kosten</u>					
Totale pensioenuitvoeringskosten (x € 1.000)	882	958	906	913	931
Uitvoeringskosten per normdeelnemer (x € 1)	783	923	897	897	901
T.o.v. het gemiddeld belegd vermogen	0,11%	0,11%	0,11%	0,12%	0,14%
<u>Met WTP kosten</u>					
Totale pensioenuitvoeringskosten (x € 1.000)	1.047				
Uitvoeringskosten per normdeelnemer (x € 1)	930				
T.o.v. het gemiddeld belegd vermogen	0,13%				
Totale vermogensbeheerkosten (x € 1.000)	2.894	3.339	3.110	3.184	2.902
T.o.v. het gemiddeld belegd vermogen	0,37%	0,38%	0,39%	0,42%	0,43%
Totale transactiekosten (x € 1.000)	868	743	934	652	692
T.o.v. het gemiddeld belegd vermogen	0,11%	0,08%	0,12%	0,09%	0,11%

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Algemene informatie

Juridische structuur

Stichting Pensioenfonds Robeco (hierna 'pensioenfonds'), statutair gevestigd te Rotterdam, is opgericht op 13 maart 1972 in Rotterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41126139. De laatste statutenwijziging was op 8 januari 2019. Stichting Pensioenfonds Robeco is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Adresgegevens van het pensioenfonds:

Stichting Pensioenfonds Robeco
Weena 850
3014 DA Rotterdam

Statutaire doelstellingen

Het pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, nabestaanden en ex-partners van deelnemers met aanspraken bij het pensioenfonds, in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving. Het pensioenfonds geeft uitvoering aan het pensioenreglement zoals overeengekomen in de, met de aangesloten ondernemingen overeengekomen, uitvoeringsovereenkomsten.

De rechten en plichten van de bij het pensioenfonds aangesloten ondernemingen staan beschreven in de uitvoeringsovereenkomsten met het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft tot doel het, binnen de grenzen van zijn middelen, verlenen of doen verlenen van pensioenen, uitkeringen en/of andere tegemoetkomingen aan (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en hun nagelaten betrekkingen, die daarvoor in aanmerking komen krachtens de bepalingen van de statuten en reglementen. Het pensioenfonds voert een beleid dat in overeenstemming is met deze doelstelling. Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota ('ABTN') de belangrijkste is. Deze ABTN is voor het laatst geactualiseerd in december 2022.

Missie

Stichting Pensioenfonds Robeco is een pensioenfonds van, voor en door (oud-) Robeco-medewerkers. Het belangrijkste doel is het behalen van een zo goed mogelijk pensioenresultaat voor de deelnemers. Dit doen we door optimaal gebruik te maken van kennis binnen Robeco en door een slagvaardige en autonome besluitvorming. We communiceren inzichtelijk en letten uitdrukkelijk op de uitvoeringskosten. We houden bij de uitvoering van de pensioenregeling rekening met de risico's en kansen die duurzame ontwikkelingen bieden voor de beleggingsportefeuille.

Strategie

Het pensioenfonds kiest eenduidig voor een model van uitbesteding aan gespecialiseerde partijen op de kerngebieden pensioenadministratie, vermogensbeheer en communicatie. Het bestuur richt zich op het inrichten en aansturen van deze relaties op een dusdanige manier dat het bestuur in control is over de uitbesteding en bewaakt of de doelstellingen worden bereikt.

Ten aanzien van de inhoud van de regeling ligt het primaat bij de sociale partners. Echter gezien de aard en deskundigheid van het pensioenfonds speelt het bestuur een relevante rol bij het vormgeven van (wijzigingen van) de regeling. Hierbij stuurt het bestuur op eenvoud en uitvoerbaarheid van de regeling (en de hiermee samenhangende beheersing van de kosten). Dit doet het bestuur in volledige transparantie naar beide sociale partners (werkgever en ondernemingsraad) waarbij het bestuur open is over haar afweging en motieven.

Eenvoud- en uitvoerbaarheid

Het bestuur handhaaft de tot nu toe toegepaste strategie om geen overgangsbepalingen en garantieregelingen op te nemen in het pensioenreglement. Ook worden geen zogenaamde 'knippen' in de pensioenregeling opgenomen. Het pensioenreglement gaat van één pensioenrichtleeftijd uit. Er wordt geen onderscheid aangebracht in de regelingen voor de aangesloten werkgevers. Een eenvoudige regeling draagt ook bij aan de ambitie om duidelijk te kunnen communiceren.

Kostenbeheersing

Het bestuur stuurt voor wat betreft de out of pocket pensioenbeheerkosten op een totaalbegroting. De kosten per deelnemer zijn een afgeleide maar niet een op zichzelf staande sturingsvariabele.

Communicatie

De strategie ten aanzien van communicatie richt zich dominant op het creëren van bewustzijn voor het onderwerp pensioen via verschillende communicatiekanalen, waarbij vooral wordt ingezet op online communicatie (website en nieuwsbrieven) en het digitaal portaal in combinatie met direct contact met de deelnemers via inloopsessies, voorlichting etc.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

MVB is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft de overtuiging dat MVB positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen van het pensioenfonds en aan de maatschappij. Dit omvat ook de risico's voortvloeiend uit klimaatverandering, gebruik van natuurlijke hulpbronnen en uit afwaardering van activa ten gevolge van veranderingen in (onder andere) milieu regelgeving. Het pensioenfonds is van mening dat het integreren van duurzaamheidsinformatie tot betere beleggingsbeslissingen leidt. De dialoog met bedrijven leidt tot duurzame verandering. Beide zijn kernonderdelen van het verantwoord beleggen beleid van het pensioenfonds. Op het gebied van informatieverplichtingen over duurzame beleggingen, de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), heeft het bestuur in 2022 de ambitie uitgesproken om vanaf 1 januari 2023 als artikel 8 te kwalificeren.

Samenstelling van het bestuur

Het pensioenfonds heeft een paritair samengesteld bestuur dat zich terzijde laat staan door een adviserend actuaaris, een waarmerkend actuaaris, een externe onafhankelijke accountant, enkele commissies, een Verantwoordingsorgaan en een Raad van Toezicht. Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst; alle werkzaamheden (pensioenadministratie, uitbetaling, vermogensbeheer, communicatie, etc.) zijn uitbesteed.

Het bestuur is samengesteld uit drie werkgeversvertegenwoordigers, twee werknemersvertegenwoordigers en een vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden. Daarnaast zijn er twee plaatsvervangende werknemersvertegenwoordigers en een plaatsvervangende pensioengerechtigdenvertegenwoordiger. Het bestuur kan tijdelijk maximaal twee externe bestuurders aanstellen.

De samenstelling van het bestuur eind 2022 is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Geboorte- Jaar	Lid sinds	Einde zittingsduur
Tom Steenkamp	Voorzitter	Werkgever	1958	19-07-2011	01-07-2023
Machiel Zwanenburg	Lid	Werkgever	1975	23-12-2016	23-12-2024
Vacature ¹	Lid	Werkgever			
Wilma de Groot	Lid	Werknemer	1979	10-12-2013	01-06-2025
Hendrik Bulle ²	Lid en Plv.Voorzitter	Werknemer	1963	20-03-2018	20-03-2026
Margret Smits	Plv. Lid	Werknemer	1966	06-11-2018	01-06-2025
Marco van Zanten	Plv. Lid	Werknemer	1977	01-05-2019	01-05-2023
Anton Fiolet	Lid	Pensioengerechtigden	1941	14-03-2017	14-03-2025
Willem van Someren Gréve	Plv. Lid	Pensioengerechtigden	1947	16-11-2021	16-11-2025

¹ Op 16 januari 2023 heeft DNB ingestemd met de benoeming van Rutger de Wit als bestuurslid namens de werkgever. Sinds mei 2022 heeft hij bestuursvergaderingen bijgewoond als aspirant.

² Bestuurslid namens de werknemers, Hendrik Bulle, is gedurende het verslagjaar herbenoemd. Er hadden zich geen tegenkandidaten aangemeld. Daarom hoefden er geen verkiezingen te worden gehouden.

De bestuursleden zijn voor een periode van vier jaar benoemd. De werkgeversvertegenwoordigers dienen werknemer van één van de aangesloten ondernemingen te zijn en worden voorgedragen door de aangesloten onderneming Robeco Nederland BV, de werknemersvertegenwoordigers worden uit en door de actieve deelnemers gekozen en de vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden worden voorgedragen door de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden in het Verantwoordingsorgaan.

Bestuur en bestuursbureau

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds en het uitvoeren van de door de werkgevers toegezegde pensioenregeling, waaronder het doen van pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden van (niet-actieve) deelnemers. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds. Het bestuur heeft bevoegdheden tot het verrichten van betalingen en het aangaan van contractuele verplichtingen met derden krachtens de statuten en reglementen alsmede de hiermee verbonden uitvoeringsbesluiten en de uitvoeringsovereenkomsten. Het pensioenfonds wordt daarin vertegenwoordigd door het gezamenlijk handelen van een bestuurslid en de directeur van het bestuursbureau of het gezamenlijk handelen van ten minste twee bestuursleden.

Het pensioenfonds heeft een bestuursbureau. Het bestuur benoemt daarvan de directeur. Het bestuursbureau is eindverantwoordelijk voor alle operationele zaken en is het primaire aanspreekpunt voor de pensioenadministrateur en de fiduciair vermogensbeheerder. Tevens is het bestuursbureau verantwoordelijk voor de voorbereiding en de afhandeling van bestuursvergaderingen. Gegeven de formele verantwoordelijkheid blijft het bestuur het aanspreekpunt voor de toezichthouders. In 2022 was Rein Godding statutair directeur van het pensioenfonds en Nicole de Spirt was medewerkster van het bestuursbureau. Beiden zijn in dienst van de aangesloten ondernemingen.

Pension Fund Governance

Bestuursmodel

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid hiervoor is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt in ieder geval het volgende in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan: het beheersen van financiële risico's en het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie op de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets te maken;
- het beleid van het pensioenfonds voldoet aan de herziene IORP II-richtlijn die op 13 januari 2019 geïmplementeerd is in de Nederlandse wetgeving.

Het bestuur heeft op de volgende wijze invulling gegeven aan de governance binnen het pensioenfonds:

- instelling Raad van Toezicht;
- instelling compliance officer;
- instelling Verantwoordingsorgaan;
- instelling sleutelfunctiehouders.

Raad van Toezicht

De samenstelling van de Raad van Toezicht eind 2022 is als volgt:

Naam	Functie	Geboorte- Jaar	Lid sinds	Einde huidige zittingstermijn	Einde laatste zittingstermijn
Peter Priester	Voorzitter	1964	2017	2023	2025
Casper Lötgerink	Lid	1978	2022	2024	2030
Reiniera van der Feltz	Lid	1972	2017	2023	2025

De zittingstermijn van Raad van Toezicht leden is maximaal 8 jaar.

Sako Zeverijn is na 8 jaar lidmaatschap medio 2022 teruggetreden als lid van de Raad van Toezicht. Casper Lötgerink heeft hem opgevolgd en is per 1 juli 2022, na bindende voordracht door het Verantwoordingsorgaan, benoemd door het bestuur

De Raad van Toezicht heeft tot taak het functioneren (van het bestuur) van het pensioenfonds kritisch te beoordelen. Dat doet de RvT ondermeer door het beoordelen van de governance, de processen, opzet, bestaan en werking van het risicobeheer en de belangenafweging. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht diverse goedkeuringsrechten zoals vastgelegd in de statuten en betreft de naleving van de Code Pensioenfonds en VITP-code bij zijn taak. Tevens fungeert de Raad van Toezicht als klankbord richting het bestuur inzake lopende en toekomstige ontwikkelingen.

De Raad van Toezicht heeft een goedkeuringsrecht voor de besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- a. het bestuursverslag en de jaarrekening;
- b. de profielschets voor bestuursleden;
- c. het beloningsbeleid met uitzondering van de beloning van de Raad van Toezicht;
- d. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van de stichting of overname van verplichtingen door de stichting;
- e. een besluit tot liquidatie, fusie of splitsing van de stichting;
- f. verandering van rechtsvorm.

Een verantwoording van de Raad van Toezicht over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden (artikel 104 lid 2 PW) is opgenomen op pagina 65.

Relevante nevenfuncties ultimo 2022

BESTUUR

Tom Steenkamp

- Hoogleraar VU;
- Lid van het bestuur van Inquire;
- Voorzitter auditcommissie SPIN;
- Voorzitter BC Pensioenfonds Horeca en Catering.

Wilma de Groot

- Lid beleggingsadviescommissie Stichting Gak Instituut;
- Bestuurslid Stichting Volkskracht Rotterdam;
- Ad-hoc docent (gastcolleges).

Margret Smits

- Bestuurslid (penningmeester) astma Vereniging Nederland en Davos;
- Deelnemer aan de Raad van Toezicht van Diergaarde Blijdorp in Rotterdam.

Anton Fiolet

- Directeur en enig aandeelhouder van Admetos B.V.;
- Bestuur Vereniging van Gepensioneerden.

Willem van Someren Gréve

- Lid van de Raad van Commissarissen van Heyligers design +projects (architecten bureau);
- Voorzitter Diaconie van de Protestantse Gemeente Blaricum;
- Bestuur Stichting Pensioenbehoud.

BESTUURSBUREAU

Rein Godding

- Voorzitter van de Raad van Toezicht van Stichting Mediahuis Nederland Pensioenfonds;
- Manager van Stichting Pensioenfonds Huntsman Rozenburg;
- Lid van de Regiocommissie boven Aa van Waterschap Aa en Maas.

RAAD VAN TOEZICHT

Reiniera van der Feltz

- Uitvoerend bestuurder SBZ Pensioen (Pensioenfonds voor financiële dienstverleners);
- Lid Raad van Toezicht Bedrijfstakpensioenfonds SAG;
- Penningmeester bestuurder Stichting Quiet Nederland;
- Lid van de Advisory Committee EPFIF Bestuurstafel;
- Eigenaar eenmanszaak B-Rein.

Peter Priester

- Partner van Xudoo Pensioenfonds Bestuur;
- Uitvoerend bestuurder Risk: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubleringsbedrijven;
- Uitvoerend bestuurder: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Particuliere Beveiliging;
- Lid van de Raad van Toezicht bij Pensioenfonds Thales;
- Lid van de Raad van Toezicht bij Bpf Levensmiddelen.

Casper Lötgerink

- Eigenaar van CL Risk Consulting;
- Sleutelfunctiehouder bij Bpf Meubel;
- Sleutelfunctiehouder bij PWRI;
- Risicomanager bij Bpf Schoonmaak;
- IT manager bij Bpf Levensmiddelen;
- Proces analist bij PGB Pensioendiensten;
- Docent bij SPO en bij Eurac CPE.

Compliance officer

Het bestuur van het pensioenfonds heeft Paul Veenhof benoemd als compliance officer.

De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode;
- onafhankelijk toezicht op de naleving van wettelijke regelingen.

De taken leiden onder meer tot het toetsen van de naleving van wet- en regelgeving met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door het bestuur en de medewerkers van het bestuursbureau.

Een verslag van de compliance officer is opgenomen op pagina 25.

Sleutelfunctiehouders

In verband met de herziene IORP II-richtlijn die op 13 januari 2019 geïmplementeerd is in de Nederlandse wetgeving heeft het bestuur sleutelfunctiehouders benoemd. De sleutelfunctiehouders zijn onderdeel van de tweede beheersingslijn van de risicomanagementorganisatie. Bij het inrichten van de sleutelfuncties heeft het bestuur onderscheid gemaakt tussen:

- 'personen die sleutelfuncties vervullen', dit zijn alle personen die betrokken zijn bij de uitvoering van de sleutelfuncties; en
- 'houders van een sleutelfunctie', dit zijn de personen die eindverantwoordelijk zijn voor de uitoefening van de taken die vallen onder een sleutelfunctie (de leidinggevende van een bepaalde sleutelfunctie).

DNB heeft ingestemd met de inrichting van de sleutelfuncties.

- Bestuurslid Machiel Zwanenburg is sleutelfunctiehouder risicobeheerfunctie. Sander Grootoonk die werkzaam is bij de aangesloten werkgever als risicomanager, is aangesteld als de vervuller van de risicobeheerfunctie.
- Martijn van Hassel die werkzaam is bij de aangesloten werkgever als hoofd internal audit is sleutelfunctiehouder van de interne auditfunctie. Medewerkers van de afdeling internal audit van de werkgever kunnen invulling geven aan de rol van vervuller van de interne auditfunctie.
- Mark van de Velde die werkzaam is bij Aon en die de certificerende actuaire van het pensioenfonds is, is sleutelfunctiehouder van de actuariële functie.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur ten aanzien van het uitgevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst.

Het Verantwoordingsorgaan is eind 2022 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Einde zittingsduur
Mart Postma ¹	Voorzitter	Werknemer	2019	2026
Tjeerd Borrie ²	Lid	Werknemer	2022	2026
Nico Becx	Piv. voorzitter	Werkgever	2020	2024
Anneriet van Rijn	Lid	Werkgever	2018	2025
Peter Reinders	Lid	Pensioengerechtigden	2016	2024
Anne Zuidema	Lid	Pensioengerechtigden	2020	2024

¹ Lid namens de werknemers, Mart Postma, is gedurende het verslagjaar herbenoemd. Er hadden zich geen tegen kandidaten aangemeld. Daarom hoefden er geen verkiezingen te worden gehouden..

² Nieuw lid namens de werknemers, Tjeerd Borrie, is gedurende het verslagjaar toegetreden tot het Verantwoordingsorgaan. Er hadden zich geen tegen kandidaten aangemeld. Daarom hoefden er geen verkiezingen te worden gehouden. Hij neemt de plaats in van George Geerst, die niet voor een nieuwe termijn beschikbaar was.

Een bestuursdelegatie heeft frequent overleg met het Verantwoordingsorgaan. Het Verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van het bestuursverslag en de jaarrekening.

Daarnaast heeft het Verantwoordingsorgaan het wettelijk recht advies uit te brengen over:

- het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- het wijzigen van het beleid ten aanzien van en het reglement van het Verantwoordingsorgaan;
- de vorm, inrichting en samenstelling (inclusief profielschetsen) van de Raad van Toezicht;
- bindende voordracht van leden van de Raad van Toezicht;
- het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- het beleid inzake beloningen;
- gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van de stichting of de overname van verplichtingen door de stichting;
- liquidatie, fusie of splitsing van de stichting;
- sluiten, wijziging of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst;
- omzetten van de stichting in een andere rechtsvorm;
- de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

In 2022 heeft het Verantwoordingsorgaan advies uitgebracht over de wijzigingen in de uitvoeringsovereenkomst.

De verantwoording van het Verantwoordingsorgaan over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden is opgenomen op pagina 72.

Commissies

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie (BC) adviseert het bestuur over het te voeren beleggings- en balansbeheerbeleid, alsmede over de aan lange termijn studies ten grondslag liggende uitgangspunten. De advisering behelst niet het niveau van ALM risico dat het bestuur wenst te lopen en evenmin de invulling van aspecten van market timing of tactisch beleggingsbeleid. De BC is in 2022 acht keer bijeen gekomen.

De BC bestaat eind 2022 uit vijf leden: twee bestuursleden en drie externe leden (waarvan twee in dienst van de aangesloten ondernemingen) en wordt bijgestaan door de directeur van het bestuursbureau:

Naam	Functie		Geboorte- Jaar	Lid sinds	Einde zittingsduur
Tom Steenkamp ¹	Lid	Bestuurslid	1958	2011	2023
Yvette Hellegers	Lid	Extern	1981	2017	2025
Roeland Moraal	Lid	Extern, in dienst van Robeco	1971	2020	2024
Laurens Swinkels	Lid	Extern, in dienst van Robeco	1976	2016	2024
Wilma de Groot ¹	Voorzitter	Bestuurslid	1979	2014	2026

¹ Tom Steenkamp en Wilma de Groot zijn in het boekjaar herbenoemd.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie adviseert het bestuur over het te voeren communicatiebeleid en is tevens verantwoordelijk voor de operationele uitvoering van het door het bestuur vastgestelde communicatiebeleid.

De communicatiecommissie is in 2022 formeel vier keer bijeen gekomen met de externe communicatieadviseur. Gezien de relatief kleine omvang van de commissie vonden er ook frequent informele overleggen plaats tussen het betrokken bestuurslid, de directeur van het pensioenfonds en de externe communicatieadviseur.

De communicatiecommissie wordt gevormd door maximaal twee (plaatsvervangend) bestuursleden, bijgestaan door de directeur van het bestuursbureau. Eind 2022 was de communicatiecommissie als volgt samengesteld:

Naam	Functie		Geboorte- Jaar	Lid sinds	Einde zittingsduur
Margret Smits Vacature ¹	Voorzitter		1966	2018	2025

¹ De vacature is ontstaan naar aanleiding van het vertrek van een bestuurslid in 2021. De directeur van het pensioenfonds vormt thans met Margret Smits de communicatiecommissie.

Pensioencommissie

De pensioencommissie adviseert het bestuur over pensioenbeleid, waaronder wordt begrepen het pensioenreglement en de uitvoering van het reglement, de statuten en het indexatiebeleid. De commissie monitort wettelijke ontwikkelingen en de mogelijke impact daarvan voor het pensioenfonds.

De pensioencommissie is in 2022 vijf keer bijeen gekomen.

De pensioencommissie wordt gevormd door twee (plaatsvervangend) bestuursleden, bijgestaan door de directeur van het bestuursbureau. Eind 2022 was de pensioencommissie als volgt samengesteld:

Naam	Functie		Geboorte- Jaar	Lid sinds	Einde zittingsduur
Hendrik Bulle ¹	Voorzitter		1963	2018	2026
Anton Fiolet	Lid		1941	2018	2025

¹ Hendrik Bulle is in het boekjaar herbenoemd.

Integrale risicomanagement commissie

De integrale risicomanagement commissie signaleert en adviseert over integraal risicomanagement (IRM) aan het bestuur. De commissie is verantwoordelijk voor opvolging van IRM activiteiten en toezicht op de beheersing van specifieke risico's. Zij wordt geraadpleegd voor de beheersing van de overige risico's. De IRM commissie wordt gevormd door twee (plaatsvervangend) bestuursleden, de vervuller van de risicobeheerfunctie, de compliance officer en de directeur van het bestuursbureau. De houder van de sleutelfunctie interne audit heeft een standing invitation voor de vergaderingen. De IRM commissie is in 2022 zes keer bijeen gekomen.

Eind 2022 was de IRM commissie als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Geboorte- Jaar	Lid sinds	Einde zittingsduur
Machiel Zwanenburg	Voorzitter	1975	2018	2024
Marco van Zanten	Lid	1977	2019	2023
Sander Grootoink ¹	Lid	1974	2018	2026
Rein Godding	Lid	1970	2018	2025
Paul Veenhof ¹	Lid	1960	2018	2026

¹ Sander Grootoink en Paul Veenhof zijn in het boekjaar herbenoemd.

Beloningsbeleid

Het pensioenfonds voert een beheerst beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. In het beloningsbeleid is geen sprake van integratie van duurzaamheidsrisico's.

Het pensioenfonds heeft in boekjaar het beleid geëvalueerd en kent per 1 januari 2023 de volgende financiële vergoedingen:

- (Plaatsvervangend) bestuurslid namens de pensioengerechtigden: € 8.800 per jaar.
- Lid van de Raad van Toezicht: € 16.500 per jaar.
- Voorzitter van de Raad van Toezicht: € 19.250 per jaar.
- Lid namens de pensioengerechtigden in het Verantwoordingsorgaan: € 2.200 per jaar.
- Externe deskundige in de beleggingscommissie: € 3.300 per jaar plus € 1.650 per vergadering.

De bedragen zijn te vermeerderen met BTW door de externe deskundige in de beleggingscommissie.

(Plaatsvervangende) bestuursleden namens de werkgever of werknemers ontvangen geen vergoeding voor hun bestuurslidmaatschap, dit vanuit de gedachte dat de uitvoering van hun bestuurstaken met instemming van de werkgever in werktijd kan plaatsvinden. Dit geldt ook voor leden namens werkgever en werknemers in het Verantwoordingsorgaan.

Uitvoeringsorganisaties

Vermogensbeheerders

Het fiduciair vermogensbeheer was in het boekjaar uitbesteed aan NN Investment Partners B.V. (NN IP), die in de loop van 2022 overgenomen is door Goldman Sachs Asset Management (GSAM).

Het vermogensbeheer van de LDI portefeuille en het premiedepot was in het boekjaar uitbesteed aan Robeco Institutional Asset Management BV (RIAM). Tevens fungeerde RIAM als adviseur voor de defined contribution (DC-) regelingen.

Custodian

Het bestuur heeft een overeenkomst met Northern Trust voor de uitvoering van de custody- en beleggingsadministratie-werkzaamheden.

De beleggingsadministratie van de premieregelingen werden in het boekjaar uitgevoerd door ABN AMRO Bank B.V. via ABN AMRO Pension Services (AAPS), de uitvoerder van de beleggingsadministratie.

Uitvoering pensioenadministratie en financiële administratie

De deelnemersadministratie van de CDC- (collective defined contribution-) regeling en financiële administratie van het pensioenfonds worden uitgevoerd door Achmea Pensioenservices (APS). APS draagt ook zorg voor de aanlevering van gegevens en rapportages van het pensioenfonds aan het Nationaal Pensioenregister en aan De Nederlandsche Bank (DNB).

Actuaris / onafhankelijke accountant

De adviserend actuaris van het pensioenfonds is Kristel Kusters AAG van Mercer (Nederland) B.V.

De externe onafhankelijke accountant van het pensioenfonds is Eelco Briennesse RA van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (PwC). De externe onafhankelijke accountant is verantwoordelijk voor de certificering van de jaarrekening door middel van een controleverklaring.

De waarmerkend actuaris van het pensioenfonds is Mark van de Velde AAG van Aon Nederland cv. De waarmerkend actuaris is verantwoordelijk voor het verstrekken van een actuariële verklaring op basis van de artikelen 126 t/m 140 PW.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico in het boekjaar herverzekerd bij Zwitserleven door middel van een stop loss verzekering waarbij een eigen risico (eigen behoud) is overeengekomen. De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidskapitaal betreft het excedent arbeidsongeschiktheidspensioen. Deze verzekering liep tot eind 2022.

Daarnaast is de premievrijstelling bij invaliditeit (PVI) verzekerd bij elipsLife. In geval van arbeidsongeschiktheid (AO) van een deelnemer keert elipsLife het verzekerde bedrag uit. Dit bedrag dient ter financiering van de toekomstige pensioenopbouw van een arbeidsongeschikte deelnemer. De premie van deze verzekering wordt door de aangesloten ondernemingen separaat gedragen. Deze verzekering liep tot eind 2022.

Vanaf 2023 heeft het pensioenfonds een overeenkomst met elipsLife gesloten voor de volledige herverzekering van overlijdens- en arbeidsongeschiktheidskapitalen. Ook in geval van calamiteiten is er sprake van een hoge dekking. Deze overeenkomst loopt tot 1 januari 2026.

VERSLAG VAN HET BESTUUR

Bestuursvergaderingen

In 2022 heeft het bestuur negen keer vergaderd. Daarnaast zijn er twee themasessies georganiseerd. De belangrijkste behandelde onderwerpen in de bestuursvergaderingen worden in dit hoofdstuk toegelicht.

COVID-19

Begin 2022 had het pensioenfonds nog te maken met de, naar het zich laat aanzien, eindfase van het Corona-virus (COVID-19). Waar in 2021 bijna alle vergaderingen van de organen van het pensioenfonds nog digitaal en op afstand werden gehouden, is in 2022 weer overgegaan op fysieke bijeenkomsten. Hybride vergaderen komt wel steeds vaker voor.

Realisatie doelstellingen

Het pensioenfonds stelt zich ten doel een zo goed mogelijk pensioenresultaat voor de deelnemers te behalen. Bij de jaarlijkse performance evaluatie geeft het bestuur een oordeel. In 2022 deed de portefeuille het beter dan de gecombineerde benchmark. De beleggingsresultaten komen ten goede aan onder meer de toeslagen die toegekend worden aan deelnemers. In 2023 is er volledig - over 2022 - voor inflatie gecorrigeerd.

Vermogensbeheer

Oorlog in Oekraïne

Eind februari 2022 viel Rusland Oekraïne binnen. Dit ging en gaat nog steeds met veel menselijk leed gepaard. Het bestuur van het pensioenfonds heeft op haar website aangegeven diepbedroefd te zijn over deze situatie. Rusland heeft het internationaal recht geschonden door een aanval op een soevereine staat. Deze aanval wordt door de internationale gemeenschap veroordeeld. Het pensioenfonds heeft daarom kort na de inval besloten om om niet meer in Russische staatsobligaties te beleggen. Het pensioenfonds koopt geen Russische aandelen en corporate bonds meer, alsmede niet van bedrijven waarvan de meerderheid van de aandelen in handen is van de Russische regering. Daarnaast volgen zowel het pensioenfonds als de aangestelde vermogensbeheerders de geldende sanctiewetgeving. Als gevolg van de financiële sancties is de waarde van de bestaande beleggingen in Russische staatsobligaties en aandelen volledig afgeschreven. Waar mogelijk zijn posities verkocht. Het verlies op deze beleggingen bedroeg circa € 2 miljoen.

Duurzaam beleggen

Vanuit de EU is wetgeving in werking getreden op het gebied van informatieverplichtingen over duurzame beleggingen, de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Primair doel van deze wetgeving is het voorkomen van 'greenwashing'. Deze wetgeving stelt verplichtingen waar pensioenfondsen aan moeten voldoen bij het verstrekken van informatie over duurzaamheid van het bestaande beleid. Het pensioenfonds kan hierbij leunen op de informatie van de vermogensbeheerder of dataleverancier, maar de beleidsvorming en monitoring ervan ligt bij het pensioenfonds. SFDR kijkt naar hoe duurzaamheidsrisico's worden meegenomen in 'eigen' beleggingsbeslissingen, hoe dit past binnen de risk appetite van het fonds en welk mogelijk effect duurzaamheidsrisico's op het rendement van de beleggingen hebben. Financiële marktdeelnemers die duurzame producten aanbieden moeten extra transparant zijn over de manier waarop de duurzaamheidsaspecten in de praktijk worden gebracht. Pensioenfondsen moeten hierbij dus een keuze maken of ze zich classificeren als een 'product dat ecologische of sociale kenmerken promoot' (artikel 8). Het bestuur heeft in 2022 de ambitie uitgesproken om vanaf 1 januari 2023 als artikel 8 te kwalificeren. Dit is ook ingeregeld. De rapportering wordt belegd bij de fiduciair beheerder. In 2022 kwalificeerde het pensioenfonds nog als artikel 6.

Tevens is de ambitie vastgelegd om te handelen in lijn met de zero ambitie van de sponsor van het pensioenfonds. Een belangrijk onderdeel hiervan is het decarboniseren van de CDC return portefeuille, waarbij gestreefd wordt naar een reductie van 30% per 2025 en 50% per 2030, ten opzichte van 2019.

Op pagina 45 is een aparte paragraaf over het gewijzigde maatschappelijk verantwoord beleggen beleid opgenomen.

Investment cases

In het kader van de beleggingscyclus stelt het bestuur investment cases op van beleggingscategorieën waarin potentieel belegd wordt. Deze investment cases worden periodiek geëvalueerd. In 2022 heeft het bestuur na advies van de BC investment cases (opnieuw) vastgesteld voor investment grade credits, Nederlandse hypotheek, private equity en commodities. Op basis van de investment cases voor private equity en commodities is het besluit om niet in deze categorieën te beleggen gecontinueerd. De definitieve vaststelling van de investment case voor Nederlandse hypotheek heeft geleid tot een manager search en geresulteerd in een allocatie van 5% naar deze voor het pensioenfonds nieuwe asset categorie bij het a.s.r. 100% non-NHG hypotheekfonds. In december 2022 is de allocatie geëffectueerd waarbij investment grade credits met eenzelfde percentage zijn afgebouwd.

De in 2021 geëvalueerde investment case voor aandelen in developed markets heeft in 2022 geleid tot de opdracht voor een search door de fiduciair beheerder. De wens van het pensioenfonds is om een extra fundamentele manager toe te voegen waarmee de totale aandelenportefeuille een positieve exposure blijft houden naar de vier door het pensioenfonds onderkende factoren (waarde, momentum, kwaliteit en laag-risico) bij een gelijke tot lagere volatiliteit van de aandelen allocatie. De search was eind 2022 nog niet afgerond. Begin 2023 wordt besluitvorming verwacht.

Ontwikkelingen fiduciair

De fiduciair beheerder NN IP is zoals in 2021 aangekondigd, in het boekjaar definitief overgenomen door Goldman Sachs Asset Management (GSAM). Het bestuur monitort de ontwikkelingen.

Defined Contribution (DC)-regelingen

Voor deelnemers die naast de basisregeling deelnemen aan de DC-regelingen worden pensioenpremies belegd op hun individuele rekening bij ABN AMRO Pension Services (AAPS).

De beleggingsportefeuille van de DC-regelingen is in 2022 niet gewijzigd. Wel heeft het bestuur besloten dat deelnemers die zelf beleggen en niet periodiek hun risicoprofiel updaten, worden omgezet naar het neutrale lifecycle profiel. Het bestuur acht de zorgplicht hier het leidend principe. De betreffende deelnemers worden hier nadrukkelijk over geïnformeerd.

Beleid en besluitvorming

UVO, premie en opbouwpercentage

Voor 2023 en 2024 is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst met de werkgever gesloten, waarbij het uitgangspunt voor berekening van de premie weer gelijk is gesteld aan de situatie in 2021. Daarbij wordt uitgegaan van RTS (rentetermijnstructuur), een opslag voor solvabiliteit en een opslag voor kosten. In 2022 was het bestuur bereid tijdelijk een premiedekkingsgraad op basis van RTS van 100% exclusief kostenopslag, acceptabel te bevinden. De historisch zeer lage rente zou anders tot een forse verlaging van het opbouwpercentage hebben geleid. Dit besluit had tot gevolg dat de bestaande buffers voor een klein deel zouden verwateren. Het bestuur vindt dit evenwichtig, aangezien in het verleden in de premie ook vaak een bijdrage zat die de dekkingsgraad heeft verhoogd. Op verzoek van de werkgever en OR heeft het pensioenfonds onderzocht welke mogelijkheden er waren om het opbouwpercentage in 2022 te fixeren. De hoogte van het opbouwpercentage is namelijk afhankelijk van de RTS per eind december. Het bestuur heeft in 2021 geacht tegemoet te kunnen komen aan het verzoek van de OR en werkgever door het renterisico van de premie te hedgen, waarmee het opbouwpercentage van 1,738% voor de actieve deelnemers gehandhaafd kon blijven in 2022. Voor 2023 en 2024 zijn de werkgever en OR een CDC-premie van 31% overeengekomen. De premie was in de voorgaande vier jaren 43,4%. De werkgever en OR hebben eind 2022 wederom het pensioenfonds verzocht het renterisico van de premie te beperken. Het pensioenfonds heeft daartoe een premiehedge uitgevoerd. Uiteindelijk bleek de uitkomst van de premiehedge onvoldoende om het opbouwpercentage te handhaven. Na inzet van het restant van het premiedepot heeft het bestuur van het pensioenfonds het opbouwpercentage voor 2023 vastgesteld op 1,621%.

Update beleidsdocumenten

Op basis van een meerjarenkalender worden periodiek beleidsdocumenten geüpdatet. De volgende beleidsdocumenten zijn in boekjaar 2022 als bijlagen bij de ABTN opgenomen c.q. geüpdatet:

- Het uitbestedingsbeleid is geüpdatet.
- Het beleid Verantwoord Beleggen is geüpdatet.
- Het risicomangement raamwerk is geüpdatet.
- De spoedprocedure is geüpdatet.
- De Verklaring beleggingsbeginselen is geüpdatet.
- Het Beleggingsplan 2023 is toegevoegd.

Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid is geëvalueerd. Alle vergoedingen zijn met 10% verhoogd. Het bestuur acht dit evenwichtig gezien de inflatoire omgeving waarin men zich bevindt. Het Verantwoordingsorgaan heeft hier positief over geadviseerd en de Raad van Toezicht heeft ingestemd (behoudens haar eigen beloningen).

Toeslagenbeleid

Het toeslagenbeleid is geëvalueerd. Om beter aan te sluiten bij de indexatieverwachting van de markt en om sneller aan te sluiten bij grote veranderingen in inflatie zoals in 2022, heeft het bestuur in 2022 besloten om voortaan het alternatieve DNB ingroeipad voor het vaststellen van de verwachte inflatie te hanteren. Vanaf 1 januari 2023 is dit alternatieve ingroeipad van DNB het reguliere ingroeipad geworden. Voorheen werd de werkelijke inflatie in enig jaar geprojecteerd op de berekening om te bepalen of toeslagen toekomstbestendig konden worden toegekend. Het bestuur acht het evenwichtiger om voor de toekomstige verplichtingen van de verwachte prijsinflatie uit te gaan per 1 januari 2023.

Diversiteitsbeleid

Bestuurslid Margret Smits is als ambassadeur van het diversiteitsbeleid aangesteld. Zij monitort het stappenplan diversiteit dat het bestuur heeft opgesteld. Een divers samengestelde bestuur zorgt namelijk voor een bredere blik, voorkomt tunnelvisie en maakt dat het bestuur op verschillende manieren naar hetzelfde vraagstuk kan kijken. We streven ernaar om zoveel mogelijk een afspiegeling van de maatschappij te vormen.

Onderzoeken door en meldingen aan toezichthouders

In het boekjaar heeft het pensioenfonds tijdig aan de informatieverzoeken van DNB voldaan betreffende het sectorbreed onderzoek naar niet-financiële risico's en integriteitsrisico's. Tevens heeft het bestuur informatie aan DNB gestuurd betreffende een sectorbrede uitvraag over regievoering over het nieuwe pensioenstelsel. Tevens heeft het pensioenfonds een brief ontvangen van DNB waarin gewezen wordt op het belang van datakwaliteit bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

In het boekjaar heeft het pensioenfonds tijdig aan het sector brede informatieverzoek van de AFM voldaan aangaande inzicht in de tweedepijlpensioenmarkt.

In het boekjaar heeft de AFM het sectorbrede informatieverzoek tijdelijke toeslagverlening aan het bestuur gedaan. Het bestuur heeft aangegeven geen gebruik te maken van tijdelijke toeslagverlening. Ook heeft de AFM een sectorbreed informatieverzoek inzake de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) aan het bestuur gedaan. Begin 2023 heeft de AFM het bestuur geïnformeerd middels een norminformerende brief. Het pensioenfonds zal een aantal verduidelijkingen op de website doorvoeren.

Klachten

De geschillen- en klachtenregeling is in het boekjaar geëvalueerd. De AFM heeft in 2022 een rapport gepubliceerd over de verkenning naar klachtenafhandeling door pensioenfondsen en een aantal sectoraanbevelingen gedaan. Deze hebben niet geleid tot fundamentele aanpassingen in de regeling. De teksten zijn met name verduidelijkt voor deelnemers en met een heldere tijdslijn op de website geplaatst.

Achmea Pensioenservices heeft geen klachten van deelnemers ontvangen.

ABN AMRO Pension Services (AAPS) heeft in 2022 vijf klachten ontvangen:

- Een deelnemer wenste in een switchopdracht een allocatie in te voeren lager dan 5%. Dit is om technische redenen niet mogelijk. Het portaal dwingt af dat een keuze lager dan 5% niet mogelijk is.
- Een klacht was gerelateerd aan een switchopdracht die volgens deelnemer niet correct was uitgevoerd. Via terugkoppeling is uitgelegd dat het switchverzoek op correcte wijze is verwerkt.
- Een deelnemer vroeg zich af waarom er geen mogelijkheid is om direct USD exposure op te bouwen. Aangegeven is dat het pensioenfonds het beleggingsassortiment voor deelnemers die zelf willen beleggen, bepaalt.
- Een klacht was gerelateerd aan een switchopdracht die volgens deelnemer niet was uitgevoerd. De deelnemer stuurde echter alleen een opdracht uit om verdeling voor nieuwe stortingen te veranderen. Er was geen opdracht om ook de bestaande portefeuille aan te passen.
- Een deelnemer merkte op dat een switch opdracht niet was verwerkt. Deze is alsnog verwerkt.

Ombudsman Pensioenen

Er zijn in 2022 geen geschillen aan de Ombudsman Pensioenen voorgelegd.

Wijzigingen in de pensioenregeling

De voornaamste wijzigingen in het pensioenreglement in 2022 waartoe het bestuur heeft besloten, zijn de volgende:

- Voor de netto DC-regeling geldt dat dit inkoop dekkingsgraad neutraal dient te gebeuren op basis van de actuele dekkingsgraad. Voorheen was opgenomen dat de beleidsdekkingsgraad werd gehanteerd.
- Het pensioenfonds stelt voortaan maandelijkse afkoop- en inkoopfactoren vast. Hiermee wordt nauwer aansluiting gezocht met het moment van overgang van een kapitaal naar een aanspraak, bijvoorbeeld wanneer deelnemers pensioneren en hun kapitaal uit de excedentregeling inbrengen in de basisregeling. Voorheen werden de factoren jaarlijks geactualiseerd.

Nieuw pensioensysteem

Een afvaardiging van het bestuur van het pensioenfonds overlegt frequent met de werkgever en OR in een tripartite samenstelling. Medio 2022 hebben de werkgever en OR het bestuur geïnformeerd over hun voorkeuren in het nieuwe pensioenstelsel. In beginsel kiezen zij voor:

- de flexibele regeling;
- invaren van de oude pensioenaanspraken in de nieuwe regeling.

Tevens hebben de werkgever en OR aangegeven gezamenlijk met het pensioenfonds een toekomstbestendige uitvoering van het pensioen te willen onderzoeken. Dit heeft er mede toe geleid dat het bestuur een marktverkenning is opgestart voor de best passende uitbestedingspartner voor de uitvoering van de flexibele regeling.

Het pensioenfonds heeft een externe projectmanager aangesteld om de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel te begeleiden. Er zijn veel interne en externe afhankelijkheden maar er wordt geprojecteerd op een transitiedatum van 1 januari 2025.

Actuariële uitgangspunten

Per 31 december 2022 is de Prognosetafel AG2020 aangepast naar de Prognosetafel AG2022.

Communicatie

50-jarig jubileum

In 2022 bestond het pensioenfonds 50 jaar. Hier is op een positieve manier aandacht aan geschonken middels een verjaardagskaart die naar alle deelnemers is gestuurd, interviews met (oud)-bestuursleden, een speciaal logo en een filmpje op de website.

Website

Op de website is een speciale landingspagina geïntroduceerd over het nieuwe pensioenstelsel. Via nieuwsbrieven worden deelnemers hiernaar verwezen. Er zijn diverse nieuwsberichten op de website geplaatst zoals over de situatie in Oekraïne, de (uitgestelde) mogelijkheid voor het opnemen van een bedrag ineens bij pensionering, het risicoprofiel in de DC-regeling en de jaarlijkse keuzes die actieve deelnemers kunnen maken voor hun excedentregeling. Via de website worden de deelnemers ook op de hoogte gehouden over de (inhaal)indexatie en de dekkingsgraad van het pensioenfonds.

Ook is de pagina over Verantwoord Beleggen uitgebreid. Het verkorte jaarverslag over 2021 is wederom aan de hand van een interactieve 'onepager' gepresenteerd op de website. In 2022 is er ook aandacht besteed aan het steeds meer vertalen van de diverse documenten in het Engels. Via het toevoegen van een pop up op de website worden bezoekers gestimuleerd om zich in te schrijven voor de nieuwsbrief.

De communicatiecommissie bespreekt ook ieder kwartaal het aantal clicks op nieuwsbrieven, paginaweergaven op de website en de gemiddelde tijd dat lezers op een pagina zijn geweest. Het effect van nieuwsbrieven leidt aantoonbaar tot een stijgend bezoek. Ten opzichte van peer groups doet het pensioenfonds het goed, zowel in open rate, click rate en aantal unsubscribers van nieuwsbrieven. Vanaf 2017 (startmoment meting) is er een gestage groei waar te nemen op diverse fronten.

Evaluatie dienstverlening

Het bestuur doet periodiek op basis van een meerjarenkalender een uitgebreide evaluatie van de dienstverleners. In 2022 is geen sprake geweest van uitgebreide evaluaties. Op jaarlijkse basis worden wel de belangrijkste partijen minder uitgebreid geëvalueerd. De jaarlijkse evaluatie van de voornaamste dienstverleners heeft niet tot bijzonderheden geleid. Naar aanleiding van een interne controle kwam wel naar voren dat de opzegtermijn in de overeenkomst met ABN AMRO Pension Services niet goed was vastgelegd. Middels een addendum op de overeenkomst is dit aangepast, de opzegtermijn is zes maanden.

Geschiktheidsbevordering

Het bestuur zorgt voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Het bestuur toetst de geschiktheid van de bestuursleden bij het aantreden en gedurende het bestuurslidmaatschap. Hiertoe is per bestuursfunctie een profielschets opgesteld. Het opleidingsplan bestuursleden waarborgt dat de geschiktheid van de bestuursleden op peil blijft en waar nodig wordt verbreed of ontwikkeld. In het afgelopen jaar is aandacht besteed aan de deskundigheidsbevordering van het bestuur door gevolgde individuele opleidingen door bestuursleden en collectieve themadagen, waarvoor ook de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht uitgenodigd waren. De volgende thema's zijn in 2022 aan de orde geweest:

- Compliance Update
- Algemeen Pensioenfonds
- Nieuwe Pensioenstelsel

De geschiktheid van het bestuur wordt jaarlijks getoetst via een collectieve zelfevaluatie en/of via individuele gesprekken. Voor individuele bestuursleden en het bestuur als geheel. De uitkomsten zijn vastgelegd in de geschiktheidsmatrix. Op basis van de toegewezen aandachtsgebieden wordt jaarlijks bepaald welke acties moeten worden ondernomen om de vereiste deskundigheid te halen respectievelijk te behouden. Het niveau van de toetsing ligt vast in de eindtermen, zoals die door de Pensioenfederatie zijn opgesteld. De geschiktheidseisen zijn ook van toepassing op de leden van de Raad van Toezicht.

De Collectieve zelfevaluatie, die eind 2022 onder leiding van een externe gepland stond, is verplaatst naar het eerste kwartaal van 2023.

Haalbaarheidstoets

Het Financieel Toetsingskader (FTK) schrijft voor dat pensioenfondsen jaarlijks een haalbaarheidstoets uitvoeren. De haalbaarheidstoets behelst een aanvangstoets en een jaarlijkse toets. Voor uitvoering van de haalbaarheidstoets stelt De Nederlandsche Bank (DNB) economische scenario's beschikbaar. Om DNB (nog meer) in staat te stellen te beoordelen dat de reële ambities haalbaar zijn, moeten pensioenfondsen verder nog jaarlijks de reële dekkingsgraad melden aan DNB. De haalbaarheidstoets bevordert de vergelijkbaarheid tussen pensioenfondsen. In de berekeningen kan het pensioenfonds echter haar eigen visie, ambitie en beleid niet kwijt. De cijfers van de haalbaarheidstoets zijn dus geen goede maatstaf voor uitkomsten van het beleid van het pensioenfonds. Dat is ook de reden waarom het pensioenfonds ervoor kiest om de haalbaarheidstoets niet als primair beleidsinstrument te gebruiken.

Naar aanleiding van de aanvangshaalbaarheidstoets die het pensioenfonds per 1 januari 2016 heeft uitgevoerd, heeft het bestuur geconcludeerd dat de 60-jaars prognose binnen de vooraf vastgestelde grenzen blijft, op basis van het huidige beleid. Het verwachte pensioenresultaat zoals gemeten in de jaarlijkse haalbaarheidstoets in 2022 is 102,3% en ligt 1,7%-punt lager dan in 2021. Het pensioenfonds zit ook boven de gestelde ondergrens. De maximale afwijking in het slecht weer scenario is gelijk aan 15,4% en blijft daarmee ook binnen de vastgestelde grens van 45%. Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de normering van de pensioenresultaten die is vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets.

Audit

In 2022 heeft de afdeling Internal Audit van Robeco onder leiding van de sleutelfunctiehouder interne audit de voortgang gemonitord van de acties die met de uitvoering van de DC-regelingen ABN AMRO Pension Services (AAPS) waren overeengekomen naar aanleiding van de uitgevoerde audit in 2022. Eind 2022 waren de acties bijna afgerond.

Code Pensioenfondsen

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen in werking getreden als document van zelfregulering. De Code gaat over het besturen van een pensioenfonds, het intern toezicht daarop en over het afleggen van verantwoording over wat het pensioenfonds doet, wat een pensioenfonds gepland en gerealiseerd heeft. Per 1 juli 2014 is de Code ook wettelijk verankerd in de Pensioenwet. In 2018 is de Code aangepast. De Code is gebaseerd op het 'pas toe, of leg uit'-beginsel. Het volledig volgen van alle normen uit de Code is dus niet verplicht. Wel wordt ieder pensioenfonds geacht aan te geven waarom ze bepaalde afwijkende keuzes hebben gemaakt. Hieronder worden de afwijkingen bij het pensioenfonds toegelicht.

Norm 34.

De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het belanghebbenden orgaan (BO) en de RvT is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.

- Toelichting:
Herbenoeming van een lid van het VO is een verantwoordelijkheid van de benoemende partijen of vloeit voort uit (her)verkiezing. Een eventueel maximaal aantal herbenoemingen wordt door het VO reglementair vastgelegd.
- Pensioenfonds Robeco:
In de statuten (artikel 5c) staat opgenomen dat de benoeming van een RvT-lid voor 2 jaar geldt en er maximaal 3 keer een herbenoeming kan plaatsvinden. Hoewel niet letterlijk conform de Code is de totale maximale termijn gelijk.

Norm 33.

In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.

- Toelichting:
Het bestuur heeft een stappenplan opgesteld om diversiteit in het bestuur te bevorderen. Er zijn concrete acties benoemd zoals periodiek overleg met voordragende organisaties om de invulling van vacatures op basis van het gewenste profiel onderling af te stemmen en persoonlijke benadering van mogelijke kandidaten in het geval dat er verkiezingen aan de orde zijn. Bestuurslid Margret Smits heeft op verzoek van het bestuur de taak van 'ambassadeur diversiteit' op zich genomen.

- Pensioenfonds Robeco:
Bestuurslid Rutger de Wit is jonger dan 40 jaar. DNB heeft begin 2023 ingestemd met zijn benoeming, waarmee het pensioenfonds in 2022 formeel geen bestuurslid had jonger dan 40 jaar.

Conform de Code wordt over onderstaande normen specifiek gerapporteerd in het bestuursverslag:

Rapportage norm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
<p>Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.</p>	Ja	Het bestuur rapporteert in het bestuursverslag over het beleid dat het in 2022 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
<p>Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.</p>	Ja	Het pensioenfonds kent een geschiktheidsbeleid en diversiteitsbeleid. Ook in reglementen van de RvT en VO zijn bepalingen hierover opgenomen.
<p>Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.</p>	Ja	De Raad van Toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage intern toezicht.
<p>Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.</p>	Ja	In het bestuursverslag beschrijft het bestuur de missie en strategie van het pensioenfonds.
<p>Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.</p>	Ja	Het bestuur licht in het bestuursverslag overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
<p>Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.</p>	Ja	In het bestuursverslag rapporteert het bestuur over de naleving van de integriteitregeling en in het hoofdstuk 'Pensioenfondsbestuur' over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.
<p>Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.</p>	Ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

Boetes en dwangsommen

In het boekjaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Door DNB zijn geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

VERSLAG COMPLIANCE OFFICER

De compliance officer heeft op 1 mei 2023 aan het bestuur zijn bevindingen over het jaar 2022 gerapporteerd.

Inleiding

Dit memo bevat een overzicht van de belangrijkste verrichte activiteiten door de compliance officer van de Stichting Pensioenfonds Robeco (hierna SPR) over 2022.

Personalia

De afdeling Compliance van Robeco voorziet in de compliance functie van SPR. Gedurende 2022 vervulde Paul Veenhof part-time de rol van compliance officer SPR.

Compliance programma

In 2022 zijn de geplande periodieke compliance werkzaamheden en enkele ad-hoc werkzaamheden uitgevoerd. De uitkomsten zijn in de periodieke gesprekken met de directeur van SPR en gedurende de bestuursvergaderingen van SPR gedeeld. Hierna is een samenvatting van enkele relevante werkzaamheden weergegeven.

SIRA

De Systematische Risico Analyse is in 2022 in samenwerking met de directeur van SPR en de sleutelfunctionaris risicobeheer geactualiseerd. De geactualiseerde versie is in de IRMC vergadering van 5 september 2022 besproken en goedgekeurd.

Inventarisatie belangentegenstellingen 2022

In maart en april 2022 is het jaarlijkse onderzoek naar belangenverstremgeling uitgevoerd bij de bestuursleden, de directeur van het bestuursbureau, de leden van de Raad van Toezicht, de leden van de Beleggingscommissie, en de leden van het Verantwoordingsorgaan (tezamen de betrokkenen).

Belangrijkste conclusies waren dat de betrokkenen zich voldoende bewust zijn van de risico's verbonden aan mogelijke conflicterende belangen. Er zijn geen ontoelaatbare belangenverstremgelingen geconstateerd en waar de mogelijkheid tot belangenverstremgeling bestaat zijn adequate beheersingsmaatregelen getroffen.

Policy Handboek SPR

De betrokkenen bij SPR hebben in april 2022 desgevraagd een schriftelijke akkoordverklaring met het Policy handboek van SPR opgeleverd waar de gedragscode en de integriteitsregeling onderdeel van uitmaken. Zij verklaren onder meer dat zij een exemplaar van het Policy handboek hebben ontvangen en de daarin opgenomen bepalingen hebben begrepen en zullen naleven.

Privé beleggingstransacties

Over 2022 is voor betrokkenen geen overtreding geconstateerd van de Robeco Regeling privé beleggingstransacties (waarnaar verwezen wordt in het policy handboek van SPR).

Advisering

De compliance officer is bij diverse gelegenheden in staat geweest om de directeur/het bestuur van SPR gevraagd en ongevraagd van advies te voorzien.

Toezichthouders

In 2022 hebben geen gesprekken met de toezichthouders plaatsgevonden waarbij de compliance officer betrokken is geweest.

FINANCIËLE INFORMATIE 2022

Het bestuur heeft vastgesteld dat de berekening van de voorziening en liquiditeiten ten behoeve van de beleidsdekkingsgraad is opgenomen in de 'ISAE3402 type 2'- rapportage van Achmea Pensioenservices. De berekening van de marktwaarde van de beleggingen wordt door Northern Trust gedaan en valt onder haar 'SOC 1'- verklaring, met uitzondering van het niet-liquide deel van de portefeuille (minder dan 1%).

De risico's en onzekerheden die van invloed zijn op de betrouwbaarheid van de financiële verslaglegging, zoals waarderingsvraagstukken en de inrichting van het financiële verslagleggingssysteem worden als volgt beheerst:

- Er is een beschrijving van de financiële verslaglegging met marktwaardering voor liquide beleggingen en andersoortige waarderingsmethoden voor niet liquide beleggingen.
- Kwaliteitskeurmerken worden nageleefd om tot een betrouwbare vaststelling te komen van waarderingen.
- De onderliggende processen en beheersmaatregelen die ten grondslag liggen aan de waardering van de pensioenverplichtingen valt onder de ISAE3402 type 2-rapportage van Achmea Pensioenservices.

IBNR

Het pensioenfonds loopt het risico dat voor deelnemers die in 2021 of 2022 ziek zijn geworden straks een arbeidsongeschiktheidspensioen moet worden uitgekeerd. Dit risico is niet verzekerd. Onder IBNR (incurred but not reported) wordt hiervoor een voorziening getroffen. De IBNR voorziening is gelijk aan de som van de premie arbeidsongeschiktheidspensioen over de laatste twee boekjaren.

In 2022 is de IBNR bijgesteld naar € 1,168 miljoen (2021: € 1,128 miljoen), dit is een toevoeging van € 40.000 in 2022.

Beleggingen Premiedepot

Als onderdeel van de financieringsafspraken met de werkgevers is een premiedepot gevormd dat kan worden gebruikt om de opbouw van actieve deelnemers aan te vullen indien de van de werkgevers ontvangen premie niet voldoende is. Indien er meer premie wordt ontvangen dan nodig is voor de opbouw van de actieve deelnemers (de kostendekkende premie) dan wordt het meerdere toegevoegd aan het premiedepot.

Het beleggingsbeleid van het premiedepot is gebaseerd op het zoveel mogelijk afdekken van het renterisico dat wordt gelopen bij de bepaling van de premie. Dit renterisico wordt veroorzaakt door het feit dat de RTS per 31 december van een gegeven jaar bepalend is bij de bepaling van de kostendekkende premie. Kort gezegd: een daling van de rente resulteert in een stijging van de benodigde premie en vice versa.

Het premiedepot wordt niet meegenomen in de berekening van de dekkingsgraad. Op grond daarvan kan het premiedepot ook niet worden aangewend ter algemene verbetering van de dekkingsgraad. De stand van het premiedepot was eind 2021 € 1,656 miljoen. Over 2022 is € 0,861 miljoen aan het premiedepot onttrokken. Het behaalde beleggingsrendement minus kosten bedraagt € 0,550 miljoen negatief in 2022. De stand van het premiedepot was eind 2022 € 0,245 miljoen.

De onttrekking voor 2023 is € 0,245 miljoen, waarmee het saldo van het premiedepot nihil is geworden.

Toeslagverlening / indexatie

De toeslagverlening is afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds. De toeslagverlening is voorwaardelijk. Het bestuur besluit jaarlijks in januari of de pensioenen per 1 februari geïndexeerd kunnen worden. Voor actieve, gewezen en pensioengerechtigde deelnemers wordt vanaf 2020 gerefereerd aan de niet geschoonde CBS-consumenten-prijsindex alle huishoudens, waarbij het voortschrijdend gemiddelde inflatiecijfer van de laatste 12 maanden van het afgelopen kalenderjaar als uitgangspunt dient. Uitgaande van het toeslagbeleid, waarbij gekeken wordt naar de marktwaarde van de verplichtingen, was de dekkingsgraad onvoldoende om per 1 februari 2022 een volledige toeslag toe te kennen. Het inflatiecijfer was 2,7%. De toegekende toeslag was 2%.

De per 1 februari 2022 toegekende toeslagen waren nog gebaseerd op het oude toeslagenbeleid.

Kosten

Kostentransparantie

De aandacht voor kosten is de laatste jaren sterk toegenomen. Het sturen op kosten per deelnemer acht het bestuur niet reëel gezien de beperkte omvang van de deelnemerspopulatie en de hoge mate van vaste kosten die gepaard gaan met het 'vehikel' ondernemingspensioenfonds. Het bestuur streeft naar stabilisering van de out of pocket pensioenbeheerkosten van het pensioenfonds, gecorrigeerd voor inflatie. Het huidige kostenniveau acht het bestuur acceptabel en in lijn met de begroting en de aard van de werkzaamheden. De kosten voor de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) worden apart getoond. Deze zijn hoog en zullen de komende jaren nog toenemen. Het bestuur onderzoekt of deze kosten verlaagd kunnen worden, bijvoorbeeld door keuzes te maken voor vereenvoudiging of selectie van dienstverleners. Het uiteindelijke oordeel over de hoogte van de kosten ligt bij de premiebetalers waarbij hier ook de bijzondere situatie aan de orde is dat het pensioenfonds gelieerd is aan een asset manager. Het percentage kosten uitgedrukt als percentage van de premie is een belangrijke factor gezien de relevantie voor de premiebetalers. Het bestuur heeft verder in haar missie opgenomen dat uitdrukkelijk op de uitvoeringskosten gelet wordt en kiest expliciet voor eenvoud en beheersbaarheid door wijzigingen in regelingen zoveel mogelijk voor eenieder te laten gelden. Het bestuur beziet de kosten van het vermogensbeheer in relatie tot de netto performance.

Het uiteindelijke pensioenresultaat voor de deelnemer is leidend voor het bestuur. Dit resultaat is afhankelijk van kosten, de netto beleggingsopbrengsten en de omvang van de premie. Het percentage pensioenbeheerkosten van de totale kostendeckende premie in 2022 was 3,35% (excl. WTP kosten) en 3,98% (incl. WTP kosten) (2021: 3,40%).

De premiedekkingsgraad van het pensioenfonds in 2022, rekening houdend met toevoegingen en onttrekkingen aan het premiedepot, was 111% (2021: 147%).

Het pensioenfonds rapporteert op jaarbasis aan DNB gedetailleerd welke kosten het pensioenfonds heeft gemaakt voor de verschillende onderdelen. Tevens adviseert de Pensioenfederatie over de wijze waarop kosten op een inzichtelijke wijze in het jaarverslag kunnen worden gepresenteerd. In deze paragraaf worden de belangrijkste kostencomponenten toegelicht. De Richtlijn van de Pensioenfederatie adviseert om de kosten op te breken in verschillende categorieën waarvan de opdeling in kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer de meest relevante scheiding is. Kosten van pensioenbeheer representeren alle kosten voor het voeren van een adequate deelnemersadministratie inclusief advies- en bestuurskosten. Deze kosten zijn vrijwel allemaal direct te herleiden uit de financiële administratie van het pensioenfonds. De gepresenteerde kosten van het vermogensbeheer zijn deels gebaseerd op kosten die rechtstreeks aan het pensioenfonds worden doorbelast maar hierin zitten ook kosten die indirect aan vermogensbeheer kunnen worden toegerekend omdat ze door een beleggingsfonds zijn betaald.

Onderstaand overzicht geeft de relevante kengetallen weer over de jaren 2020 tot en met 2022:

Kengetallen Kosten	2022	2021	2020
<i>x € 1.000 tenzij anders aangegeven</i>			
Totale pensioenuitvoeringskosten inclusief WTP kosten	1.047	958	906
Totale pensioenuitvoeringskosten exclusief WTP kosten	882		
Aantal normdeelnemers (actieve deelnemers en pensioengerechtigden)	1.126	1.038	1.009
Uitvoeringskosten per normdeelnemer (x € 1) - incl. WTP kosten	930	923	897
Uitvoeringskosten per normdeelnemer (x € 1) - excl. WTP kosten	783		
Uitvoeringskosten in % van het gemiddeld belegd vermogen (incl. WTP kstn)	0,13%		
Uitvoeringskosten in % van het gemiddeld belegd vermogen (excl. WTP kstn)	0,11%	0,11%	0,11%
Uitvoeringskosten in % van de kostendekkende premie (incl. WTP kosten)	3,98%		
Uitvoeringskosten in % van de kostendekkende premie (excl. WTP kosten)	3,35%	3,50%	3,90%
Gemiddeld belegd vermogen (12 maands-gemiddelde)	797.508	878.581	794.568
Beheerkosten naar beleggingscategorie en performance gerelateerde kosten	2.196	2.604	2.395
Beheerskosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,28%	0,30%	0,30%
Fiduciaire kosten, bewaarloon en advies	698	735	715
Fiduciaire kosten, bewaarloon en advies in % v.h. gemidd. belegd vermogen	0,09%	0,08%	0,09%
Totale vermogensbeheerskosten	2.894	3.339	3.110
Totale vermogensbeheerskosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,37%	0,38%	0,39%
Transactiekosten	868	743	934
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,11%	0,08%	0,12%
Portefeuille netto rendement	-19,9%	4,8%	9,0%

Kosten van het pensioenbeheer

Op grond van artikel 45a PW en artikel 10b Besluit uitvoering Pensioenwet worden de kosten van pensioenbeheer opgenomen als totaalbedrag en als bedrag per actieve deelnemer en pensioengerechtigde.

In 2022 bedragen de kosten van de uitvoering van de regeling € 930 per deelnemer, dit is inclusief kosten voor de voorbereiding WTP (Wet Toekomst Pensioenen). Zonder de kosten voorbereiding WTP is dit in 2022 € 783 (2021: € 923).

De pensioenbeheerkosten bestaan voornamelijk uit kosten voor administratieve verrichtingen (pensioentoekenningen, betalen uitkering, verwerken waardeoverdrachten, etc.), controle- en advieskosten, bestuurskosten en overige kosten (o.a. heffingen van de toezichthouders, website-kosten, drukwerk UPO's).

De kosten voorbereiding WTP bestaan uit advies, projectcoördinatie en transitie pensioenadministratie.

Wanneer de pensioenbeheerkosten over het totaal aantal deelnemers verdeeld wordt, inclusief gewezen deelnemers, zijn de uitvoeringskosten in 2022 per deelnemer € 299 excl. WTP kosten en € 355 incl. WTP kosten (2021: € 336).

Het pensioenfonds deelt geen kosten, zoals bestuurs- of jaarwerkkosten, aan het vermogensbeheer toe. Het pensioenfonds maakt daarentegen wel gebruik van capaciteit van de werkgever, hetgeen niet direct tot uiting komt in de pensioenbeheerkosten. Dit geldt bijvoorbeeld voor het parttime bestuursbureau. Deze kosten zijn wel meegenomen bij de berekening van de kostenvoorziening.

Onderstaand is een tabel opgenomen met daarin de ontwikkeling van de relevante kostensoorten en het aantal deelnemers per jaar. Deze tabel laat de daling/stijging van de kosten per categorie zien. De kosten zijn in 2022 ten opzichte van 2021 met € 89.000 gestegen.

De reguliere administratiekosten waren lager dan in 2021. Dit komt met name door wettelijke projecten; echtscheiding is doorgeschoven naar 2027 en de verbeterde premieregeling wordt opgenomen in de transitie.

De controlekosten zijn hoger: de accountantskosten zijn gestegen vanwege extra werkzaamheden.

De communicatiekosten waren lager in 2022 omdat er geen bijzondere projecten waren (in 2021 is er een deelnemersonderzoek gehouden onder alle deelnemers).

Nieuw zijn de kosten voor de voorbereiding van de WTP: projectcoördinatie, adviezen en transitie bij de pensioenuitvoerder.

Overzicht tabel uitvoeringskosten:

Uitvoeringskosten (per deelnemer)	2022	2021	2020
Bestuurskosten (x € 1.000)	90	89	114
Administratiekosten (x € 1.000)	505	575	568
Controle- en advieskosten (x € 1.000)	172	161	126
Communicatiekosten (x € 1.000)	58	79	45
Overige kosten (x € 1.000)	57	54	53
Subtotaal uitvoeringskosten (x € 1.000)	882	958	906
Kosten voorbereiding WTP	165		
Totale uitvoeringskosten (x € 1.000)	1.047		
Aantal deelnemers (actieve en pensioengerechtigde deelnemers)	1.126	1.038	1.009
Kosten per deelnemer (zonder WTP kosten)	€ 783	€ 923	€ 897
Kosten per deelnemer (met WTP kosten)	€ 930		

Verklaring bestuurskosten

Verreweg de meeste bestuursleden staan op de loonlijst van de aangesloten ondernemingen. Zolang kosten niet ten laste gaan van het pensioenfondsrendement maar betaald worden door de werkgevers, worden die niet als kosten meegenomen in deze vergelijking. Het bestuurslid namens de pensioengerechtigden en zijn plaatsvervanger staan niet op de loonlijst van de aangesloten ondernemingen. Zij ontvangen van het pensioenfonds elk een vergoeding. Deze kosten zijn meegenomen onder bestuurskosten evenals de vergoeding die aan de leden van de Raad van Toezicht en aan de vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden in het Verantwoordingsorgaan wordt betaald.

Kosten vermogensbeheer

Het pensioenfonds volgt de adviezen van de Pensioenfederatie bij het transparant maken van de kosten voor vermogensbeheer en de transactiekosten. Indien aanwezig en tegen redelijke inspanning te verkrijgen wordt gebruik gemaakt van de werkelijke kosten. Anders worden schattingen gebruikt op basis van ervaringscijfers of adviezen van de Pensioenfederatie. Ieder jaar wordt een volledige uitsplitsing gemaakt naar de verschillende beleggingscategorieën zoals voorgeschreven door DNB.

De vermogensbeheerkosten van het pensioenfonds bedragen 0,37% (2021: 0,38%) van het gemiddeld belegd vermogen. Deze totale kosten zijn te splitsen in:

- beheerskosten, kosten voor de belegging in de beleggingsportefeuilles 0,28% (2021: 0,30%) en
- de kosten voor bewaring, fiduciair management en advies 0,09% (2021: 0,08%).

De directe en indirecte transactiekosten zijn 0,11% (2021: 0,08%) van het gemiddeld belegd vermogen.

De hoogte van de vermogensbeheerkosten wordt voor een groot deel bepaald door de spreiding van het vermogen, de zogenaamde asset allocatie, over de verschillende beleggingscategorieën. Bij het vaststellen van de kosten is gebruik gemaakt van de contractuele afspraken, prospectussen en facturen om een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen.

De tabel op de volgende bladzijde geeft inzicht in de vermogensbeheerkosten per asset categorie.

	2022			2021	2020
	Beheer- vergoeding (%)	Performance gerelateerde kosten (%)	Totaal (%)	Totaal (%)	Totaal (%)
Vermogensbeheerkosten per beleggingscategorie					
Aandelen	0,19	-	0,19	0,17	0,17
Vastrentende waarden (inclusief duration overlay)	0,25	-	0,25	0,33	0,30
Private Equity	2,81	-	2,81	3,17	3,28
Hedgefonds	0,88	0,27	1,15	1,05	1,83
<i>gewogen gemiddelde</i>			0,28	0,30	0,30
Overige vermogensbeheerkosten					
- Fiduciaire kosten			0,07	0,07	0,07
- Bewaarloon en advies			0,02	0,01	0,02
			0,09	0,08	0,09
Totale vermogensbeheerkosten			0,37	0,38	0,39
Transactiekosten			0,11	0,08	0,12

Verklaring dalingen / stijgingen 2022-2021

De totale vergoeding in percentage van het beheerd vermogen is in 2022 1 basispunt lager dan in het voorgaande jaar. Beheervergoedingen zijn met 2 basispunten gedaald naar 28 basispunten. Voor de fondsen van Aberdeen (Euro Credits en Global Absolute Return) zijn de in 2021 overeengekomen kortingen voor het hele jaar toegepast, waardoor de gerapporteerde vergoedingen voor deze fondsen gedaald zijn. Daar tegenover staat een performance fee die GMO in rekening heeft gebracht op basis van de goede resultaten van dit fonds in 2022.

De gerapporteerde transactiekosten zijn met 3 basispunten gestegen ten opzichte van 2021, wat mede het gevolg was van de grote volatiliteit in het afgelopen jaar. Het Robeco Global Developed Enhanced aandelenfonds rapporteerde in 2021 negatieve (indirecte) transactiekosten, het afgelopen jaar was sprake van positieve indirecte transactiekosten.

Het feit dat de kosten uit hoofde van beleggingen in Private Equity en hedgefonds in termen van het percentage van het beheerd vermogen hoger zijn dan de andere categorieën, heeft een beperkte invloed op de totale kosten. Dit zijn relatief beperkte beleggingen qua omvang en in het geval van Private Equity is het belang bijna afgebouwd.

Aansluiting kosten bestuursverslag en jaarrekening

De kosten van het pensioenbeheer zijn rechtstreeks te relateren aan de verantwoorde kosten in de jaarrekening op pagina 119 onder de rubriek "15. Uitvoeringskosten" .

De kosten van vermogensbeheer zijn niet rechtstreeks uit de jaarrekening te halen omdat het pensioenfonds grotendeels gebruik maakt van fondsen waarin de management fee rechtstreeks uit de NAV (net asset value) wordt betaald. Onderstaande tabel toont de verbijzondering van de totale vermogensbeheer- en transactiekosten ad € 3,762 miljoen. Tevens worden de in de jaarrekening verantwoorde kosten vermogensbeheer ad € 1,852 miljoen gespecificeerd. Deze kosten zijn verantwoord op pagina 117 onder de rubriek "11. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds". De kolommen verschillen en verklaringen laten zien waar de verschillen uit bestaan ten opzichte van de kosten verantwoord in het bestuursverslag.

(x € 1.000)	bestuursverslag	jaarrekening	verschil	verklaringen
-------------	-----------------	--------------	----------	--------------

Directe kosten vermogensbeheer

* beheerkosten	2.103	1.061	1.042	# 1 #
* performance gerelateerde kosten	93	93	-	# 2 #
subtotaal	2.196	1.154	1.042	

Overige vermogensbeheerkosten

* fiduciair beheer	572	572	-	
* bewaarloon	91	91	-	
* advieskosten vermogensbeheer	31	31	-	
* overige kosten	4	4	-	
subtotaal	698	698	-	

Transactiekosten

* transactiekosten	868	-	868	# 3 #
--------------------	-----	---	-----	-------

Totale kosten vermogensbeheer en transactiekosten	3.762	1.852	1.910	
--	--------------	--------------	--------------	--

1 # Het verschil betreft fondsen die de fee rechtstreeks ten laste van het onderliggende fonds brengen en die niet apart factureren.

2 # en # 3 # Deze kosten zijn direct ten laste van het onderliggende fonds gebracht.

Kosten vermogensbeheer risico deelnemers (DC-regeling)

De kosten voor het portefeuillebeheer voor risico deelnemers zijn sterk afhankelijk van de gekozen beleggingsmix. Deelnemers hebben ook de keuze om zelf hun eigen portefeuille samen te stellen.

Het merendeel van de deelnemers (89%) kiest voor de leeftijdsafhankelijke adviesmixen die naarmate de leeftijd hoger wordt minder in zakelijke waarden en meer in vastrentende waarden beleggen.

De gemiddelde kosten van de beleggingen in adviesmixen bedragen 0,543%. Het betreft hier dan de zogenaamde total expense ratio (TER) en bevat naast managementvergoedingen ook servicevergoedingen en overige kosten. De gemiddelde kosten van de beleggingen van de deelnemers die zelf beleggen bedragen 0,541%.

PENSIOENPARAGRAAF

Regelingen

Binnen het pensioenfonds bestaan de volgende regelingen:

1. Pensioenregeling (basis);
2. Prepensioenregeling;
3. Individueel aanvullende regeling.

De regeling is een getrapte regeling; tot een bepaald inkomensniveau is er sprake van een uitkeringsregeling en boven dit inkomensniveau stelt de werkgever een individuele premie beschikbaar (DC) voor de bruto of netto opbouw van een pensioenkapitaal.

De volgende kenmerken van de regeling zijn van toepassing:

- Uitkeringsregeling tot een maximum van salarisschaal 100 (2022: € 84.882).
- Boven het maximum van schaal 100 geldt een beschikbare premie die echter ook als loon kan worden uitbetaald.

De werkgever stelt een percentage van het salaris dat uitstijgt boven schaal 100 (de excedentgrondslag) aan premie voor de opbouw van excedentpensioen beschikbaar. De premie kan, voor zover fiscaal toegestaan, worden gestort op een zogenaamde 'bruto DC-rekening' of worden toegevoegd aan het bruto salaris. Voor het salaris boven € 114.866 (2022) kan gestort worden op een zogenaamde 'netto DC-rekening'.

Het volgende heeft betrekking op de basisregeling:

- Pensioenrichtleeftijd: de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt. De deelnemer heeft de mogelijkheid om het pensioen eerder of, in overleg met de werkgever, later in te laten gaan.
- Pensioengevend inkomen: 12 maal het vaste maandsalaris, vermeerderd met de vakantietoeslag tot het gemaximeerde bedrag van einde schaal berekend op full time basis. Een eventueel van toepassing zijnde 13de maand is met ingang van 2014 onderdeel van het pensioengevend inkomen.
- Franchise: € 14.802 (2022).
- Opbouwpercentage ouderdompensioen: maximaal 1,738%.
- Partnerpensioen (opbouw) 70% van het ouderdompensioen.
- Wezenpensioen (risico) 14% van het ouderdompensioen.
- Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagambitie van 90% van de inflatiemaatstaf op langere termijn.
- De financiering is sinds 2014, gebaseerd op CDC (Collective Defined Contribution). De premie wordt telkens voor een bepaalde periode gefixeerd. Daarnaast hebben de aangesloten ondernemingen een premiedepot gestort waaruit kan worden geput indien de kostendekkende premie (in 2022 exclusief vereist eigen vermogen) hoger is dan de ontvangen premie, zodat de kans dat toch de gewenste pensioenopbouw kan plaatsvinden wordt vergroot.

In de opbouwfase ligt bij de DC-regelingen het beleggingsrisico geheel bij de individuele (gewezen) deelnemer. Door het aanbieden van life cycles kan de deelnemer het beleggingsbeleid laten invullen door het pensioenfonds. Er wordt dan deelgenomen in het beleggingsbeleid zoals dat door het pensioenfonds wordt geadviseerd. Hierbij wordt het beleggingsrisico voor de deelnemer teruggebracht naarmate zijn resterende beleggingshorizon korter wordt. De deelnemer kan ervoor kiezen om zelf het beleggingsbeleid in te vullen, in dit geval draagt de deelnemer de verantwoordelijkheid voor de gemaakte beleggingskeuzes. De deelnemer dient dan wel een doelrisicoprofiel in te vullen. AAPS zal dan de portefeuille monitoren en namens het pensioenfonds de deelnemer informeren.

Beleid ten aanzien van toeslagverlening/indexatie

Het toeslagbeleid is gebaseerd op toekomstbestendige toeslagverlening. De hoogte van de toeslag is afhankelijk van de beleidsdekkingsgraad en de toeslagambitie. Het pensioenfonds waardeert op marktrente en kijkt ook naar de beleidsdekkingsgraad op marktrente bij te nemen besluiten over toeslagen. In de financiële paragraaf (pagina 41) wordt dit nader toegelicht. Voor de actieve deelnemers, de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is de maatstaf gelijk aan de niet geschoonde CBS-consumenten-prijsindex alle huishoudens, waarbij het voortschrijdend gemiddelde inflatiecijfer van de laatste 12 maanden van het afgelopen kalenderjaar als uitgangspunt dient. Op basis van verschillende studies heeft het bestuur vastgesteld dat een indexatie-ambitie van 90% van de maatstaf realistisch is voor de komende jaren.

De toeslag wordt toegekend volgens de volgende methodiek:

In lijn met het FTK zal in het toeslagbeleid niet vastgehouden worden aan een vaste bovengrens voor volledige indexatie. De achterliggende gedachte is dat de doorgevoerde indexatie onder het FTK naar verwachting toekomstbestendig moet zijn. De ondergrens is een beleidsdekkingsgraad van 110% op marktrente. Bij een hoge inflatie zal de beleidsdekkingsgraad hoger moeten zijn om volledig te kunnen indexeren. Begin van elk jaar wordt berekend bij welke beleidsdekkingsgraad (we noemen dit de indexatiedekkingsgraad) per 1 januari volledig geïndexeerd kan worden. Als de beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de indexatiedekkingsgraad in ligt zal pro rata worden geïndexeerd. De toegekende verhoging kan niet meer zijn dan op basis van de FTK regelgeving toegestaan is. In deze regelgeving wordt gebruik gemaakt van de UFR.

Premiebeleid

Met de aangesloten ondernemingen is voor 2022 een vaste premie overeengekomen, 43,4% van de pensioengrondslag. Hiervan is 2% ter dekking van overige elementen zoals de risicokoopsom voor de DC-regeling, de premie voor voortzetting opbouw gedurende de arbeidsongeschiktheid voor de bruto DC-regeling en een opslag voor kosten. De premie is exclusief de DC-regeling, de premie voor voortzetting opbouw gedurende de arbeidsongeschiktheid (elipsLife-premie) en de kosten voor onderhoud van de Netto DC-regeling.

BELEGGINGSPARAGRAAF

Macro-economische ontwikkelingen 2022

In 2022 trad onverwacht een enorme wereldwijde stijging van de inflatie op. Deze toename werd veroorzaakt door knelpunten bij de productie van goederen als gevolg van de pandemie, maar vooral door een forse prijsstijging van energie vanwege de oorlog in Oekraïne. In Nederland kwam de inflatie zelfs dik in de dubbele cijfers. De extreme inflatie zet een rem op zowel de vraag- als de aanbodzijde van de economie. Aan de aanbodzijde maakt de stijging van de inputkosten sommige productieactiviteiten onrendabel. Aan de vraagzijde drukt de hoge inflatie het reëel besteedbare inkomen. In de eerste helft van 2022 konden de bestedingen nog op peil blijven door de extra spaargelden uit de coronatijd aan te wenden. In de tweede helft van 2022 vielen de bestedingen steeds meer terug ook vanwege een laag consumentenvertrouwen.

Centrale banken hebben prijsstabiliteit als belangrijkste doelstelling en werden door de hoge inflatie gedwongen in te grijpen. De beleidsrente werd in korte tijd in een aantal stappen fors verhoogd. In Europa kwam hiermee een einde aan de negatieve beleidsrente. Met de forse renteverhogingen slaagden centrale banken erin om een duidelijke stijging van de lange termijn inflatieverwachtingen te voorkomen. De reeks van forse renteverhogingen droeg echter wel bij aan een flinke groeivertraging.

Met compenserende maatregelen probeerden overheden de pijn voor consumenten nog enigszins te verzachten. In Europa werden bijvoorbeeld de extra winsten van energieproducenten belast en de opbrengsten daarvan werden overgeheveld naar consumenten. De onrealistische belastingverlagingen in het VK moesten echter na een fors negatieve marktreactie al snel weer grotendeels worden geschrappt. In de VS waren renteverhogingen ook nodig omdat de Amerikaanse economie enigszins oververhit was. De te krappe arbeidsmarkt dreigde via loonstijgingen de inflatie verder aan te wakkeren. De Amerikaanse centrale bank voerde hierdoor extra rentestijgingen door en dit zorgde voor een sterkere dollar. De Euro bereikte in augustus voor de eerste keer in 20 jaar pariteit ten opzichte van de dollar. De zwakkere Euro vergrootte vervolgens via hogere importprijzen het inflatieprobleem in Europa.

Ook buiten de VS en Europa staat de economische groei onder druk. Opkomende landen ondervinden naast de hoge energieprijzen ook last van een terugval van de groei van de wereldhandel. In China komen daar nog interne problemen op de vastgoedmarkt bovenop. Daarnaast zijn in China nog regelmatig zeer strenge Covid-maatregelen van kracht.

Financiële markten 2022

Het vooruitzicht van een sterke groei afzwakking en mogelijk zelfs recessie, de torenhoge inflatie, de oorlog in Oekraïne en toenemende spanningen tussen de VS en China vertaalde zich in 2022 in negatieve rendementen op vrijwel alle beleggingscategorieën. De hoge inflatie en de renteverhogingen door centrale banken resulteerden bijvoorbeeld in een forse stijging van rentes op staatsobligaties. Bij een zeer hoge volatiliteit, de rente daalde in sommige periodes ook scherp, was uiteindelijk het rendement op de veilige obligaties per saldo sterk negatief.

Per saldo zijn de obligatierentes gedurende 2022 dus wereldwijd fors gestegen (zie figuur 1). Dat geldt ook voor de rente die als basis wordt gebruikt voor het verdisconteren van de verplichtingen: de Europese swaprente. Zo is de 20-jaars swaprente in 2022 met per saldo bijna 2,4%-punt gestegen naar 2,9% (zie figuur 2). Aangezien het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet volledig heeft afgedekt, heeft dit een positief effect gehad op de dekkingsgraad.

Figuur 1 – 10-jaars rente (%)

Bron: Refinitiv Datastream, 30 december 2022

Figuur 2 – Euro swaprente

Bron: Refinitiv Datastream, 30 december 2022

De rentestijging vertaalde zich ook in een negatief rendement op de minder veilige bedrijfsobligaties. Het rendement op deze beleggingen werd tevens negatief beïnvloed omdat door de flinke groei afzwakking ook de extra benodigde premie bovenop de rente sterk steeg.

Ook aandelen lieten negatieve rendementen zien. De rente is een belangrijke variabele bij de waardering van aandelen en hogere rentes zetten deze waarderingen onder druk. Hogere lonen en hogere energiekosten zetten tevens de winstmarges onder druk. Lange tijd viel het met de neerwaartse bijstelling van winstverwachtingen echter nog wel mee. Opkomende markten bleven daarbij weer achter bij aandelen van ontwikkelde landen. Niet beursgenoteerd vastgoed was met een positief rendement, ondanks de rentestijging, een positieve uitzondering in de portefeuille. Economische ontwikkelingen werken echter vaak met enige vertraging door in de waardering van vastgoed.

Figuur 3: Rendement op aandelen in Euro

Total return (gross) in EURO	2022
MSCI Wereld (ontwikkelde markten)	-12,3%
MSCI US	-14,2%
MSCI Europe	-8,9%
MSCI Japan	-10,8%
MSCI Developed Asia ex Japan	0,3%
MSCI Emerging Markets	-14,5%

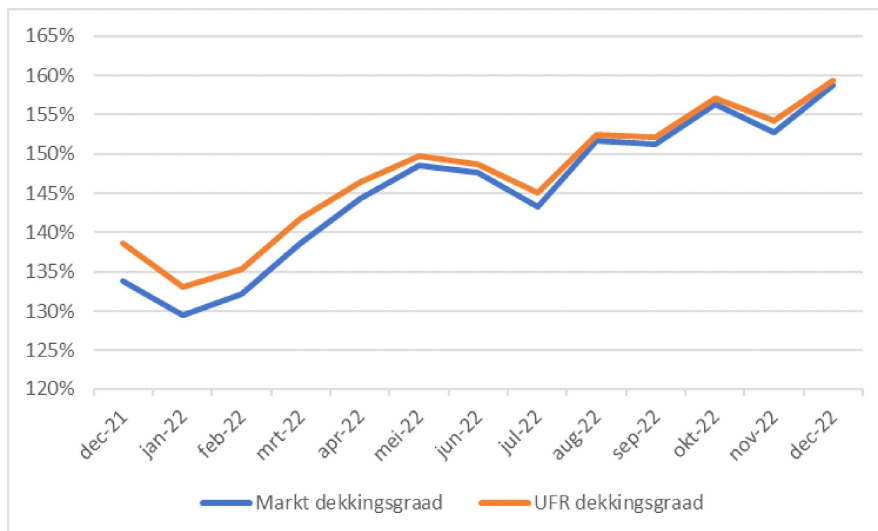
Bron: Refinitiv Datastream, 30 december 2022

Samenvattend was 2022 een teleurstellend jaar voor beleggers, waarbij niet alleen aandelenrendementen negatief waren, maar ook de prijzen van obligaties onder druk stonden.

Ontwikkeling dekkingsgraad Pensioenfonds Robeco

In 2022 is de UFR-dekkingsgraad gestegen van 137,6% naar 158,7%. De marktwaardedekking is gestegen naar 158,0%. Dit komt door de gestegen rente (zie voorgaande figuur) waardoor de pensioenverplichtingen in waarde zijn afgenomen.

Figuur 4 Ontwikkeling dekkingsgraden

Bron: Achmea Pensioenservices

Performance

De hieronder gepresenteerde performancecijfers zijn de netto performancecijfers, dat wil zeggen de performance cijfers zijn verminderd met beheervergoedingen en overige kosten (denk aan bewaarloon, accountantskosten en administratie). De gestegen rente drukte de performance van het Customized Liability Driven Fund (Maatwerk LDI-fonds) met meer dan 46%. Ook de waarde van de overige beleggingen stond onder druk; de portefeuille van het pensioenfonds daalde met bijna 20%. Daarmee deed de portefeuille het 2,2% minder slecht dan de gecombineerde benchmark. Met name binnen de aandelenportefeuille was sprake van outperformance (+4,8%), maar ook binnen de andere categorieën wisten de managers een beter rendement te halen versus hun benchmarks.

Totale portefeuille (nettorendementen)

In het jaar 2022 was het rendement op de portefeuille -19,90%, de benchmark rendeerdde -22,09%.

Het absolute resultaat is teleurstellend maar omdat de voorzieningen harder gedaald zijn is er per saldo een gunstig effect voor de dekkingsgraad ontstaan. dat is positief voor de deelnemers.

	Belegd vermogen (per ultimo in € mio)	Portefeuille- rendement (%)	Benchmark- rendement (%)
2022	716,7	-19,9	-22,1
2021	914,8	4,8	4,2
2020	857,4	9,0	12,4
2019	770,7	19,6	20,3
2018	634,4	-2,9	-0,9
2017	643,6	4,6	4,8
2016	603,7	10,8	10,7
2015	536,0	0,3	0,2
2014	522,4	22,3	21,7
2013	377,7	4,4	5,1

(Bron: NN Investment Partners)

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de rendementen (na kosten) voor de beleggingen.

Fonds	Rendement	Benchmark	Benchmarknaam
Totaal matching	-30,68	-31,09	
Robeco Customized Liability Driven Fund II (*)	-46,36		(**)
Nederlandse woninghypotheken	-1,33	-5,14	Bloomberg Global Treasury Netherlands Index + 125bp
Euro Bedrijfsobligaties	-13,84	-13,65	
Aberdeen Standard - Euro Corporate Bond Fund D	2,00	-13,65	Bloomberg Euro Aggregate Corporates EUR Index
Aberdeen Standard - Euro Corporate Bond SRI Fund D	-14,55	-13,65	Bloomberg Euro Aggregate Corporates EUR Index
Robeco Euro credit bond fund	-13,14	-13,65	Bloomberg Euro Aggregate Corporates EUR Index
Liquiditeiten + Netto cash collateral	-0,92	-0,03	Euro Short-term Rate (ESTR)
Northern Trust Euro Liquidity Fund	-0,23	-0,03	ESTR
Totaal return	-11,07	-15,04	
Vastrentende Waarden	-5,50	-9,31	
Pimco Emerging Markets Local Bond Fund	-0,46	-5,90	JPM GBI-EM Global Diversified Index
Robeco high yield bond fund	-10,16	-12,59	Bloomberg US Corporate High Yield & Pan-European High Yield ex Financials 2.5% issuer cap index.
Zakelijke Waarden	-8,21	-13,01	MSCI All Countries Net TR Index
Aandelen Ontwikkelde Landen	-7,82	-12,78	MSCI World Net TR Index
Robeco QI Institutional Global Developed Conservative Equity	-0,71	-12,78	MSCI World Net TR Index
Robeco QI Inst. Global Developed Enhanced Indexing Eq T1	-11,24	-12,78	MSCI World Net TR Index
Private Equity	-14,55	-11,87	MSCI World SMID Cap NTR Index +2%
Stafford - Global Private Equity fund III	-9,78	-11,87	MSCI World SMID Cap NTR Index +2%
Stafford - Inst. Global Private Equity II (***)	-73,40	-11,87	MSCI World SMID Cap NTR Index +2%
Emerging Markets Aandelen	-10,94	-14,85	MSCI Emerg.Markets Net TR Index
Robeco QI Emerging Markets Conservative Equity	-6,96	-14,85	MSCI Emerg.Markets Net TR Index
Robeco QI Inst. Emerging Markets Enhanced Index Eq. Fund	-13,62	-14,85	MSCI Emerg.Markets Net TR Index
Hedge funds	-1,69	3,30	ESTR + 3.33%
GMO Systematic Global Macro	7,11	3,30	ESTR + 3.33%
Aberdeen - Global Abs. Return Strategies	-10,29	3,30	ESTR + 3.33%
(Bijdrage) valuta derivaten	-3,94	-3,94	

(*) Dit beleggingsfonds belegt in AAA staatsobligaties en Interest Rate Swaps (IRS). De allocatie is bedoeld ter afdekking van de risico's die het pensioenfonds loopt als gevolg van de marktwaardewaardering van haar verplichtingen.

(**) Het fonds wordt alleen gebruikt voor rentematching en kent geen benchmark.

(***) Private Equity II heeft in 2022 nog een zeer kleine resterende positie, waarbij afwaardering en kosten hebben geresulteerd in een negatief rendement.

Vooruitzichten macro-economisch en markten

Aan het begin van 2023 kenmerkt de omgeving zich voor Europa en de VS door een afzwakkende economische groei, een nog altijd torenhoge inflatie en een sterk verkrappend monetair beleid in de VS en Europa. Vooralsnog is een recessie in deze regio's achterwege gebleven en recente data in Europa zijn zelfs wat beter dan verwacht. In de VS lijkt de arbeidsmarkt ondanks de groei afzwakking zelfs nog wat krappert te zijn geworden. Het inflatiemomentum is daarbij sterk afgenomen als gevolg van de vermindering van knelpunten in de toevoerketens. De kerninflatie in de VS daalt al en Europa loopt hier wat bij achter. Na enkel forse renteverhogingen zit de beleidsrente van de Fed en de ECB inmiddels een stuk dicht bij het beoogde niveau en daarmee wordt het tempo lager waarin rentes nog verder worden verhoogd. Renteverlagingen zijn gelet op de nog altijd hoge inflatie en krappe arbeidsmarkt in de VS voorlopig echter niet aan de orde. Door de flinke daling van gasprijzen is de vrees voor een diepe recessie in Europa wel verminderd. In 2023 zal de economische groei naar verwachting tevens weer wat kunnen aantrekken.

Op financiële markten hebben deze ontwikkelingen vanaf het derde kwartaal van 2022 niet geleid tot een verdere stijging van de kapitaalmarktrente. Per saldo is de rente, zeker wanneer de eerste weken van 2023 worden meegenomen, zelfs weer wat gedaald. Het vooruitzicht van een daling in de inflatie, een groei afzakking en verdere renteverhogingen beperkt de mate waarin rentes verder zullen stijgen. Aandelenkoersen kwamen de laatste maanden van het jaar verder onder druk te staan. De verwachte koerswinst-verhouding van aandelen is daardoor gedaald en is meer in lijn komen te liggen met het historisch gemiddelde (in de VS zelfs nog iets daarboven). De voor aandelen zo belangrijke nominale economische groei zwakt mogelijk verder af en bedrijven hebben te maken met stijgende inputkosten (m.n. lonen). Een lagere winstgroei is daarom niet uit te sluiten. Dit beperkt de kans op sterke koersstijgingen. Voor de vooruitzichten is het gunstig dat Covid op zijn retour lijkt. Recent is ook in China het zeer strenge Covid-beleid inmiddels verlaten. Een andere bepalende variabele is het verloop van de oorlog in Oekraïne.

Over dit verloop kan door ons logischerwijs geen uitspraak worden gedaan, anders dan dat hierdoor de vooruitzichten in hoge mate onzeker zijn.

FINANCIËLE PARAGRAAF

Samenvatting van de financiële positie van het pensioenfonds en de ontwikkelingen gedurende het jaar (x € 1.000):

Dekkingsgraden

Het pensioenfonds gaat bij de berekening van de dekkingsgraad uit van de marktrente en niet van de UFR. Het pensioenfonds baseert de dekkingsgraad namelijk ook op de marktwaarde van de beleggingen en bezittingen. Het bestuur vindt het daarbij belangrijk dat de beleidsdekkingsgraad op marktrente wordt berekend op basis van juiste tussentijdse financiële informatie.

Pensioenfondsen moeten vanaf 2015 hun beleidsbeslissingen baseren op de zogenaamde beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als een voortschrijdend 12-maands gemiddelde van de actuele dekkingsgraad. Deze beleidsdekkingsgraad is leidend voor besluiten omtrent kortingen, toeslagenbeleid, herstelplan en een tekortsituatie. Bij het vaststellen van de beleidsdekkingsgraad wordt ook gebruik gemaakt van de marktrente. De beleidsdekkingsgraad is in 2022 gestegen van 126,5% naar 146,2%.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op basis van marktrente (146,2%) is eind 2022 hoger dan de vereiste dekkingsgraad (123,7%) gesteld als vereist eigen vermogen. De beleidsdekkingsgraad op basis van de DNB-normen (147,9%) is eind 2022 hoger dan de vereiste dekkingsgraad (123,6%). Eind 2022 is sprake van een toereikende solvabiliteit volgens DNB-normen (2021: toereikende solvabiliteit).

De beleidsdekkingsgraad, de vereiste dekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad zijn per jaareinde als volgt:

Ultimo jaar:	2022	2021	2020	2019	2018
	%	%	%	%	%
Beleidsdekkingsgraad RTS	146,2	126,5	107,5	119,1	130,9
Vereiste dekkingsgraad RTS	123,7	120,4	119,7	121,0	122,1
Actuele dekkingsgraad RTS	158,0	133,8	113,6	120,9	124,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad	103,8	103,8	103,9	103,8	103,9
Beleidsdekkingsgraad UFR	147,9	131,9	117,1	126,5	135,5
Vereiste dekkingsgraad UFR	123,6	120,6	119,7	121,1	121,9
Actuele dekkingsgraad UFR	158,7	138,7	123,1	128,8	128,9
Reële dekkingsgraad UFR	108,4	107,5	97,1	102,6	110,7

De actuele dekkingsgraad is de verhouding tussen het totaal belegd vermogen (inclusief belegd vermogen risico deelnemers) ten opzichte van de totale technische voorziening (inclusief technische voorziening voor risico deelnemers).

Vanaf 2015 moet de reële dekkingsgraad per jaareinde worden gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank. In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. De reële dekkingsgraad ultimo 2022 bedraagt 108,4% (2021: 107,5%).

Ontwikkeling dekkinggraad

	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen	Dekkings- graad
Stand 31 december 2021 inclusief beleggingen en voorziening risico deelnemers	991.682	741.333	133,8%
Beleggingsresultaten	-194.514	-255.553	40,7%
Premiebijdragen	21.380	21.341	-0,9%
Uitkeringen	-9.686	-9.685	0,4%
Overige	896	14.920	-16,0%
Stand 31 december 2022 inclusief beleggingen en voorziening risico deelnemers	809.758	512.356	158,0%

Ultimo 2022 bedraagt de gemiddelde marktrente 2,45% (2021: 0,43%), uitgaande van de looptijd van de verplichtingen van het pensioenfonds. De gehanteerde rekenrente is de actuele marktrente waarbij geen rekening is gehouden met de UFR.

Voor de rentetermijnstructuur wordt gebruik gemaakt van de door Bloomberg dagelijks gepubliceerde (intraday) Europese swaprentes voor 1 t/m 10 jaar (jaarintervallen), 12, 15, 20, 25, 30, 40 en 50 jaar. Bij deze renteswaps wordt 6-maands EURIBOR uitgeruild tegen een vaste rente. Gekozen is voor de 'London composite rates' (code: CMPL) uit Bloomberg, die een soort marktgemiddelde weerspiegelen. De curve wordt gebaseerd op de bid-rente. Niet-beschikbare looptijdpunten worden geschat door tussenliggende forward rentes constant te veronderstellen.

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2022 en 2021 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht (x €1.000):

	2022	2021
Resultaat op wijziging rentetermijnstructuur	243.281	88.922
Resultaat op intrest/beleggingen	-182.242	43.624
Resultaat op premie	-1.339	-4.662
Resultaat op uitkeringen	-1	-21
Resultaat op waardeoverdrachten	-128	-142
Resultaat op toeslagverlening	-13.235	-
Resultaat op overige kanssystemen	3.224	2.899
Wijziging actuariële grondslagen	-3.920	-
Andere oorzaken	2	1
Resultaat	45.642	130.621

Kostendeekkende en feitelijke premie

De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Kostendeekkende premie	26.296	28.142
Gedempte kostendeekkende premie	17.978	-
Feitelijke premie	21.275	19.633

De Pensioenwet staat toe dat een pensioenfonds een gedempte kostendeekkende premie hanteert. Het pensioenfonds maakt in 2022 gebruik van deze mogelijkheid.

Bij de bepaling van de gedempte premie wordt gebruik gemaakt van een voortschrijdend gemiddelde van de DNB-rentetermijnstructuur van de achterliggende 10 jaareinden.

Er zijn geen vergelijkende cijfers 2021 beschikbaar.

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt (x €1.000):

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Actuarieel benodigde koopsom inclusief bijdrage voor risico deelnemers	21.341	23.085
Uitvoeringskosten	756	680
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	4.199	4.377
	<u>26.296</u>	<u>28.142</u>

De samenstelling van de feitelijke premies is als volgt (x € 1.000):

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Actuarieel benodigde koopsom inclusief bijdrage voor risico deelnemers	21.341	23.085
Uitvoeringskosten	756	680
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	-	4.377
Premiemarge	-822	-8.509
	<u>21.275</u>	<u>19.633</u>

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premies is als volgt (x € 1.000)":

	2022	2021
Actuarieel benodigde koopsom	14.410	-
Opslag voor uitvoeringskosten	756	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.812	-
	<u>17.978</u>	<u>-</u>

Premiedepot

In 2022 is een premietekort van € 0,861 miljoen aan het premiedepot onttrokken en is onttrokken € 0,547 miljoen resultaat van de aankoop en verkoop van renteswaps in het 4de kwartaal 2022. In 2021 is een premietekort van € 8,703 miljoen aan het premiedepot onttrokken.

In de financieringsafspraken met de werkgever, ingegaan op 1 januari 2014 en herbevestigd op 1 januari 2019, is afgesproken;

- Indien de vaste premie van de werkgever onvoldoende is voor de opbouw in een bepaald jaar, zal dit tekort worden aangevuld uit het premiedepot van het pensioenfonds.
- Is er sprake van een premieoverschot dan wordt dit toegevoegd aan het premiedepot.

Oordeel van de waarmede actuaris op de financiële positie

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Robeco is voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen.

Dit oordeel over de vermogenspositie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

PARAGRAAF MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN (MVB)

MVB overtuigingen, ambitie en risicobereidheid

Het pensioenfonds heeft onderstaande overtuigingen ten aanzien van het MVB-beleid en past deze zoveel mogelijk toe bij de vormgeving en implementatie van het beleid:

- We houden bij de uitvoering van de pensioenregeling rekening met de risico's en kansen die duurzame ontwikkelingen bieden voor de beleggingsportefeuille. Dit omvat ook de risico's voortvloeiend uit klimaatverandering, gebruik van natuurlijke hulpbronnen en uit afwaardering van activa ten gevolge van veranderingen in (onder andere) milieu regelgeving.
- Het bestuur is van mening dat het integreren van duurzaamheidsinformatie tot betere beleggingsbeslissingen leidt. De dialoog met bedrijven leidt tot duurzame verandering. Beide zijn kernonderdelen van het verantwoord beleggen beleid van het fonds.
- Het pensioenfonds wil niet belegd zijn in bedrijven en landen die actief zijn in controversiële activiteiten.
- Onze ambitie is om met onze beleggingskeuzes bij te dragen aan zowel welvaart als welzijn. Wij kiezen hiermee voor een verantwoord rendement omdat we ons bewust zijn van onze maatschappelijke positie als pensioenfonds en institutionele belegger. Wij nemen, samen met onze inzet voor een financieel goed pensioen, verantwoordelijkheid te voor de effecten van onze beleggingen op de wereld waarin onze deelnemers met pensioen gaan. We willen negatieve effecten voor de samenleving voorkomen en waar mogelijk via engagement en/of stembeleid een positieve bijdrage leveren. Wij hebben PRI ondertekend. Hiermee willen we voldoen aan marktnormen en op basis van periodieke assessments eventuele acties benoemen en implementeren om ons MVB beleid verder vorm te geven.
- We hebben tevens de ambitie om te handelen in lijn met net zero ambitie van onze sponsor Robeco. Tevens ambiëren we om vanaf 2023 voor de CDC regeling om als SFDR artikel 8 geclassificeerd te staan, zijnde een product dat ecologische en/of sociale kenmerken promoot. De risicobereidheid met betrekking tot duurzaamheidsrisico's is als volgt gedefinieerd: Het pensioenfonds wil inzicht hebben in de ESG risico's die gelopen worden, met nadruk op risico's die verband houden met milieu en klimaat.
- Het MVB beleid van het pensioenfonds dient opgevolgd te worden.
- Het is voor het pensioenfonds van belang dat deelnemers op de hoogte zijn van het gevoerde MVB beleid.
- De exposure naar de Robeco uitsluitingen dient waar mogelijk beperkt te worden.

Het pensioenfonds stelt op jaarbasis een duurzaamheidsrapportage op. De belangrijkste observaties worden hieronder gedeeld.

Duurzaamheidsclassificatie SFDR

Voor de duurzaamheidsclassificatie van de beleggingen van het pensioenfonds maken we gebruik van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) classificatie.

De Europese Unie (EU) heeft de SFDR regelgeving ontwikkeld om duurzaam beleggen gericht en veel duidelijker te maken. Dit is van toepassing op beleggers (zoals het Robeco pensioenfonds), vermogensbeheerders en hun fondsen. De SFDR streeft ernaar om het duurzaamheidsprofiel van fondsen beter vergelijkbaar te maken en begrijpelijker voor eindbeleggers. In het beleggingsproces moeten de fondsen daarom gebruikmaken van vastgestelde maatstaven voor eigenschappen op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur (environmental, social and governance; ESG). Zoals de naam al suggereert, ligt de nadruk sterk op openheid, met onder meer nieuwe regels voor het vaststellen van schadelijke impact van bedrijven waarin is belegd.

Een heel zichtbaar en invloedrijk element in de nieuwe regelgeving is de indeling van fondsen en mandaten in drie categorieën, zoals beschreven in artikel 6, 8 en 9 van de SFDR.

- Artikel 6-fondsen hebben geen expliciete duurzaamheidsdoelen en kunnen beleggen in aandelen die ESG-fondsen uitsluiten, bijvoorbeeld van tabaksbedrijven of steenkoolproducenten. Deze fondsen mogen verkocht blijven worden in de EU, maar dan moeten ze wel expliciet het label niet-duurzaam dragen.

- Artikel 8 (of 'stimuleren van E&S') is van toepassing "...wanneer een financieel product, naast andere kenmerken, milieu- en maatschappelijke kenmerken stimuleert, of een combinatie van deze kenmerken, mits de bedrijven waarin wordt belegd er goede bestuurspraktijken op na houden."
- Artikel 9 (of 'producten gericht op duurzame beleggingen') geldt voor producten die zich specifiek richten op duurzame beleggingen en is van toepassing "...wanneer een financieel product duurzaam beleggen als doel heeft en er een index is aangeduid als referentiebenchmark."

Momenteel classificeren we de CDC regeling als artikel 6. Het pensioenfonds werkt er naar toe om haar CDC regeling te classificeren als artikel 8 vanaf de start 2023. De hierbij behorende rapportages zullen verzorgd worden door GSAM.

Rapportage en observaties

Momenteel is een kleine 90% van de fondsbeleggingen als artikel 8 geclassificeerd door de managers. Vergeleken met vorig jaar is dit met een kleine 10%-punt gestegen als gevolg van de overstap op het SRI fonds van Aberdeen Standard.

ESG score card

De fiduciair beheerder verzorgt jaarlijks een uitvraag bij de managers naar de ESG-karakteristieken van zowel de organisatie als de beleggingsfondsen in portefeuille. De fiduciair beheerder gebruikt de antwoorden op deze vragenlijsten als input voor de jaarlijkse ESG-scorecards, gebaseerd op de jaarlijkse ESG-uitvraag. De scores volgen uit de antwoorden die de asset managers op de uitvraag hebben gegeven. Waar nodig heeft de fiduciair beheerder hier een plausibiliteitscheck op gedaan. De vragenlijst op manager niveau bestaat uit 7 deelonderwerpen: ESG Policy & ESG Staff, Business Ethics, Active Ownership, Board Structure, Compensation, Environmental Policy en Social Policy. Voor individuele strategieën wordt gekeken naar ESG Integration, SFDR classification, Data, Team members, Compensation Policy en Reporting.

Rapportage en observaties

ESG score van de portefeuille van het fonds wordt door de fiduciair beheerder op basis van deze analyse voldoende genoemd. Met uitzondering van de PIMCO en Northern Trust fondsen, scoort de gehele portefeuille gemiddeld tot boven gemiddeld. We vergelijken hier de fondsen met hun strategie peers. De PE fondsen worden niet door de fiduciair beheerder geanalyseerd, gegeven dat deze fondsen binnenkort geliquideerd worden.

Uitsluitingen

Het pensioenfonds pleit actief voor duurzaam beleggen door op verschillende manieren milieu-, sociale en governancefactoren te integreren in het beleggingsproces. We zijn ervan overtuigd dat dit leidt tot beter geïnformeerde investeringsbeslissingen en dat dit de samenleving ten goede komt. Het uitvoeren van rentmeesterschapsverantwoordelijkheden is een integraal onderdeel van onze benadering van duurzaam beleggen. We zijn van mening dat sommige producten en zakelijke praktijken schadelijk zijn voor de samenleving en onverenigbaar zijn met duurzame beleggingsstrategieën. Daarom willen we beleggingen vermijden die we niet geschikt achten. Hierbij sluiten we aan bij de criteria van onze sponsor. Hiernaast zijn de diverse Robeco uitsluitingscriteria opgenomen.

Rapportage en observaties

Twee keer per jaar inventariseert de fiduciair beheerder exposures naar namen op de Robeco uitsluitingslijst. Ultimo Q2 constateert fiduciair beheerder posities in bedrijven die op de lijst staan in de PIMCO EMD en Aberdeen Sustainable Credit fondsen. Als percentage van de totale beleggingen van het pensioenfonds was dit beperkt tot 0,12%.

ESG integratie

Het pensioenfonds streeft er naar dat in haar beleggingen ESG-informatie wordt gebruikt om investeringsbeslissingen te verbeteren. Het is gericht op de integratie van risico's en kansen in het selectieproces en actief aandeelhouderschap (voting & engagement), met als doel het verbeteren van het bedrijfsgedrag en het langetermijnrendement op beleggingen. De kwantitatief beheerde beleggingsfondsen hebben een expliciete doelstelling om een ESG score hoger dan de voetafdruk te bewerkstelligen.

Rapportage en observaties

In een rapportage wordt aan het bestuur getoond wat de ESG scores van de portefeuilles zijn, afgezet tegen de referentie index. Hierbij wordt gebruikt van Sustainalytics als bron: de Sustainalytics' ESG Risk Rating. Hoe lager de score, hoe beter. Voor de staatsobligatie portefeuilles wordt gebruik gemaakt van de CSR, de Country Sustainability Ranking van Robeco. Hierbij geldt dat een hogere score te prefereren valt.

De meeste Robeco fondsen hebben een licht betere ESG score dan die van hun benchmark. Wat opvalt is de duidelijk hogere score binnen opkomende markten. Dit is in lijn met verwachting: onderzoeken laten zien dat de ESG risico's groter zijn in de opkomende markten dan in ontwikkelde landen, bijvoorbeeld als het gaat om klimaatverandering, sociale kwesties of de governance bij bedrijven.

Ecologische voetafdruk

Klimaatverandering is een systeemrisico met mogelijk grote maatschappelijke impact. Vanwege de complexiteit van dit probleem is het niet eenvoudig beleid te ontwikkelen om rekening te houden met de effecten hiervan. Robeco heeft een eigen klimaat veranderingsbeleid ontwikkeld, en heeft ook aangekondigd de ambitie te hebben om net-zero emissies te behalen met haar beleggingen in 2050. In oktober heeft Robeco aangekondigd de geaggregeerde voetafdruk van haar fondsen met 50% teruggebracht te hebben in 2030, met een interim doelstelling van een 30% verlaging in 2025. De kwantitatief beheerde fondsen hebben een expliciete doelstelling om een voetafdruk lager dan de referentie index te bewerkstelligen.

Rapportage en observaties

Via een interne rapportage van Robeco wordt de CO2 voetafdruk van de verschillende delen van de portefeuille per fonds en geaggregeerd getoond. Dit wordt vergeleken met de voetafdruk van de benchmark. Naast de CO2 voetafdruk, wordt ook gerapporteerd over de voetafdruk van water en afval.

Het pensioenfonds heeft een duidelijke lagere voetafdruk ten opzichte van de referentie index van het fonds.

Geaggregeerd zien we dat de voetafdruk van de portefeuille 20% lager ligt dan de benchmark (56.6 versus 70.5), wat erop lijkt te wijzen dat daarmee ook de impact van transitierisico op de waardering van de beleggingen in de portefeuille lager ligt dan dat van de referentie index. Ook voor water en afval ligt de voetafdruk voor de portefeuille lager dan de index met respectievelijk 5% en 22%.

Klimaat scenario's

Waar de eerder genoemde CO2 voetafdruk inzicht geeft in de huidige emissies waar het pensioenfonds verantwoordelijk voor is via haar beleggingen, geeft het niet direct inzicht in de klimaat risico's van het fonds. Hiervoor zijn andere maatstaven geschikt, die een meer vooruitkijkend karakter hebben.

Klimaat risico's zijn onder te verdelen naar:

- Transitierisico's als gevolg van klimaatverandering zullen hoogstwaarschijnlijk de waarde van onze beleggingen beïnvloeden. Maatregelen op het gebied van klimaatbeleid, technologische innovatie en marktvrage kunnen (plotseling) verschuiven, wat kan leiden tot gestrande activa in investerings-portefeuilles of de geleidelijke waardevermindering van fossiele brandstofgerelateerde sectoren.
- Fysieke risico's van klimaatverandering zijn waarschijnlijk van invloed op de waarde van onze beleggingen. Activa (vaak onverzekerd) en toeleveringsketens zullen worden beïnvloed door aan klimaatverandering gerelateerde zware weersomstandigheden en stijgende zeespiegels. Verlies van eigendom, verstoring van de infrastructuur, personeelsproblemen en verlies van voedselproductie zijn slechts enkele voorbeelden.

Rapportage en observaties

Het pensioenfonds maakt gebruik van de MSCI Climate Value at Risk (Climate VaR) maatstaf. Op basis van een temperatuur reductie traject (1.5 graden) geeft Climate VaR een inschatting van het effect op de marktwaardering in relatie tot geaggregeerde transitie- en fysieke kosten- en winstprognoses op een 15 jaars horizon. Hierbij tonen we de geaggregeerde Climate VaR, als ook de deelelementen 'Policy Risk', 'Opportunities' en 'Physical'. Robeco onderzoekt momenteel verschillende vooruitkijkende maatstaven. Naast Climate Value at Risk wordt ook gekeken naar een Implied Temperature Rise maatstaf, welke in kaart brengt hoe bedrijven zich aanpassen aan de wereldwijde temperatuurdoelstellingen.

We zien in de rapportage dat klimaat ontwikkelingen mogelijk grotere (neerwaartse) impact op de waarde van de beleggingen hebben met een geaggregeerde Climate VaR van -13.2%. Dit effect is aanzienlijk groter in opkomende markten dan in ontwikkelde markten. Kijken we een niveau dieper dan is dit toe te wijzen aan zowel beleidsrisico's (denk aan de instelling van een carbon price door overheden) als aan fysieke risico's (denk aan kosten die gemaakt dienen te worden als gevolg van extreme weersomstandigheden). Daarnaast valt op dat de impact in de Conservative fondsen een stuk groter is dan in de enhanced indexing fondsen. Een mogelijke verklaring hier is de grotere tilt naar de Energy en Utilities sectoren in de Conservative fondsen.

Op basis van de Implied Temperature Rise maatstaf scoort de portefeuille beter dan de benchmark, met 2.6 graden. We zien dat, op basis van deze maatstaf, de portefeuille momenteel niet in lijn is met een net zero ambitie.

Betrokkenheidsbeleid

Eén van de instrumenten die het fonds inzet voor de implementatie van het MVB-beleid is het selecteren van vermogensbeheerders die aantoonbaar een betrokkenheidsbeleid voeren en hierover rapporteren. In de selectie van beheerders wordt actief meegenomen of zij in gesprek zijn met bedrijven die achterblijven bij het nemen van stappen om emissies te verlagen.

Rapportage en observaties

Het oordeel van de fiduciair beheerder over het betrokkenheidsbeleid van de diverse managers is dat Robeco en Aberdeen als zeer goed worden beoordeeld. Gezamenlijk beheren zij tegen de 90% van het beheerd vermogen van het pensioenfonds.

PRI rapportages

Sinds november 2019 is het fonds signatory van UN PRI . Als onderdeel daarvan committeert het pensioenfonds zich aan zes principes:

1. We will incorporate ESG issues into investment analysis and decision-making processes.
2. We will be active owners and incorporate ESG issues into our ownership policies and practices.
3. We will seek appropriate disclosure on ESG issues by the entities in which we invest.
4. We will promote acceptance and implementation of the Principles within the investment industry.
5. We will work together to enhance our effectiveness in implementing the Principles.
6. We will each report on our activities and progress towards implementing the Principles.

Rapportage en observaties

Alle PRI signatories worden elk jaar beoordeeld. Doel van die beoordeling is om inzicht te geven hoe we onze duurzaamheids beleggingspraktijken kunnen verbeteren en een vergelijking te geven versus peers.

We worden op vijf modules beoordeeld. In onderstaande tabel geven we per categorie zowel onze scores als de mediane scores van alle signatories weer. Het is momenteel niet mogelijk om de mediane scores van onze peers te verkrijgen.

PRI 2021 Assessment Report cijfers

<i>Module</i>	<i>Ster score (1 -5)</i>	<i>Cijfer (0 – 100)</i>	<i>Mediaan (1 -5)</i>
Investment & Stewardship Policy	◆◆◇◇◇	35	◆◆◆◇◇
Indirect – Listed equity – Active	◆◆◆◆◇	76	◆◆◆◆◇
Indirect – Fixed income – Passive	◆◇◇◇◇	0	◆◆◆◇◇
Indirect – Fixed Income – Active	◆◆◆◆◇	78	◆◆◆◇◇
Indirect – Hedge funds	◆◇◇◇◇	0	◆◆◇◇◇

Kijken we dieper naar de scores, dan zien we diverse elementen waar ruimte voor verbetering is. Op het gebied van beleid is er ruimte op verbetering voor het betrokkenheidsbeleid en de toepassing van dit beleid. We zijn hier echter beperkt in onze mogelijkheden zo lang als we enkel belegd zijn in beleggingsfondsen en daarmee enkel invulling kunnen geven aan ons beleid via de selectie van de beleggingsfondsen waar in we beleggen.

Bij de vastrentende passieve module, waar de LDI belegging onder valt, zijn we bij invulling van de PRI survey niet uitgebreid ingegaan op de duurzaamheidsintegratie die in het fonds wordt toegepast. Hier is zeker ruimte voor verbetering, zeker daar we zien dat de fiduciair beheerder deze belegging positief op duurzaamheid beoordeelt versus haar peers.

Op de module hedge funds zien we niet direct ruimte voor verbetering. De mogelijkheden om duurzaamheid te integreren in hedge funds beleggingen zijn beperkt. Bij eventuele toekomstige nieuwe hedge fund beleggingen is het wel belangrijker om hier expliciet aandacht aan te besteden.

RISICOPARAGRAAF

Introductie

Risicobeheersing is van groot belang voor een pensioenfonds. Het pensioenfonds onderkent dit en houdt hier op meerdere manieren rekening mee bij de uitvoering van haar activiteiten. Het feit dat risico's onontbeerlijk zijn voor een goed en betaalbaar pensioen, dwingt tot een hoge mate van risicobewustzijn en een geavanceerde risicobeheersing. Daarbij is risicobeheersing altijd een optimaliseringsvraagstuk: wat is de beste verhouding tussen kosten en opbrengsten van risicobeperking?

In deze risicoparagraaf geven we informatie over risico's door te communiceren over doelstellingen en strategie, risicohouding en -bereidheid, potentiële en opgetreden risico's en het risicomanagement van het pensioenfonds. Achtereenvolgens staan we stil bij de ontwikkelingen van het pensioenfonds op het gebied van risicomanagement en kijken we vooruit naar 2023. Daarnaast geven we een evaluatie van de diverse risicocategorieën.

Terugkijkend

In deze sectie staan we stil bij de belangrijkste ontwikkelingen van het pensioenfonds op het gebied van risicomanagement in 2022.

Verbetering volwassenheid integraal risicomanagement

Naar aanleiding van een door DNB gevraagd self-assessment, zijn acties geaccordeerd door het bestuur om de volwassenheid van het integraal risicomanagement van ons pensioenfonds verder te verbeteren. Het pensioenfonds is in 2022 gestart met een integrale risicoanalyse, die zich richt op de verschillende type risico's in de kernprocessen van het pensioenfonds.

Transitie nieuw pensioenstelsel

Het pensioenfonds is gestart met het project 'Transitie Nieuw Pensioenstelsel'. Dit heeft als doel de beheerste transitie van de bij Stichting Pensioenfonds Robeco ondergebrachte pensioenregelingen voor de huidige, gewezen en gepensioneerde deelnemers naar het nieuwe pensioenstelsel overeenkomstig de nieuwe met sociale partners af te spreken uitvoeringsovereenkomst. Vanuit de tweedelijns functie risicomanagement, is het startpunt hiervoor het identificeren, analyseren, mitigeren en monitoren van de kans, impact en ontwikkeling van de verschillende projectrisico's.

Datakwaliteit

Het pensioenfonds heeft de risicobereidheid voor datakwaliteit vastgesteld. In het kader van de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) is datakwaliteit een belangrijk onderwerp. Er wordt externe hulp ingeschakeld voor het opstellen van het datakwaliteitsbeleid en uitvoering daarvan.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds heeft de omschrijvingen van de risicobereidheid van het pensioenfonds geactualiseerd. Dit raakt liquiditeitsrisico, ESG-risico, operationeel risico, uitbestedingsrisico, IT-risico, integriteitsrisico en juridisch risico.

Marktontwikkelingen 2022

De markten in 2022 stonden in het teken van twee grote gebeurtenissen. Ten eerste, door een reeks historisch hoge inflatiecijfers hebben centrale banken hun beleid fors bijgesteld en zijn renteverwachting scherp gestegen. Dit heeft, vanwege enkel een gedeeltelijk afdekking van het renterisico, geleid tot een sterke toename van de dekkingsgraad over 2022. Dat heeft het pensioenfonds mede in staat gesteld om volledig te kunnen indexeren over 2022. Ten tweede heeft de Russische invasie van Oekraïne een kortstondige grote impact gehad op de financiële markten gehad.

Vooruitkijkend

Wet Toekomst Pensioenen

2023 zal in het teken staan van de voorbereiding van de implementatie van de Wet Toekomst Pensioenen. Dit raakt vele elementen van het pensioenfonds.

Vanuit de tweedelijns functie risicomanagement, onderscheiden we binnen het project de volgende activiteiten op het gebied van risico management:

- Identificeren, analyseren, mitigeren en monitoren we de kans, impact en ontwikkeling van de verschillende projectrisico's
- Uitvoeren van een Eigen Risico Beoordeling (ERB)
- Herijken risicomanagement raamwerk voor de 'to be' situatie

Ook het onderwerp datakwaliteit komt hierbij nadrukkelijk aan bod. Het pensioenfonds zal - indien besloten wordt tot invaren -, op een consistente en aantoonbare wijze de datakwaliteit moeten onderbouwen en borgen.

Evaluatie van de diverse risicocategorieën

Hieronder geven we per risicotype een definitie, de risicobereidheid van het pensioenfonds en een evaluatie over het afgelopen boekjaar.

Balansrisico

Balansrisico is het risico op lage dekkingsgraden en daaruit voortvloeiende tekortsituatie. Het balansrisico is samengesteld uit onderliggende risico's, die daarnaast een onderlinge samenhang kennen (met name renterisico, zakelijke waarden (markt)risico, valutarisico en kredietrisico).

Bij het balansrisico ligt de focus op het risico van een neerwaartse verandering van de dekkingsgraad als gevolg van een verschil in volatiliteit van de hoogte verplichtingen versus de volatiliteit van de waarde van de beleggingen. Het pensioenfonds meet en limiteert de omvang van dit risico in de vorm van de tracking error van de verplichtingen ten opzichte van de beleggingen.

Risicobereidheid

De risicohouding wordt periodiek, voor het laatst in 2019, getoetst door middel van een lange termijn analyse van de ontwikkeling van het pensioenfonds waarbij alle beschikbare stuulementen worden meegenomen (een ALM studie). Het bestuur gelooft dat een risicoloos pensioen niet bestaat, en dat er een balans is tussen de pensioenpremie, de hoeveelheid beleggingsrisico, en de indexatieambitie.

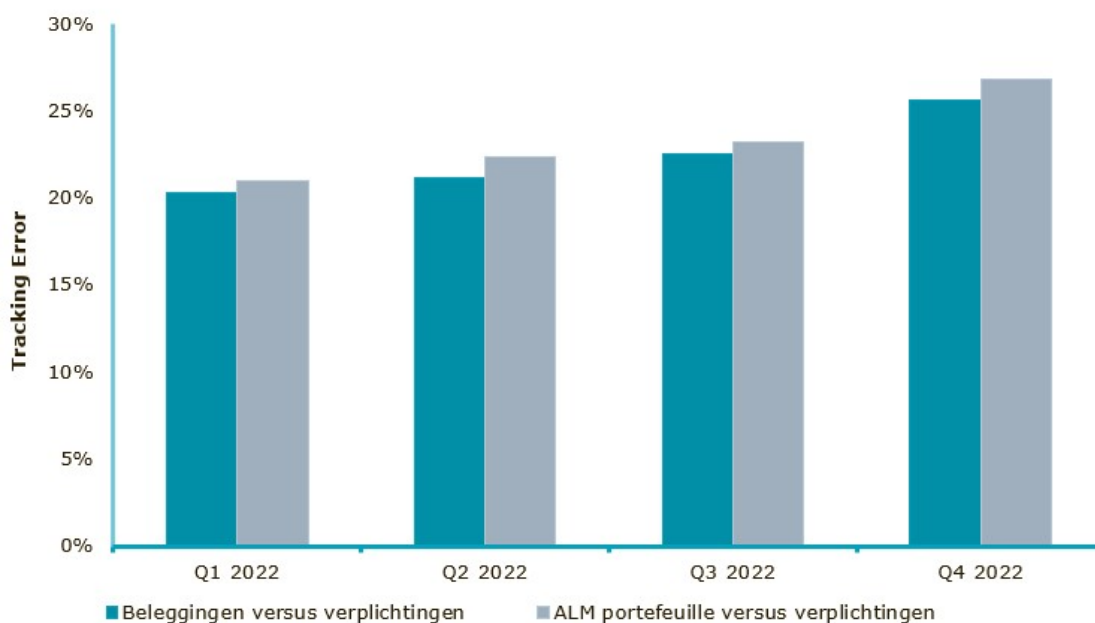
Uitgangspunt bij de risicobereidheid is de keuze van het bestuur voor een optimale ALM portefeuille met een risico overeenkomend met maximaal dat van een portefeuille die voor 50% bestaat uit de zo risicoloos mogelijke matching portefeuille en voor 50% uit een returnportefeuille (wereldwijd gespreide aandelenportefeuille). Deze portefeuille dient als anker voor het totale portefeuille-risico: het risico van de ALM portefeuille mag door de strategische beleggingsportefeuille van het pensioenfonds niet worden overschreden. De gebruikte beoordelingscriteria die gehanteerd zijn bij het vaststellen van balansrisico, matching/renterisico, inflatierisico en marktrisico zijn een verwacht toeslagresultaat van minimaal 90% en maximale kans op korting van 10% gehanteerd over 15 jaar.

Evaluatie

Ondanks de dalende aandelenbeurzen over 2022, is als gevolg van de gestegen rente de dekkingsgraad van het pensioenfonds toegenomen van 133,8% eind 2021 naar 158,0% eind 2022. Beiden gemeten op basis van marktrente.

Hieronder tonen we de inschatting van het risico zoals dit door de fiduciair beheerder gemeten wordt. De tracking error versus verplichtingen is gedurende het jaar geleidelijk toegenomen, waarbij de grootste drijver de toename van het eigen vermogen ten opzichte van de verplichtingen is geweest.

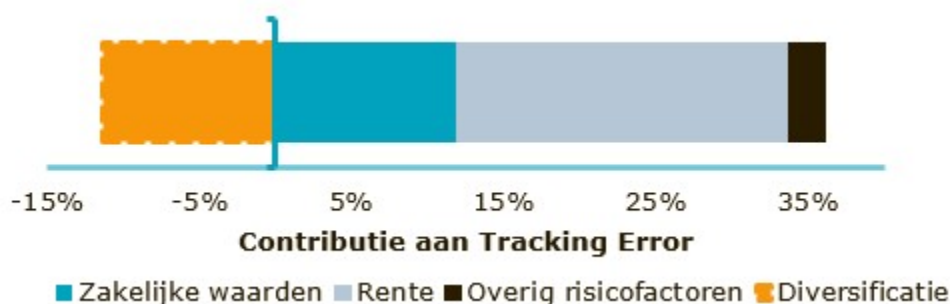
Dekkingsgraadsrisico beleggingen versus verplichtingen én ALM portefeuille versus verplichtingen

Op elk moment is de tracking error van de beleggingen versus de verplichtingen onder de tracking error van de ALM portefeuille versus de verplichtingen gebleven.

Zakelijke waarden en met name rente zijn de dominante risico factoren, zoals te zien is in onderstaande figuur waarbij de attributie van de tracking error per ultimo 2022 wordt getoond.

Dekkingsgraadsrisico beleggingen versus verplichtingen geattribueerd naar risico factoren

In 2022 is gekeken naar meerdere scenario's die risicoreducerend kunnen werken, mede in het licht van de verkorte horizon tot het nieuwe pensioenstelsel. Eén van de zaken waar naar gekeken is, is het verhogen van de rentehedge en zo het reduceren van renterisico (wat momenteel de grootste contributie is van dekkingsgraad volatiliteit). Het bestuur heeft besloten om voor nu geen actie te ondernemen.

Matching- / renterisico

Het renterisico is het risico op een verandering van de dekkingsgraad van het pensioenfonds als gevolg van een verandering van de rente.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds heeft er strategisch voor gekozen om het renterisico voor 50% af te dekken. De gebruikte beoordelingscriteria die gehanteerd zijn bij het vaststellen van balansrisico, matching/renterisico, inflatierisico en marktrisico zijn een verwacht toeslagresultaat van minimaal 90% en maximale kans op korting van 10% gehanteerd over 15 jaar.

Evaluatie

Het pensioenfonds maakt gebruik van een maatwerk LDI-fonds voor de renteafdekking. Het LDI-fonds bestaat uit obligaties met een laag kredietrisico, aangevuld met renteswaps. Door het gebruik van het LDI-fonds kan de verdeling over de looptijden goed worden afgestemd op het verplichtingenprofiel van het pensioenfonds. De renteafdekking is in 2022 niet buiten de bandbreedte 47% - 53% uitgekomen. De renteafdekking ultimo 2022 is 50,5%. De renteafdekking heeft als gevolg van de gestegen rente over het gehele jaar negatief bijgedragen aan de dekkingsgraad. De gestegen rente heeft echter voor een sterkere daling van de verplichtingen geleid, waardoor per saldo het effect van de rentestijging positief heeft bijgedragen aan de dekkingsgraad.

Er is een nieuwe premieafpraak gemaakt voor 2023 en 2024 door de sociale partners. Eind Q4 is er, net als in 2022, een additionele tijdelijke rentehedge opgezet om het renterisico over de premie voor 2023 te beperken. Deze hedge is eind 2022 weer afgebouwd.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van een belegging in een vreemde valuta wijzigt als gevolg van de verandering in de waarde van de vreemde valuta ten opzichte van de Euro.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds vindt dat valuta's van ontwikkelde markten op lange termijn ex-ante risico verhogend werken zonder dat hier een verwacht rendement tegenover staat, en dekt derhalve strategisch valutarisico af.

Evaluatie

De valuta-exposure in GBP, JPY, CHF, CAD, AUD en USD wordt strategisch op benchmarkniveau voor 100% afgedekt naar de euro. In de portefeuille worden de exposures naar deze valuta's eveneens met deze percentages afgedekt naar de euro voor zoveel als praktisch mogelijk is (gebruik makend van de benchmark-exposures en feitelijke portefeuille gewichten). De resulterende bijdrage van valutarisico aan de tracking error van het pensioenfonds is vanwege deze hedge miniem.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat het pensioenfonds niet kan voldoen aan haar korte termijnverplichtingen. Het pensioenfonds kent een aantal bronnen van korte termijn verplichtingen:

- Betaling van de pensioenuitkeringen.
- Onderpandverplichtingen als gevolg van derivaten. Dit concentreert zich met name rondom de valutaposities, aangezien andere derivaten altijd als onderdeel van een institutioneel beleggingsfonds worden aangehouden. Liquiditeitsmanagement vindt dan binnen het fonds plaats.
- Capital calls voortkomend uit commitments in het licht van Private Equity beleggingen.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds probeert te allen tijde te voorkomen dat het een (tijdelijk) kastekort heeft.

Liquiditeit op dagbasis is afdoende om met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid aan verplichtingen te kunnen voldoen. Tevens vereist het pensioenfonds dat minimaal 70% van de beleggingen binnen een maand liquide te maken is.

Evaluatie

Het pensioenfonds heeft een positief saldo van ontvangen premies versus pensioenuitkeringen, zodat er continu voldoende liquiditeit is voor het betalen van de pensioenuitkeringen. Daarnaast, belegt het pensioenfonds enkel in beleggingsfondsen, waardoor liquiditeitsmanagement van de beleggingen met name belegd is bij de externe fondsmanagers. Meer dan 90% van de portefeuille kan binnen een week verkocht. Uitzonderingen zijn de private equity fondsen en één van de hedge funds .

Het pensioenfonds heeft een solide liquiditeitspositie. In Q1 is één van de maatstaven voor het monitoren van liquiditeitsrisico gerelateerd aan de LDI portefeuille aangepast. De LDI manager rapporteert vanaf Q1 of er afdoende liquiditeit is om een 0,5% instantane renteschok op te vangen. Daarnaast wordt er een kasbuffer aangehouden van 1% om aan margin calls te kunnen voldoen die voortkomen uit de valuta derivaten posities.

Tijdens Q3 kampten pensioenfondsen in het VK met grote liquiditeitsproblemen. Mede in dit licht heeft het pensioenfonds een analyse opgesteld van de liquiditeitspositie van het pensioenfonds en processen ter borging van adequate liquiditeit. Daar kwamen geen bevindingen uit voort welke aanleiding vormden voor extra maatregelen.

Inflatierisico

Het inflatierisico is het risico dat het pensioenfonds als gevolg van (hoge) inflatie niet in staat is (volledig) invulling te geven aan haar indexatieambities. Het pensioenfonds heeft de ambitie om een waardevast pensioen te bieden in reële termen. Om dit te kunnen, moet het pensioenfonds in staat zijn om jaarlijks de pensioenen te indexeren, voor alle groepen. Met name bij oplopende inflatie kan het voor het pensioenfonds moeilijk zijn om voor de volledige inflatie te kunnen indexeren.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagambitie van 90% van de inflatie op langere termijn. De gebruikte beoordelingscriteria die gehanteerd zijn bij vaststellen van balansrisico, matching/ renterisico, inflatierisico en marktrisico zijn een verwacht toeslagresultaat van minimaal 90% en maximale kans op korting van 10% gehanteerd over 15 jaar.

Evaluatie

In 2022 is een indexatie van 2,0% toegekend. De toeslagmaatstaf over 2021 kwam uit op 2,7%. In 2022 is de inflatie sterk opgelopen, met name als gevolg van de prijsontwikkeling van energie. Door de gestegen dekkingsgraad verwacht het pensioenfonds over 2022 volledig te kunnen indexeren.

Het indexatiebeleid is in 2022 geëvalueerd en aangepast. Het bestuur heeft besloten als maatstaf voor toekomstige indexaties het door DNB gepubliceerde ingroepad voortaan toe te passen. Ten opzichte van het voorgaande indexatiebeleid heeft dit tot gevolg dat het pensioenfonds naar verwachting meer kan indexeren bij hoge inflatie, maar daartegenover staat dat het pensioenfonds relatief minder verwacht te kunnen indexeren bij lage inflatie. Dit beeld wordt bevestigd door een vergelijking van de indexatiedekkingsgraad op basis van de beide methoden.

In Q2 2022 is de jaarlijkse haalbaarheidstoets opnieuw uitgevoerd. Hierbij is getoetst hoe het verwachte pensioenresultaat zich verhoudt tot de risicobereidheid. Het pensioenresultaat (op fonds niveau) valt boven de vastgestelde ondergrens van 90%. De maximale afwijking in het slechtweerscenario ligt ruimschoots onder de vastgestelde bovengrens. Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de normering van de pensioenresultaten die is vastgelegd op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets.

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de waarde van beleggingen in de portefeuille verandert als gevolg van veranderingen in de marktwaarde van de betreffende beleggingen. Dit risico heeft enkel betrekking op niet-rentedragende beleggingen (rentedragende beleggingen vallen onder 'Renterisico').

Risicobereidheid

Uitgangspunt bij de risicobereidheid is de keuze van het bestuur voor een optimale ALM portefeuille met een risico overeenkomend met maximaal dat van een portefeuille die voor 50% bestaat uit de zo risicoloos mogelijke matching portefeuille en voor 50% uit een returnportefeuille (wereldwijd gespreide aandelenportefeuille). De ALM portefeuille wordt gebruikt als anker voor het maximaal te lopen actieve risico versus de verplichtingen van de strategische en werkelijke beleggingsportefeuille van het pensioenfonds.

Evaluatie

Q1 stond in het teken van twee grote gebeurtenissen. Ten eerste, door een reeks verrassend hoge inflatiecijfers hebben centrale banken hun beleid fors bijgesteld en zijn renteverwachtingen scherp gestegen. Ten tweede heeft de Russische invasie van Oekraïne een kortstondige grotere impact gehad op financiële markten.

Het markrisico in verband met de Russische invasie in Oekraïne is in maart besproken door het bestuur. De exposure naar Rusland en Oekraïne was minder dan 0,5%. Dit heeft niet tot actie in de portefeuille geleid. De Russische posities in de emerging markets aandelenfondsen zijn naar 0 afgewaardeerd door de beheerder van de fondsen (Robeco). Het bestuur heeft besloten afscheid nemen van beleggingen in Russische staatsobligaties en kooprestricties te plaatsen op Russische aandelen en bedrijfsobligaties.

Op basis van de opgestelde investment case heeft het bestuur in Q2 besloten om hypotheek op te gaan nemen in de portefeuille. De impact op het actieve risico van het pensioenfonds was miniem.

Begin 2023 is besloten om strategisch de allocatie naar aandelen met 5% te verlagen, de allocatie naar hoogrentende waarden met 5% te verhogen en de allocatie naar de return portefeuille te verhogen met ca. 4%. Dit heeft een beperkte impact op het balans- en marktrisico.

Het actieve risico van de portefeuille versus de strategische benchmark wordt berekend met een proxy, zijnde de gewogen ex-post tracking error van de beleggingen, waarbij een correlatie van 0,5 wordt verondersteld. De inschatting van het actieve risico per ultimo 2022 is 1,8%. Het actieve risico is gedurende het jaar niet boven de limiet gekomen. Het gerealiseerde actieve risico over 2022 is uitgekomen op 1,5%. Het gerealiseerde actieve rendement van 2,2% is hiermee in lijn.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds doordat een debiteur niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Kredietrisico heeft alleen betrekking op het vastrentende gedeelte van de portefeuille. Het pensioenfonds zoekt bewust deze risico's op met het oog op de te ontvangen kredietpremie. Tegenpartijrisico is in zekere zin ook kredietrisico, maar hangt samen met het gebruik van derivaten en is daarmee een 'niet-gezocht' risico en benoemen we om die reden apart.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds zoekt bewust kredietrisico's op met het oog op de te ontvangen kredietpremie. Als gevolg van het actief beleid van de gekozen managers zullen actuele exposures afwijken van de benchmark exposures. Het marktrisico van deze afwijkingen wordt meegenomen in het budget voor actief risico beschreven onder 'Marktrisico'.

Evaluatie

De grootste exposures naar individuele partijen loopt het pensioenfonds via haar belegging in het maatwerk LDI fonds: Duitse, Franse en Nederlandse overheden. De exposures naar deze landen worden geaccepteerd met het oog op het beperkte kredietrisico en de samenhang met de afdekking van het renterisico.

Tegenpartijrisico

Tegenpartijrisico is het risico dat een tegenpartij niet aan de verplichtingen kan voldoen. Tegenpartijrisico ontstaat bijvoorbeeld als een derivatencontract door marktbevingen een voor het pensioenfonds een positieve waarde krijgt. Anders dan kredietrisico, wordt tegenpartijrisico niet gezien als een bron van rendement.

Risicobereidheid

Tegenpartijrisico is een 'niet gezocht' risico en wordt waar mogelijk gemitigeerd. Per type tegenpartij (beleggingen, werkgevers, pensioenuitvoerders, custodians, verzekeraars) is een limietenkader opgesteld.

Evaluatie

In 2022 hebben zich geen verliezen voorgedaan wegens materialisatie van tegenpartijrisico. Begin 2022 heeft de fiduciaire manager bij de verschillende fondsmanagers een securities lending uitvraag gedaan. De uitkomsten hiervan zijn getoetst aan het securities lending beleid van het pensioenfonds, inclusief vereisten met betrekking tot beperking van tegenpartijrisico. Met uitzondering van een aantal Robeco-strategieën, wordt securities lending niet actief toegepast in de portefeuille.

Verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat uitkeringen (nu, dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de premiestelling. Onder dit risico is ook het langlevensrisico en het risico van arbeidsongeschiktheid begrepen.

Het pensioenfonds was voor 2022 een gefixeerde premie overeengekomen met de werkgever voor een periode van een jaar. Deze premie bestaat uit een deel dat zuiver wordt aangewend voor de nieuwe opbouw in een jaar (inclusief risicokoopsommen) voor de actieve deelnemers en een deel dat bedoeld is voor overige elementen in de premie zoals uitvoeringskosten, risicopremie voor het inkomen vanaf de DC grens en de buffer voor DC.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds vindt het van belang om prudente verzekeringstechnische grondslagen te hanteren. Het pensioenfonds is bereid om tot 50 basispunten van de technische voorzieningen risico te dragen op overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico in het geval van calamiteit.

Evaluatie

In verband met opgelopen renteniveaus zijn de pensioenverplichtingen sterk gedaald. Dit geldt ook voor de kostprijs van pensioen. De inkoopgrondslagen (inclusief rentestand) voor conversie van DC kapitaal naar pensioenaanspraken werden door het pensioenfonds jaarlijks éénmaal vastgesteld. Besloten is om naar de toekomst toe deze rekenrente maandelijks te actualiseren.

De door het pensioenfonds afgesloten herverzekeringen zijn eind 2022 hernieuwd. Het bestuur heeft besloten deze aflopende verzekeringen onder te brengen bij elipsLife, waarbij de stop loss verzekering is overgezet naar een volledige herverzekering.

ESG risico

Het pensioenfonds onderscheidt twee typen duurzaamheidsrisico's. De eerste type risico's zijn gelieerd aan gebeurtenissen of omstandigheden op ESG-gebied die, indien ze zich voordoen, een werkelijk of mogelijk wezenlijk negatief effect op de waarde van de beleggingen kan veroorzaken. De tweede type risico's zijn reputationeel van aard: het niet naleven van het opgestelde MVB beleid en/of een mismatch tussen het MVB beleid van het pensioenfonds en de verwachtingen bij de deelnemers of andere stakeholders van het pensioenfonds.

Risicobereidheid

De risicobereidheid met betrekking tot ESG risico's is door het pensioenfonds als volgt gedefinieerd:

- Het pensioenfonds wil inzicht hebben in de ESG risico's die gelopen worden, met nadruk op risico's die verband houden met milieu en klimaat.
- Het MVB beleid van het pensioenfonds dient opgevolgd te worden.
- Het is voor het pensioenfonds van belang dat deelnemers op de hoogte zijn van het gevoerde MVB beleid.
- De exposure naar de Robeco uitsluitingen dient waar mogelijk beperkt te worden.

Evaluatie

Het pensioenfonds streeft via het MVB-beleid naar beheersing van duurzaamheidsrisico's door toepassing van een selectiebeleid, waarbij wij van aangestelde vermogensbeheerders verlangen dat:

- Zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de uitsluitingen van het pensioenfonds. Hiermee borgen wij onze normatieve ondergrens en ESG-risico's;
- Een betrokkenheidsbeleid gevoerd wordt en hierover gerapporteerd wordt.
- Duurzaamheidsaspecten in de beleggingsbeslissingen geïntegreerd wordt (ESG-integratie), waarin expliciet ook duurzaamheidsrisico's meegenomen worden.
- Wenselijk dat manager een Net Zero ambitie heeft waarmee klimaat risico's onderkend worden en meegenomen worden in het beleggingsbeleid.

De fiduciair beheerder ziet hierop toe, monitort, en rapporteert hierover aan het pensioenfonds. Tevens neemt de fiduciair beheerder de duurzaamheidsvereisten van het pensioenfonds mee bij de selectie van beheerders.

Vanaf 1 januari 2023 classificeert het pensioenfondsbestuur de huidige CDC regeling als artikel 8 onder SFDR. Dit sluit aan bij het MVB beleid van het pensioenfonds, waarin gesteld wordt dat MVB een belangrijk onderdeel is van de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft de overtuiging dat MVB positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen van het pensioenfonds en aan de maatschappij.

Eens per jaar wordt door het pensioenfonds een duurzaamheidsrapportage opgesteld, waarin ook expliciet gerapporteerd wordt over duurzaamheidsrisico's die het pensioenfonds loopt.

Zie de paragraaf Maatschappelijk Verantwoord Beleggen op pagina 45.

Omgevingsrisico

Omgevingsrisico omvat de risico's en onzekerheden die een belemmering vormen om de strategie te realiseren en invloed hebben op de lange termijn doelstellingen. Het belangrijkste risico dat het pensioenfonds hier onderkent is de afhankelijkheid van de aangesloten ondernemingen. Dit risico is inherent hoog, gegeven het feit dat het pensioenfonds een ondernemingspensioenfonds is en de relatie die het heeft met de aangesloten ondernemingen.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds moet op de hoogte zijn van ontwikkelingen bij haar stakeholders die de (uitvoering van de) pensioenregeling raken, en daar tijdig acties op ondernemen. Er zijn diverse doelen geformuleerd voor dit risico: de sociale partners hebben vertrouwen in het pensioenfonds, het pensioenfonds heeft regelmatig overleg met sociale partners zodat zij op de hoogte is van ontwikkelingen en deelnemers zijn tevreden over de uitvoering van de regeling.

De strategie moet adequaat en tijdig kunnen worden uitgevoerd. Het moet daarbij verder mogelijk zijn om tegen acceptabele kosten en binnen redelijke tijdlijnen wijzigingen aan te brengen in bestaande systemen en processen, als dat noodzakelijk is voor de continue ondersteuning van een veranderende bedrijfsvoering bij het pensioenfonds.

Evaluatie

Naar aanleiding van de eind vorig jaar vastgestelde eigen risico beoordeling (ERB) zijn diverse vervolgacties vastgesteld. Zo worden onder meer voor de verschillende risico-categorieën risk-assessments opgenomen in de meerjarenplanning van de IRMC.

De IRMC heeft de omschrijvingen van de risicobereidheid van het pensioenfonds geactualiseerd. Dit raakt liquiditeitsrisico, ESG-risico, operationeel risico, uitbestedingsrisico, IT-risico, integriteitsrisico en juridisch risico.

Het pensioenfonds heeft geconstateerd dat, op basis van een self-assessment ten aanzien van de volwassenheid van het integraal risicomanagement, deze op verschillende aspecten kan verbeteren. Hoewel het pensioenfonds een gedegen beschrijving heeft van de verschillende risico's ontbreekt een integrale analyse van de geïdentificeerde risico's naar kans en impact, bruto/netto-risico en onderlinge samenhang. Op basis van deze analyse kunnen vervolgens de beheersmaatregelen nadrukkelijker in kaart gebracht worden. De risicoanalyse richt zich op het benomen en analyseren van de verschillende type risico's in de kernprocessen van het pensioenfonds. We identificeren hierbij twee kernprocessen, namelijk (1) uitvoering van de pensioenregeling en (2) het beleggingsproces.

Mede in het licht van de overgang naar het nieuwe stelsel is borging van datakwaliteit van steeds groter belang. De IRMC heeft al een eerste stap gezet middels een voorstel waarin risicobereidheid rondom datakwaliteit is omschreven. Als volgende stap wordt gewerkt aan een datakwaliteitsbeleid.

Sinds 2020 is de DC-excedentregeling bij ABN AMRO (AAPS) ondergebracht. Voorheen werd deze regeling door RIAM uitgevoerd (onder de naam 'Flexioen'). Ieder jaar ontvangen deelnemers per e-mail een digitale brief met daarin een vergelijking tussen hun persoonlijke risicoprofiel en hun daadwerkelijke beleggingsportefeuille. Voor deelnemers die hebben gekozen voor opt-out (zelf beleggen), heeft het pensioenfonds verzwaarde zorgplicht. Immers, deze deelnemers volgen niet een door het pensioenfonds voorgeschreven lifecycle, waardoor de uiteindelijke hoogte van hun pensioen relatief fors kan fluctueren. Voor deelnemers die, ondanks herhaaldelijk verzoek, niet recentelijk hun risicohouding hebben bevestigd zal een laatste oproep gedaan worden met het verzoek hun risicoprofiel te updaten. Indien door deelnemers geen gehoor gegeven wordt aan de oproep dan wordt de asset mix automatisch aangepast naar de neutrale lifecycle die bij het leeftijdsniveau past.

In Q4 is een externe projectmanager aangesteld om het pensioenfonds te begeleiden bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Het doel van het project 'Transitie Nieuw Pensioenstelsel' is de beheerste transitie van de bij Stichting Pensioenfonds Robeco ondergebrachte pensioenregelingen voor de huidige, gewezen en gepensioneerde deelnemers naar het nieuwe pensioenstelsel overeenkomstig de nieuwe met sociale partners af te spreken uitvoeringsovereenkomst. Hierbij wordt ook gekeken naar mogelijke alternatieven voor APS als pensioen-administrateur. Vanuit de tweedelijns functie risicomanagement, worden binnen het project de volgende activiteiten op het gebied van risicomanagement onderscheiden:

- Identificeren, analyseren, mitigeren en monitoren van de kans, impact en ontwikkeling van de verschillende projectrisico's
- Uitvoeren van een Eigen Risico Beoordeling (ERB)
- Herijken risicomanagement raamwerk voor de 'to be' situatie We gaan hier in onderstaande secties uitgebreider op in.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Het betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen, of onverwachte externe gebeurtenissen Het pensioenfonds werkt volgens het uitbestedingsmodel waarbij de meeste taken zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Het pensioenfonds voert zelf de facto geen operationele processen uit. Risico's gerelateerd aan uitbesteding zijn uitbesteding- en IT-risico's. Onder het operationeel risico valt ook de deskundigheid en beschikbaarheid van de bestuursleden en het bestuursbureau van het pensioenfonds.

Risicobereidheid

Processen moeten goed worden beheerst, met een juiste balans tussen efficiëntie en effectiviteit. Het pensioenfonds heeft een beperkte risk appetite voor operationele verliezen die worden veroorzaakt door een gebrekkige inrichting van het proces of door ineffectieve uitvoering van controles. Het pensioenfonds leert van zijn fouten en heeft een zeer beperkte eetlust voor herhaalde problemen/incidenten.

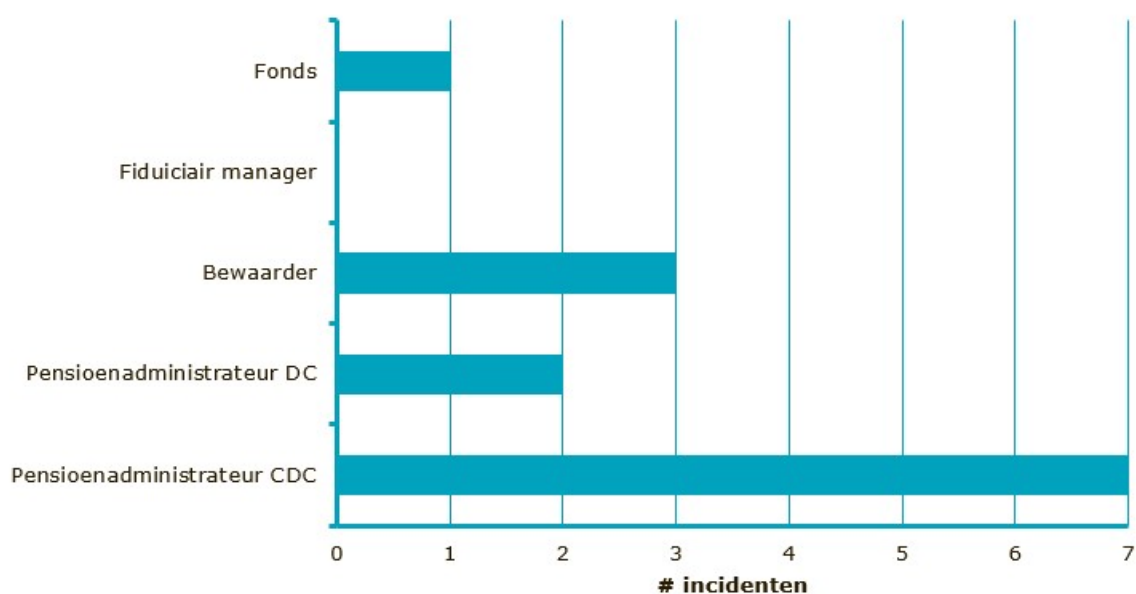
Het pensioenfonds hanteert zeer beperkte tolerantie ten aanzien van operationele incidenten die de privacy van deelnemers/bestuursleden van het pensioenfonds betreffen te minimaliseren. Tevens mag het niet ten koste gaan van de opgebouwde rechten van individuele deelnemers.

Het pensioenfonds tolereert geen operationele incidenten met een financiële impact groter dan 2 basispunten van de technische voorziening per individueel incident, en op jaarbasis van meer dan 10 basispunten.

Evaluatie

Er zijn over 2022 dertien nieuwe incidenten toegevoegd aan het incidentenregister. De attributie naar dienstverlener is weergegeven in onderstaande figuur.

Aantal operationele incidenten per dienstverlener in 2022

Geen van de incidenten heeft geleid tot schade voor het pensioenfonds. Alle incidenten, op één na, waren ultimo 2022 gesloten. Waar nodig zijn additionele beheersmaatregelen opgesteld en geïmplementeerd.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van aan derden (al dan niet aan de sponsor) uitbestede werkzaamheden niet afdoende gewaarborgd is. In de Pensioenwet zijn voorschriften opgenomen voor de uitbesteding van werkzaamheden door pensioenfondsen. Hiermee moet de beheersbaarheid van uitbestede activiteiten gewaarborgd zijn.

Het pensioenfonds heeft activiteiten uitbesteed aan verschillende uitvoerders. Dit betreft het vermogensbeheer dat wordt uitgevoerd door NN Investment Partners en de UOP regeling uitgevoerd door RIAM (advies) en ABN AMRO Pension Services (administratie). Daarnaast is de pensioenadministratie van de CDC regeling uitbesteed aan Achmea Pensioenservices en de beleggingsadministratie aan Northern Trust.

Risicobereidheid

Het bestuur is in control is van uitbestede activiteiten en kan hiermee de volledige verantwoordelijk nemen voor de beheersing van het door het pensioenfonds gevoerde beleid. Randvoorwaarde om als pensioenfonds in control te kunnen zijn is dat ook de uitvoerder in control is. Daarbij is het uitgangspunt dat de belangen van (gewezen) deelnemers, uitkeringsgerechtigden en overige belanghebbenden geen gevaar mogen lopen doordat het pensioenfonds delen van haar werkzaamheden heeft uitbesteed aan derden.

We verwachten van onze uitbestedingspartners een hoog service- en kwaliteitsniveau, waarbij de interne doelstelling van de partner voor de tevredenheid van het pensioenfonds minimaal op peil is op basis van haar eigen normering.

Evaluatie

Het uitbestedingsbeleid is in Q1 2022 geüpdatet, waarbij onder meer wordt ingegaan op de risico's met betrekking tot informatiebeveiliging. Hierbij wordt aangesloten bij de 'good practices' van DNB inzake informatiebeveiliging ten aanzien van uitbesteding.

In 2021 zijn tekortkomingen geconstateerd in de dienstverlening van ABN AMRO Pension Services. Naar aanleiding daarvan heeft het pensioenfonds een audit laten uitvoeren bij ABN AMRO Pension Services. In 2022 zijn de stappen afgerond die in het verbeterplan waren opgenomen.

Ingegeven door de verkoop van ABN AMRO Pension Services van de PPI activiteiten aan Achmea heeft het pensioenfonds een risico analyse uitgevoerd op het continuïteitsrisico van de dienstverlening door AAPS. Om de kans en impact van dit risico te beperken zijn meerdere beheersmaatregelen ingeregeld gericht op een alternatieve administratie en belegging van de DC-pensioenen.

Naar aanleiding van ontwikkelingen bij APS wordt gekeken naar mogelijke alternatieven voor APS als pensioen-administrateur voor implementatie van het nieuwe pensioencontract. Zie ook onder "Omgevingsrisico".

Review van de assurance rapportages over 2021 heeft niet geleid tot noemenswaardige bevindingen. Alle beoordeelde rapporten beschikken over een goedkeurende verklaring van een gerenommeerd accountantsbureau en bevatten daarnaast allemaal tevens dezelfde opbouw qua rapport en de te bespreken onderdelen.

IT-risico

IT risico is het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. Dit IT-risico kan bijvoorbeeld optreden als de IT-strategie en het IT-beleid niet of onvoldoende zijn toegerust op de bedrijfsprocessen. Daarnaast kan sprake zijn van het IT-risico bij:

- de beveiliging (bijvoorbeeld toegang voor niet-geautoriseerde gebruikers);
- de beheersbaarheid (ontoereikend beheer van de ICT-omgeving);
- de continuïteit (het niet beschikbaar zijn van de IT-infrastructuur, waaronder applicaties en systemen).

Het pensioenfonds heeft geen eigen IT systemen of processen. De IT-risico's van de uitvoeringsorganisaties vallen onder uitbestedingsrisico. Ten aanzien van de IT-omgeving van de externe uitvoerders steunt het pensioenfonds op de beheersmaatregelen van de diverse dienstverleners.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds vereist dat de IT-strategie en het IT-beleid toegesneden is op de bedrijfsprocessen en de bestaande informatie- en dataverwerking waardoor voldoende ondersteuning wordt geboden aan processen en informatievoorziening, en het pensioenfonds in staat stelt om tijdig te anticiperen op ontwikkelingen.

Het is daarbij cruciaal dat informatie/informatiesystemen/ processen volledig en accuraat zijn, toegankelijk zijn voor geautoriseerde gebruikers en niet toegankelijk zijn voor niet geautoriseerde gebruikers. Het pensioenfonds vereist dat de IT integriteit en data betrouwbaarheid geborgd zijn en de continuïteit van de kritische bedrijfsprocessen niet in gevaar komen als gevolg van het niet beschikbaar zijn van de IT-infrastructuur.

Evaluatie

Het monitoren van de beheersing van risico's ten aanzien van uitbesteding en ICT vereist tijdige en accurate informatie. In Q3 zijn de belangrijkste informatiepunten geïdentificeerd in de vorm van Key Performance Indicatoren (KPI) en Key Risk Indicatoren (KRI). In Q4 zijn de KPI's en KRI's gelinkt aan de informatie die ontvangen wordt van de uitbestedingspartijen. Uitvoerders worden gevraagd de KPI's en KRI's op te nemen in periodieke (kwartaal)rapportages, of terug te laten komen in de kwartaalbesprekingen.

Om een beter zicht te krijgen op het gebruik van EUC (end user computing) oplossingen door het pensioenfonds en partijen waar het pensioenfonds zaken aan uitbesteed heeft, als ook de risico's die daarmee gepaard gaan, is een uitvraag gedaan bij de uitbestedingspartijen.

EUC heeft betrekking op applicaties en tools die door eindgebruikers zijn ontwikkeld en door eindgebruikers worden beheerd. Dit in tegenstelling tot applicaties en systemen waarvan de ontwikkeling en het beheer ligt bij professionele IT organisaties of IT afdelingen. Voorbeelden hier zijn bijvoorbeeld spreadsheets in Microsoft Excel.

Het pensioenfonds heeft in Q3 de risicobereidheid voor datakwaliteit vastgesteld. Vooral nog is de risicobereidheid kwantitatief beschreven. In het kader van de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) is datakwaliteit een belangrijk onderwerp. Er wordt externe hulp ingeschakeld voor het opstellen van het datakwaliteitsbeleid en uitvoering daarvan.

Het pensioenfonds heeft een business continuity plan opgesteld om te borgen dat de primaire taken die het pensioenfonds uitvoert doorgang blijven vinden bij calamiteiten. Een finale versie is begin 2023 voorgelegd aan het bestuur en geaccordeerd.

Integriteitsrisico

Integriteitsrisico is het risico van aantasting van de reputatie van een pensioenfonds als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Integriteitsrisico's kunnen zich voordoen bij het pensioenfonds zelf, als ook bij de partijen waar het pensioenfonds activiteiten aan heeft uitbesteed.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds hecht een groot belang aan het handhaven van de goede reputatie van het fonds, en daarmee gepaard gaand een goede beheersing van integriteitsrisico's. Het pensioenfonds wenst het risico te minimaliseren tot een financiële impact op de dekkingsgraad als gevolg van het zich voordoen van integriteitsrisico's op jaarbasis van maximaal 2 basispunten van de technische voorziening. Tevens mag het niet ten koste gaan van de opgebouwde rechten van individuele deelnemers. Het pensioenfonds treft gepaste maatregelen indien er zich integriteit issues voordoen met haar bestuursleden.

Betrokkenen handelen integer in hun dagelijkse bedrijfsvoering en schaden niet opzettelijk de belangen van het pensioenfonds en haar deelnemers. Het pensioenfonds treft gepaste maatregelen indien er zich integriteit issues voordoen met haar bestuursleden. Tevens behandelt het pensioenfonds haar deelnemers eerlijk en gelijk (in gelijke omstandigheden). Het pensioenfonds heeft geen risicobereidheid voor het aanbieden van niet-conforme producten en het leveren van niet-conforme diensten.

Evaluatie

In 2022 hebben zich geen integriteitsincidenten voorgedaan. Ook door de diverse uitbestedingspartijen zijn geen integriteitsincidenten gemeld.

De SIRA (Systematische Integriteits Risico Analyse) is in 2022 geactualiseerd. Door de IRMC is geconcludeerd dat de netto-risico's zich binnen aanvaardbare grenzen bevinden.

Fraude-risico's

In de SIRA zijn de interne-, externe- en fiscale fraude-risico's benoemd. Ook het gebruik maken van digitale middelen bij fraude is in de beoordeling meegenomen. In alle onderkende scenario's is vastgesteld dat er adequate controlemaatregelen zijn ingericht. Deze maatregelen zijn bij externe dienstverleners ingericht (zoals logische toegangsbeveiliging), maar ook in de interne organisatie van het pensioenfonds. Bijvoorbeeld dat betalingen door twee bestuurders geautoriseerd worden. Jaarlijks wordt een SIRA uitgevoerd. Over 2022 zijn voorts geen signalen van fraude gedetecteerd.

Juridisch risico

Juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in- en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van haar rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat juridische documenten of contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Risicobereidheid

Het bestuur wenst juridische risico's te minimaliseren. Het pensioenfonds vereist dat de pensioenregeling, fondsdocumenten, communicatie en overeenkomsten de rechtspositie van het pensioenfonds bevorderen en voldoen aan wet- en regelgeving waar het haar 'license to operate' betreft.

Evaluatie

De opzegtermijn in de overeenkomst met ABN AMRO Pension Services was niet goed vastgelegd. Dit is in 2022 hersteld.

Compliance en toezicht risico

Compliance en toezicht betreft het risico dat het pensioenfonds zich niet houdt aan wettelijke kaders of (interne) regelgeving en dat als gevolg van onder meer maatregelen van externe toezichthouders de reputatie van het pensioenfonds en betrokken beleidsmakers wordt geschaad.

Risicobereidheid

Het pensioenfonds wenst dit risico te minimaliseren. Het fondsbeleid, de geschiktheid en gedrag van betrokken personen alsmede door het pensioenfonds uitgevoerde activiteiten moeten voldoen aan eisen van externe toezichthouders (AFM, AP en DNB) en interne regelgeving en gedragsvoorschriften van het pensioenfonds.

Evaluatie

In Q2 is melding gedaan bij Autoriteit Persoonsgegevens van een operationeel incident bij de pensioenadministrateur.

Mede naar aanleiding van een interne audit bij het bestuursbureau is een Data Protection Impact Assessment (DPIA) uitgevoerd voor het bestuursbureau van Pensioenfonds Robeco. Aan deze aanbevelingen is opvolging gegeven.

Continuïteitsrisico

Het bestuur ziet nieuwe omstandigheden of gebeurtenissen die aanleiding geven tot twijfel over het vermogen van het pensioenfonds om de continuïteit te handhaven. Het pensioenfonds heeft lange termijn verplichtingen waarop het (beleggings)beleid is afgestemd. Ook in geval van het wegvallen van premie-inkomsten is continuïteit geborgd middels onder meer de kostenvoorziening. Het pensioenfonds beschikt over voldoende liquiditeit om op korte termijn de pensioenen te kunnen uitkeren. Het continuïteitsrisico bij uitbestedingspartijen monitort het pensioenfonds op basis van het uitbestedingsbeleid, zoals toegelicht in de paragraaf over het uitbestedingsrisico. Voorts is er op dit moment geen intentie bij het pensioenfondsbestuur en/of de aangesloten ondernemingen om de werkzaamheden van het pensioenfonds te stoppen.

TOEKOMSTPARAGRAAF

Het jaar 2023 staat volledig in het teken van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Hoewel er nog onzekerheid is over de definitieve wetgeving heeft het bestuur het project ingezet. Dit vergt een samenspel van alle betrokkenen bij het pensioenfonds, met name de administrateurs, de fiduciair, de custodian, de sociale partners en fondsorganen. De deelnemers worden betrokken via een risicopreferentieonderzoek en de vereniging van gepensioneerden wordt in de gelegenheid gesteld gebruik te maken van haar hoorrecht. Tenslotte zullen ook de externe toezichthouders (DNB en AFM) in moeten stemmen met het transitie- en implementatieplan. Dit is het grootste project uit de geschiedenis van het pensioenfonds. Het bestuur beseft terdege dat de impact voor deelnemers groot is. De evenwichtige belangenafweging en het besluit tot invaren zal met grote zorgvuldigheid en brede betrokkenheid van stakeholders genomen worden. De communicatie hierover zal begrijpelijk en transparant zijn.

Rotterdam, 9 juni 2023

Het bestuur:

Tom Steenkamp

Wilma de Groot

Rutger de Wit

Machiel Zwanenburg

Anton Fiolet

Hendrik Bulle

Margret Smits

Marco van Zanten

Willem van Someren Gréve

B VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT 2022

1. Inleiding

De Raad van Toezicht (de Raad) heeft in 2022 haar toezichtstaak op goede wijze kunnen uitvoeren. Daarbij heeft de Raad de ruimte gekregen om zowel de reguliere toezichtstaak als de klankbordrol goed in te vullen.

De Raad spreekt haar dank uit aan het bestuur voor de wederom prettige samenwerking, waarbij de Raad goed is gefaciliteerd en alle gremia van het fonds openstonden voor suggesties ter verbetering van de dienstverlening aan en de pensioenuitkomst van de deelnemers.

2. Werkwijze Raad van Toezicht

Samenstelling

In 2022 wijzigde de samenstelling van de Raad. Sako Zeverijn is per 1 juli 2022 afgetreden in verband met het aflopen van zijn laatste termijn. Voor hem in de plaats is Casper Lötgerink per 1 juli 2022 benoemd als lid van de Raad. De overige leden van de Raad zijn Reiniera van der Feltz en Peter Priester (voorzitter).

Alle leden van de Raad zijn lid van de Vereniging Interne Toezichthouders Pensioenfondsen (VITP). De werkwijze van de Raad is gebaseerd op de VITP-code en de Code Pensioenfondsen. Daarbij is de volgende portefeuillevindeling gemaakt:

- Peter Priester (voorzitter): governance en communicatie;
- Reiniera van der Feltz: vermogensbeheer;
- Sako Zeverijn / Casper Lötgerink : risicomanagement en uitbesteding.

Taken

Ook in dit verslagjaar heeft de Raad zich gericht op de toezichtstaken uit art. 5c van de statuten:

- Het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen en de checks en balances binnen de stichting;
- Het beoordelen van de wijze waarop de stichting wordt aangestuurd; en
- Het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn, zodat adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging zijn gewaarborgd.

Ook heeft de Raad diverse goedkeuringsrechten, zoals bepaald in art. 5c van de statuten. Daarnaast fungeert de Raad als klankbord voor het bestuur over lopende en toekomstige ontwikkelingen. De Raad legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan.

Toezichtthema's

Jaarlijks formuleert de Raad eigen toezichtthema's. Voor 2022 waren dit naast de ontwikkelingen rond de toekomst van het fonds de volgende thema's:

- De voorbereiding voor het nieuwe pensioenstelsel, inclusief de communicatie daaromtrent.
- Datakwaliteit.
- MVB: Blijvend voldoen aan wet- en regelgeving en eventueel ondertekende convenanten. De ontwikkeling van een klimaatbeleid, de uitvoering daarvan en de communicatie daaromtrent.

Deze toezichtthema's worden hierna bij de respectievelijke hoofdstukken nader toegelicht.

Deskundigheid/geschiktheid

De leden van de Raad dragen zelf zorg voor het verwerven en onderhouden van hun deskundigheid. Alle leden hebben diverse (on-line-)bijeenkomsten over pensioenonderwerpen bijgewoond, waaronder bijeenkomsten van de VITP en de Pensioenfederatie. Casper Lötgerink heeft de opleiding Executive Master Strategic Leadership Program afgerond in 2022 die hij heeft gevolgd via Boertien Vergouwen Overduin.

Vergaderingen

De Raad heeft toegang tot de belangrijkste stukken via iBabs en kan andere stukken altijd opvragen bij de directeur van het fonds. De Raad overlegt, na bestudering van deze stukken, viermaal per jaar onderling om van gedachten te wisselen over de situatie van het fonds en de te agenderen onderwerpen. Deze tussentijdse overleggen verhogen de effectiviteit van de kwartaalvergaderingen met het bestuur. De Raad komt ieder kwartaal bijeen met het bestuur om de gang van zaken in het fonds door te nemen. Daarbij vult de Raad specifiek zijn klankbordrol in waarbij het bestuur de gelegenheid krijgt specifieke onderwerpen aan de Raad voor te leggen. In 2022 zijn deze bijeenkomsten weer grotendeels in de vorm van fysieke bijeenkomsten gehouden. De beperkingen als gevolg van COVID-19 zijn inmiddels opgeheven.

De Raad heeft tweemaal gesproken met het Verantwoordingsorgaan (VO). Daarnaast heeft de Raad gesproken met de accountant en met de certificerend actuaris, alsmede met de belangrijkste overige dienstverleners. Ook spreekt de Raad regulier met de sleutelfunctiehouders Risk en Internal Audit. De Raad woont de bestuursvergadering bij waarin het jaarverslag wordt vastgesteld en is zo mogelijk aanwezig bij de themadagen van het bestuur. Daarnaast zijn in 2022 door de respectievelijke leden van de Raad vergaderingen bijgewoond van de Beleggingscommissie en van de Integrale risicomanagementcommissie. De Raad streeft ernaar ten minste eens per jaar ieder van de bestuursleden separaat te spreken. Via email en telefonisch is er frequent contact met de voorzitter en de directeur van het fonds.

3. Bevindingen en aanbevelingen

Het algemene beeld van de Raad over het fonds is positief. In dit hoofdstuk komen de specifieke bevindingen en eventuele aanbevelingen van de Raad de orde. Aandachtspunten voor het fonds in 2022 waren onder meer de toekomststrategie van het fonds en de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel.

GOVERNANCE

Bestuur

De Raad heeft de voorgenomen benoeming van een nieuw bestuurslid namens de werkgever met het aandachtsgebied risicomanagement goedgekeurd. Ook is door de Raad de herbenoeming van het bestuurslid/ plaatsvervangend voorzitter namens werknemers met het aandachtsgebied wetgeving en pensioenregelingen goedgekeurd.

Bestuursbureau

De Raad constateert dat het bestuursbureau op adequate wijze ondersteuning verleent aan de gremia van het fonds. Op verzoek van de Raad zijn de vergaderstukken van het bestuur ontsloten voor de Raad, waardoor het doorlopen bestuurlijke proces voor de Raad beter te volgen is.

Verantwoordingsorgaan

De Raad heeft twee keer per jaar overleg met het VO. De Raad ziet dat het VO bewust is van z'n formele rol en een grote betrokkenheid kent. De Raad constateert dat, ondanks de grote betrokkenheid, het VO voldoende afstand houdt op de bestuurlijke activiteiten.

In het kader van de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel is een periodiek overleg tussen de voorzitters van de Raad en het VO ingesteld, om te borgen dat beide gremia goed aangesloten zijn bij dit proces en dat de voortgang goed gemonitord kan worden.

Externe toezichthouders

In de relaties met de externe toezichthouders zijn geen bijzondere signalen naar voren gekomen.

Kosten

De Raad constateert dat het bestuur zich bewust is van goede kostenbeheersing, onder meer bij de activiteiten rond de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Kosten is bij de afwegingen steeds een integraal onderdeel van de analyse (naast kwaliteit van de dienstverlening en risico's die worden onderkend).

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen stelt dat de Raad rapporteert over de naleving ervan door het bestuur, waarbij aan de hand van de acht thema's van de Code teruggekoppeld wordt op welke wijze de Code binnen het pensioenfonds wordt nageleefd en toegepast.

De Raad heeft kennisgenomen van de door het bestuur opgestelde en aangepaste checklist waarmee inzichtelijk is gemaakt welke punten in het jaarverslag horen te komen. De toelichting van het bestuur op de excepties ten opzichte van de code is voor de Raad voldoende.

Nieuw pensioencontract

De werkgever en OR hebben een keuze gemaakt in het soort contract in het nieuwe pensioenstelsel. Gekozen is voor de Flexibele Premiereregeling. Ook is de ambitie uitgesproken om de bestaande rechten in te varen. Dit traject, inclusief de totstandkoming van de premieafpraak, kende een lange doorlooptijd, waarbij de Raad door het bestuur over de ontwikkelingen op de hoogte werd gehouden.

De Raad heeft met het bestuur uitgebreid gesproken over deze ontwikkelingen en de mogelijke gevolgen voor de uitvoering van de nieuwe regeling en de bijbehorende kosten. De Raad heeft daarbij gevraagd om een toegewijde projectmanager en tijdig zorg te dragen voor een integrale planning. Deze planning is eind 2022 in concept opgeleverd. De Raad is van oordeel dat dit aan de late kant is. Beoogd is om per 1 januari 2025 in te varen in het nieuwe stelsel. Gezien het aantal (tijdrovende) stappen die gezet moeten worden om daar te komen, ziet de planning er behoorlijk ambitieus uit.

De Raad constateert dat het bestuur oog heeft voor de mogelijke belemmeringen bij de uitvoerder van de basisregeling en bij de uitvoerder van de aanvullende DC-regeling en voor de noodzaak van het hebben van een goed backup-scenario. In het geval niet van het basis scenario gebruik zal worden gemaakt, zal de planning herzien moeten worden. De eerdere parallelle discussie om de huidige basisregeling om te zetten naar een DC-regeling is afgerond, waarbij na overleg van het bestuur met de werkgever en OR besloten is tot het handhaven van de huidige situatie. De hoogte van de premie is daarbij voor 2023 en 2024 vastgesteld.

De Raad is door het bestuur geïnformeerd over het proces rond het indexatiebesluit voor 2023 en constateert dat door het bestuur hierbij een zichtbaar evenwichtige belangenafweging is gemaakt.

Aanbeveling

Kijk nog eens kritisch naar de planning van het project pensioenakkoord en onderschat daarbij niet de benodigde aanpassingen aan de vermogensbeheerkant en de doorlooptijd van een risicobereidheidsonderzoek en formele besluitvormingsprocessen.

VERMOGENSBEHEER

Beleggingsbeleid

De beleggingsomgeving had in 2022 te maken met verschillende uitdagingen, zoals de oorlog in Oekraïne, een staartje Corona, aanleveringstekorten, de opgelopen inflatie en gestegen rente, met als gevolg de liquiditeitscrisis in het VK. Op alle vlakken is de Raad van mening dat het bestuur adequaat gereageerd heeft.

Het pensioenfonds maakt gebruik van dynamisch beleid. Zo kan met een goede onderbouwing de portefeuille geoptimaliseerd worden bij nieuwe marktomstandigheden. Ook in 2022 is hiervan gebruik gemaakt. In de aanloop naar het nieuwe pensioenstelsel is het mogelijk dat het fonds extra maatregelen wil treffen die afwijken van het strategische beleid.

Aanbeveling

De Raad vraagt aandacht voor (de vastlegging van) het besluitvormingsproces rondom het dynamisch beleid.

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Over 2022 was MVB een speciaal thema van de Raad. De Raad heeft geconstateerd dat het fonds voldoet aan bestaande en nieuwe wet- en regelgeving, zoals SFDR. De Raad constateert dat het bestuur de ambitie op het vlak van MVB heeft verhoogd waardoor deze beter aansluit bij de ambitie van het concern Robeco. Het bestuur geeft ook aantoonbaar aandacht aan klimaatrisico's.

Governance

De Raad heeft geconstateerd dat de governance inzake het vermogensbeheer op orde is. De juiste onderwerpen staan op de agenda van de beleggingscommissie en deze worden in voldoende mate inhoudelijk behandeld. De bestuurders van het pensioenfonds hebben door hun achtergrond in vermogensbeheer veel aandacht voor het beleggingsbeleid van het fonds en de passendheid bij de kasstromen en de risicohouding. De Raad hecht er belang aan dat ook in de toekomst de rol van procesbewaking goed geborgd blijft, als tegenhanger voor de sterk inhoudelijke leden van de beleggingscommissie.

Fiduciair NNIP is door Goldman Sachs overgenomen. De Raad heeft geconstateerd dat de risico's hiervan beoordeeld en beheerst zijn. De uitstaande punten uit de audit op ABN AMRO Pensionservices zijn uiteindelijk voor het grootste gedeelte opgepakt door ABN AMRO. Dit heeft het bestuur wel bovenmatige bemoeienis bezorgd. Een nieuw risico bij deze uitbesteding is dat ABN AMRO PPI is overgenomen door APS en het de vraag is wat dat betekent voor het voortbestaan en de kwaliteit van ABN AMRO Pensionservices. De Raad constateert dat het bestuur adequaat omgaat met al deze uitdagingen.

Nieuwe pensioenstelsel

Het pensioenfonds is al bekend met het voeren van premiereregelingen. Dit is een voordeel bij de voorbereidingen van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het invaren van een groot vermogen aan middelloonbeleggingen is echter van een andere orde. In het projectplan is, naast alle vraagstukken aan de pensioenkant, aandacht voor de vermogensbeheertransitie, maar het onderwerp lijkt, ook in de gesprekken die wij gevoerd hebben, nog wat onderschat.

Aanbeveling

Zorg voor een gedetailleerde uitwerking van de vermogensbeheertransitie. De Raad kan het bestuur met raad bijstaan waar gewenst.

Prudent Person

De Raad heeft kennisgenomen van de Prudent Person rapportage van de certificerend actuaaris en herkent zich in de conclusie.

RISICOMANAGEMENT/UITBESTEDING

De Raad geeft jaarlijks een oordeel over de kwaliteit en effectiviteit van het risicomanagement. De Raad constateert dat het fonds beschikt over een goede governance van het risicomanagement. Het fonds heeft een IRM-Commissie die goed functioneert. Deze komt periodiek bijeen, heeft een agenda die relevante onderwerpen bevat en waarin de discussie de kern raakt. Het resultaat is dat er een wezenlijke bijdrage geleverd wordt aan het risicomanagement van het gehele fonds.

De Raad heeft in 2022 tevens nadruk gelegd op het beheersen van datakwaliteit, mede gezien de aankomende transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, de aandacht van DNB hierop en het inherente belang van datakwaliteit om de afspraken die het fonds met haar deelnemers, werkgever(s) en alle overige belangengroepen in het kader van de uitvoering van het pensioenreglement waar te kunnen maken. Hierbij is gesproken over de guidance die vanuit de Pensioenfederatie is uitgebracht op het gebied van datakwaliteit. Vanuit de IRMC is hier opvolging op gegeven door te starten met het inventariseren van de risicobereidheid op datakwaliteit.

Aanbeveling

De Raad adviseert om spoedig de vervolgstappen op te pakken op het gebied van datakwaliteit om dit mede in lijn met de transitie naar het nieuwe stelsel op tijd gereed te hebben.

Ook in 2022 was de rapportage en follow up van de audit die het fonds heeft gedaan op ABN AMRO Pension Services (AAPS) nog een regelmatig terugkerend thema op de agenda. Het gebrek aan snelheid waarmee de bevindingen uit deze audit werden opgelost door AAPS was naar het oordeel van het fonds zorgelijk. Pas halverwege 2022 werd hier meer vaart op gemaakt. De Raad heeft ieder kwartaal overleg met sleutelfunctiehouder internal audit (SFHIA) en is door de SFHIA goed geïnformeerd over deze kwestie. De Raad constateert dat het fonds grote druk houdt op AAPS om de bevindingen op te lossen. De Raad heeft ook nog direct met AAPS gesproken als onderdeel van haar rol. Hierbij is tevens gesproken over de beperkte bezetting van AAPS op key rollen en de toekomstvisie van AAPS op de huidige markt.

COMMUNICATIE

De Raad heeft bij het bestuur aandacht gevraagd voor een tijdige voorbereiding van de communicatie naar deelnemers van de Wet Bedrag Ineens, waarvan de beoogde inwerkingtreding voorzien was op 1 januari 2023. Inmiddels is die inwerkingtreding uitgesteld en stemt het bestuur met uitvoerder Achmea Pensioenservices de wijze van communicatie naar de deelnemers verder af.

De Raad constateert dat een heldere uitleg naar de deelnemers en pensioengerechtigden over de ontwikkelingen bij het fonds middels de online nieuwsbrieven adequaat plaatsvindt.

Aanbeveling

De Raad beveelt aan niet alleen het communicatieaanbod van uitvoerder APS te volgen maar zorg te dragen voor het pro-actief maken van eigen beleidskeuzes ten aanzien van het communicatiebeleid en de bijbehorende uitingen. Bepaal ook hoe om te gaan met keuzebegeleiding en de zorgplicht richting en in het nieuwe stelsel.

TEN SLOTTE

In 2023 zal de Raad zich met name richten op de ontwikkelingen rond de toekomst van het fonds. Daarbij zijn de volgende toezichtthema's bepaald:

Beheerste transitie naar het nieuwe pensioenstelsel met aandacht voor:

- Adequate regievoering
- Governance en risicomanagement
- Invulling keuzebegeleiding
- Het borgen van datakwaliteit volgens de stappen van het kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie

IT risicobeheersing met aandacht voor:

- Cyberrisico's
- IT beheersing en verandervermogen richting de toekomst in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel

Vermogensbeheer

- De inrichting van het vermogensbeheer en de koppeling met de pensioenadministratie richting het nieuwe pensioenstelsel
- Het beheersen van het risico op korten bij invaren
- MVB/SFDR-rapportage intern en extern

Reiniera van der Feltz, Casper Lötgerink, Peter Priester (voorzitter),
april 2023

REACTIE VAN HET BESTUUR

Het bestuur dankt de RvT voor haar constructieve bijdrage. De opvolging van de aanbevelingen worden door het bestuur teruggekoppeld aan de RvT. Het bestuur ziet de RvT als een belangrijke sparring partner bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarnaast ligt ook een instemmingsrecht bij de RvT bij het te nemen invaarbepsluit. Het bestuur zal de RvT dan ook nauw blijven betrekken bij het project WTP.

C VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN

VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN 2022

1. Over het Verantwoordingsorgaan

Samenstelling en werkwijze van het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (VO) bestaat uit 6 leden en was gedurende 2022 als volgt samengesteld:

Namens gepensioneerden	Anne Zuidema Peter Reinders
Namens actieve deelnemers	George Geerst (tot en met 1 juli 2022) ¹ Tjeerd Borrie (vanaf 1 juli 2022) ² Mart Postma (voorzitter) ³
Namens werkgever	Anneriet van Rijn-Kruijsen Nico Becx (vicevoorzitter)

¹ De termijn van George verliep op 1 juli 2022 en stelde zich vervolgens niet kandidaat voor een nieuwe termijn.

² Tjeerd is benoemd per 1 juli 2022 met einde zittingsduur 1 juli 2026. Aangezien er twee kandidaten waren vanuit de werknemers en twee openstaande posities, was er geen noodzaak voor een verkiezing.

³ De termijn van Mart verliep op 1 juli 2022 en stelde zich vervolgens kandidaat voor een nieuwe termijn. Aangezien er twee kandidaten waren vanuit de werknemers en twee openstaande posities, was er geen noodzaak voor een verkiezing. Mart is herbenoemd met einde zittingsduur 1 juli 2026.

Taken en bevoegdheden

Het bestuur van het pensioenfonds legt verantwoording af aan het VO over het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd.

Het VO heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van bestuursvergadering verslagen, het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Gedurende het jaar wordt er regelmatig overlegd met het bestuur van het pensioenfonds. Het VO sluit ook aan bij de themabijeenkomsten zoals die door het bestuur van het pensioenfonds gedurende het jaar worden georganiseerd.

Verder adviseert het VO het bestuur gevraagd of uit eigen beweging ten minste over in de statuten opgenomen onderwerpen, waaronder het vaststellen en wijzigen van:

- het communicatiebeleid
- de premie- en indexatienota
- het strategische beleggingsbeleid
- de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)
- het strategische meerjarenplan
- het herstelplan

Het VO is zich bewust van het feit dat het een grote verantwoordelijkheid heeft, in de implementatie van het nieuwe pensioenakkoord. Om te borgen dat er voldoende affiniteit met het onderwerp is, neemt het VO actief deel aan de diverse kennisdeelsessies die het bestuur hierover heeft georganiseerd. Daarnaast nemen leden van het VO deel aan externe webinars en conferenties die op dit gebied worden georganiseerd, onder andere vanuit de pensioenfederatie, maar ook vanuit externe consultants.

Activiteiten en bronnen voor oordeelsvorming

Het VO heeft gedurende het jaar 2022 viermaal formeel overleg gevoerd met een vertegenwoordiger van het bestuur en/of directie van het pensioenbureau. Voorafgaand aan dit overleg worden relevante notities besproken, zoals de notulen van de vergaderingen van het bestuur en de beleggingscommissie.

Met de Raad van Toezicht heeft het VO ook periodiek overleg. De voorzitters van de Raad van Toezicht (RvT) en het VO hebben daarnaast regelmatig afstemming, onder andere om de agenda's van de overleggen gezamenlijk vast te stellen, of afstemming te hebben voor het bestuursverslag, maar ook specifiek op bepaalde projecten, zoals het nieuwe pensioenakkoord. Het oordeel van de Raad van Toezicht gedurende het jaar, inclusief haar input voor het bestuursverslag 2022, is voor het VO een belangrijke bron van informatie in haar oordeelsvorming.

Aandachtsgebieden 2022

Speerpunten met aandachtsgebieden waren in 2022:

1. Nieuwe Pensioenstelsel
2. Verantwoord beleggen
3. Strategisch beleggingsbeleid
4. Communicatie

2. Uitgebrachte adviezen

Het VO heeft in 2022 de volgende adviezen uitgebracht:

Advies		Datum advies	Strekking advies	Datum aanvraag
Aanpassing UVO, i.v.m. pensioenpremie 2022/2023	*1*	8 december 2022	Positief	5 december 2022
Aanpassing beloningsbeleid bestuursleden	*2*	8 december 2022	Positief	3 november 2022
Klachten- en geschillenprocedure	*3*	8 december 2022	Positief	15 september 2022
Opzegtermijn UVO	*4*	23 september 2022	Positief	21 september 2022
Opzegtermijn UVO	*4*	28 juni 2022	Positief	16 juni 2022
Functieprofiel RvT lid	*5*	14 januari 2022	Positief	16 december 2021

1

Het VO was door het bestuur via een formele adviesaanvraag gevraagd advies uit te brengen op de aanpassing van de uitvoeringsovereenkomst (UVO). De voornaamste wijzigingen waren:

- 1) het nieuw door de sociale partners overeengekomen premiepercentage van 31% (was voorheen 43,3%),
- 2) kostenopslag overige componenten van 2% naar 2,75%,
- 3) de uitgangspunten voor de berekening van de premie zijn geüpdatet (zoals de nieuwe prognosetafels).

Het VO heeft een positief advies afgegeven, met het dringende verzoek aan het bestuur, aandacht te besteden aan transparante communicatie richting de actieve deelnemers. De achtergrond hiervan is, dat het pensioenopbouwpercentage een afgeleide van de beschikbare pensioenpremie en de rentestand is, waardoor de uitkomst kan zijn, dat het pensioenopbouwpercentage lager uitvalt. Dit mechanisme is niet nieuw, maar wel belangrijk om hier de actieve deelnemers voldoende over te informeren, bewust van te maken, omdat dit niet bij iedereen helder op het netvlies zal staan.

2

Het VO was door het bestuur via een formele adviesaanvraag verzocht advies uit te brengen op het voorstel om de vergoedingen van functionarissen van de fondsorganen met 10% te verhogen. De vergoedingen waren voor de laatste maal in 2018 aangepast. Kijkende naar de inflatie, dan is deze sinds 2019 circa 16%. Het VO is van mening dat een 10% verhoging van de tarieven voor de komende drie jaar, redelijk is en heeft een positief advies afgegeven.

3

Het VO was door het bestuur via een formele adviesaanvraag verzocht advies uit te brengen op de aangepaste klachten- en geschillenregeling, waarbij het bestuur bevestigde de regeling getoetst te hebben met een recent gepubliceerde verkenning naar de klachtenafhandeling door pensioenfondsen van de AFM. Het VO heeft een positief advies afgegeven.

4

Het VO was door het bestuur via twee formele adviesaanvragen verzocht advies uit te brengen op de aanpassing van de opzegtermijn van de UVO.

De reden voor deze adviesaanvragen was om de werkgever en de ondernemingsraad voldoende tijd te geven om de pensioenpremie voor de periode 2023-2024 overeen te komen en te verwerken in de UVO. De aanpassing van de opzegtermijn zou gaan tegen gelijklopende condities als eerder overeengekomen en er was geen sprake intentie van partijen van een opzegging van de huidige UVO. Het VO heeft hierop vervolgens een positief advies afgegeven.

5

Het VO was door het bestuur via een formele adviesaanvraag verzocht advies uit te brengen op het functieprofiel Raad van Toezicht. De achtergrond van deze aanvraag was, dat door het aflopen van de laatste termijn van Sako Zeverijn per 1 juli 2022, er een vervanger moest worden gezocht. Het VO heeft hierop een positief advies afgegeven.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) legt verantwoording af aan het VO. Het VO heeft minimaal twee keer per jaar overleg met de RvT en daarnaast heeft het VO toegang tot de notulen van de RvT en het verslag 2022. Gedurende het jaar hebben de voorzitters van de RvT en het VO intensiever contact gehad over de aanstaande overgang van het pensioenfonds naar het nieuwe pensioenstelsel.

In 2022 heeft het VO een selectieprocedure opgestart, ter vervanging van Sako Zeverijn in het RvT, aangezien per 1 juli 2022 zijn laatste termijn zou aflopen. Casper Lötgerink is na een bindende voordracht door het VO, benoemd door het bestuur.

Het VO is positief over het functioneren van de Raad van Toezicht; professioneel, deskundig, met een constructieve kritische houding richting het bestuur. Door de ervaring van de leden van de RvT bij andere pensioenfondsen, is het RvT ook belangrijk om hier relevante inzichten te delen.

3. Oordeel en de bevindingen over het beleid 2022

Het VO is positief over het functioneren van het bestuur en het gevoerde beleid. Er is een laagdrempelig en constructieve relatie tussen het VO en het bestuur, waardoor het VO in staat wordt gesteld haar rol goed te vervullen. Dit kwam onder andere naar voren, bij de diverse adviesaanvragen die gedurende 2022 hebben gespeeld. Het VO en het bestuur, hebben hier steeds in een vroegtijdig stadium elkaar opgezocht, om te borgen dat de relevante context voldoende duidelijk was en er tot een weloverwogen advies kon worden gekomen.

Uit hoofde van de aandachtsgebieden van het VO, is er ook op diverse momenten gedurende het jaar afstemming geweest, bijvoorbeeld over het nieuwe pensioenakkoord en de communicatie richting de achterban.

Hieronder een aantal zaken die er in 2022 uitsprongen:

Nieuwe pensioenstelsel

Er is nog onzekerheid over de exacte inhoud van de wetgeving en zelfs was het in 2022 nog niet zeker of deze wet ook echt door zou gaan. Het bestuur bereidt zich gedegen voor op een overgang naar het nieuwe stelsel, met als beoogde ingangsdatum 1 januari 2025.

De Wet Toekomst Pensioenen (WTP) - het nieuwe pensioenstelsel - is een veelomvattend, impactvol dossier voor het bestuur. Het bestuur heeft onder andere kennisdeelsessies georganiseerd, geleid door externe consultants. Daarnaast is er een constructieve overlegstructuur met de werkgever en de ondernemingsraad. In 2022 is ook invulling gegeven aan het opzetten van de projectorganisatie en een project mijlpalen planning. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel zal de komende periode veel tijd en energie van het bestuur vergen, om dit op een gecontroleerde wijze te doen. Van belang is onder andere het borgen van een adequate belangenafweging met betrekking tot de impact van keuzes op de diverse deelnemersgroepen binnen het pensioenfonds. Daarnaast dienen de deelnemers gedurende het traject via toegespitste communicatie geïnformeerd te worden.

Het VO heeft zich ook hardgemaakt richting het bestuur, in het kader van het nieuwe pensioenakkoord, dat er adequaat invulling moet worden gegeven aan het wettelijke hoorrecht van de gepensioneerden

Uiteindelijk zullen straks diverse zaken VO-adviesplichtig zijn, waaronder de overgang van de pensioenaanspraken in de bestaande pensioenregeling naar de nieuwe regeling (invaren). Het VO heeft richting het bestuur aangegeven, het voorrecht te behouden, externe begeleiding en advisering in dit impactvolle traject in te huren.

Het VO, de RvT en het bestuur (inclusief projectcoördinator nieuwe pensioenstelsel) hebben gedurende het jaar, frequent afstemming over het nieuwe pensioenstelsel.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

In 2022 heeft het pensioenfondsbestuur, mede op basis van het in 2021 gehouden deelnemersonderzoek, diverse ambities geformuleerd. Het aangepaste MVB-beleid is toegankelijk op de website van het pensioenfonds.

In dit beleid wordt de ambitie uitgesproken om te handelen in lijn met de net zero ambitie van Robeco (de sponsor). Een belangrijk onderdeel hiervan is het decarboniseren van de CDC-return portefeuille, waarbij gestreefd wordt naar een reductie van 30% per 2025 en 50% per 2030, ten opzichte van 2019. Het bestuur heeft ook de ambitie uitgesproken om op termijn (streven in 2023) als SFDR 8 geclassificeerd te staan.

Communicatie

Vertegenwoordigers van het VO hebben gedurende het jaar frequent overleg met vertegenwoordigers van het bestuur over communicatie. Hierbij wordt dan intensief gesproken over onder andere het communicatieplan en eventuele deelnemersonderzoeken. In 2022 is daarnaast extra aandacht besteed aan de communicatie over de indexatie, pensioenpremie 2023-2024 en het pensioenopbouwpercentage. Er is ook uitgebreid gesproken over de beoogde communicatie over het nieuwe pensioenakkoord. Het bestuur heeft via de nieuwsbrieven en de website van het pensioenfonds hier aandacht aangegeven. Vanzelfsprekend, zal in het implementatietraject van het nieuwe pensioenakkoord communicatie cruciaal blijven en zal het VO ook actief de dialoog blijven voeren met het bestuur.

4. Aanbeveling aan het bestuur

- Het nieuwe pensioenakkoord blijft ook in 2023 een belangrijk dossier. Hier is het van belang, tijdig de mijlpalen planning verder uit te werken, een gedegen communicatieplan te hebben en gedurende het proces het VO mee te nemen, zeker voor de adviesplichtige onderwerpen.

Aandachtsgebieden 2023

1. Nieuw Pensioenakkoord
2. Verantwoord beleggen
3. Strategisch beleggingsbeleid
4. Communicatie

Het VO heeft besloten dat de aandachtsgebieden zoals in 2022 gehanteerd werden, ook relevant blijven voor 2023.

Deze onderwerpen zullen door een afvaardiging van het VO met de dossierhouders in het bestuur inhoudelijk worden besproken en per onderwerp zal het VO aangeven waar zij, uiteraard binnen haar rol, specifiek aandacht voor heeft.

Het Verantwoordingsorgaan,
mei 2023

REACTIE VAN HET BESTUUR

Het bestuur dankt het VO voor haar positieve advisering en flexibiliteit. Ook in 2023 verwacht het bestuur adviezen voor te leggen aan het VO, waarbij een grote nadruk zal liggen op invaren bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het bestuur zal tijdslijnen bewaken en het VO maximaal faciliteren, zodat adviezen grondig voorbereid kunnen worden.

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

	2022	2021
ACTIVA		
Beleggingen voor risico pensioenfonds (1)	741.642	918.953
Beleggingen voor risico deelnemers (2)	68.038	76.776
Vorderingen en overlopende activa (3)	492	698
Overige activa (4)	4.822	6.443
	<u>814.994</u>	<u>1.002.870</u>
PASSIVA		
Stichtingskapitaal en reserves (5)		
Algemene reserve	297.402	250.349
Reserve "Premiedepot"	245	1.656
	<u>297.647</u>	<u>252.005</u>
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds (6)	444.318	664.557
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (7)	68.038	76.776
Overige schulden en overlopende passiva (8)		
Derivaten	477	4.312
Overige schulden en overlopende passiva	4.514	5.220
	<u>4.991</u>	<u>9.532</u>
	<u>814.994</u>	<u>1.002.870</u>

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2022	2021
BATEN			
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	(9)	19.761	17.945
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(10)	1.514	1.688
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen	(11)	-185.575	39.594
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(12)	-8.939	9.695
Overige baten	(13)	2	1
		<u>-173.237</u>	<u>68.923</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(14)	9.686	9.296
Uitvoeringskosten	(15)	1.047	958
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen	(16)		
Pensioenopbouw		19.290	20.815
Toeslagen		13.235	-
Rentetoevoeging		-3.333	-4.030
Onttrekking voor pensioenuitkeringen		-9.685	-9.275
Toevoegingen voor uitvoeringskosten		246	304
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		2.591	2.114
Wijziging marktrente		-243.281	-88.922
Wijziging actuariële uitgangspunten		3.920	-
Overige wijzigingen		-3.222	-2.897
		<u>-220.239</u>	<u>-81.891</u>
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(17)	-8.738	9.727
Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfondsen	(18)	-2.463	-1.972
Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers	(19)	1.313	1.656
Herverzekeringen	(20)	515	528
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		<u>-218.879</u>	<u>-61.698</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>45.642</u></u>	<u><u>130.621</u></u>

	2022	2021
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie reserve "premi depot"	-1.411	-8.997
Mutatie algemene reserve	47.053	139.618
	<u>45.642</u>	<u>130.621</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. (x € 1.000)

	2022	2021
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen risico pensioenfonds	19.132	17.963
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	1.514	1.688
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	2.710	1.938
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	469	95
Betaalde pensioenuitkeringen	-9.653	-9.268
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	-516	-571
Betaalde waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	-301	-151
Betaalde waardeoverdrachten voor risico deelnemers	-1.904	-1.629
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-965	-1.070
Overige baten en lasten	2	1
	<u>10.488</u>	<u>8.996</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	153.508	152.622
Betaald inzake aankopen beleggingen	-191.889	-167.069
Directe beleggingsopbrengsten	9.404	9.492
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	18.536	-580
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.668	-2.060
	<u>-12.109</u>	<u>-7.595</u>
Mutatie liquide middelen	<u><u>-1.621</u></u>	<u><u>1.401</u></u>

Samenstelling geldmiddelen

		<u>2022</u>	<u>2021</u>
Liquide middelen per 1 januari	(4)	6.443	5.042
Mutatie liquide middelen		-1.621	1.401
Liquide middelen per 31 december	(4)	<u>4.822</u>	<u>6.443</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds Robeco, statutair gevestigd te Rotterdam - Weena 850 (KVK-nummer 41126139), is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van Robeco Nederland B.V. en OCE Nederland B.V.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft op 9 juni 2023 de jaarrekening opgemaakt.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand verslagjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelsel- en schattingswijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Marktrente versus Ultimate Forward Rate (UFR)

September 2012 heeft DNB de rentetermijnstructuur aangepast, door de introductie van de Ultimate Forward Rate (UFR). Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve wordt gehanteerd.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Robeco heeft in 2012 besloten de UFR methodiek niet over te nemen en de jaarrekening op te stellen en de dekkingsgraad te blijven berekenen op basis van de marktrente.

Het bestuur is van mening dat met de UFR pensioenverplichtingen niet op werkelijke waarde wordt gewaardeerd.

- Het is onwenselijk om rendement dat nog niet gerealiseerd is door het pensioenfonds, wel al "in te boeken" bij de berekeningen van de verplichtingen.

- De waarde in het economisch verkeer (marktwaaarde) is van toepassing bij het overdragen van pensioenverplichtingen naar een andere pensioenuitvoerder.

De rentetermijnstructuur is bepaald door de swap bid koersen om te zetten naar DNB zero.

Door het toepassen van de marktrente in plaats van de UFR is het saldo van baten en lasten € 24.259 positiever in 2022 (2021: € 36.135 hoger resultaat).

Schattingswijziging grondslagen

Vanaf boekjaar 2022 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2022 zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). De algemene sterftetekansen die volgen uit de Prognosetafel AG2022 (2021: AG2020) worden voor het pensioenfonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte.

Voor deze correctiefactoren wordt sinds ultimo 2019 gebruik gemaakt van Mercer ervaringssterfte 2019 Hoog. Deze correctiefactoren (Mercer ES2019) zijn ook ultimo 2022 gebruikt.

De nieuwe Prognosetafel AG2022 heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichting van € 3,920 miljoen. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als "Wijzigingen actuariële uitgangspunten" in het verslagjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders aangegeven.

Beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs, tenzij anders is vermeld.

Voor zover noodzakelijk, wordt op activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Opname in de balans en staat van baten en lasten

Een actief is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een verplichting is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een actief of verplichting is niet (meer) in de balans opgenomen:

- Als door een transactie (nagenoeg) alle toekomstige economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's van een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.
- Vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties", die zowel een actief als een passief kan zijn.

Baten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermeerdering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Lasten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermindering van het economisch potentieel -samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting- heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een actief en een verplichting zijn gesaldeerd (netto) opgenomen, als er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De hiermee samenhangende rentebaten en rentelasten zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Reële waarde

Activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, tenzij anders is aangegeven.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening volgens Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren, die -gegeven de omstandigheden- als redelijk zijn beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen zijn opgenomen:

- in het verslagjaar waarin de schatting is herzien, als de herziening alleen voor dat verslagjaar gevolgen heeft, of
- in het verslagjaar van herziening en toekomstige verslagjaren, als de herziening gevolgen heeft voor zowel het verslagjaar als toekomstige verslagjaren.

Securities lending

De beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt nemen deel aan een securities lending programma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lending contract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., zijn als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
US dollar	1,067	1,137
Britse pond	0,887	0,840
Japanse yen	140,818	130,954
Australische dollar	1,574	1,564
Canadese dollar	1,446	1,436
Zwitserse frank	0,987	1,036

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen.

Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Aandelen

- Beursgenoteerde aandelen en beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd tegen de beurswaarde per balansdatum.
- Niet-beursgenoteerde (participaties in) aandelen(fondsen) zijn gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden zijn gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, inclusief opgelopen rente:

- Voor beursgenoteerde vastrentende waarden en beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de beurswaarde per balansdatum.
- Voor niet-beursgenoteerde (participaties in) vastrentende waarden(fondsen) is dit de intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten zijn gewaardeerd tegen genoteerde marktprijzen of door middel van waarderingsmodellen en -technieken.

Derivaten met een negatieve waarde zijn in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen.

Overige beleggingen

Onder overige beleggingen worden opgenomen die beleggingen die niet als een van de hiervoor opgesomde beleggingen geassocieerd kunnen worden. Tevens worden onder overige beleggingen opgenomen nog af te wikkelen beleggingstransacties en liquide middelen die beheerd worden door de vermogensbeheerder.

De af te handelen transacties worden gewaardeerd tegen marktwaarde, de liquide middelen tegen nominale waarde.

Overige mutaties

Mutaties van liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerder zijn op nominale waarde opgenomen.

Beleggingen voor risico deelnemers

Beleggingen voor rekening en risico deelnemers zijn middelen die aangehouden worden op rekeningen ten behoeve van deelnemers die zelf het beleggingsrisico dragen in het kader van de beschikbare premieregeling.

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het pensioenfonds worden aangehouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve houdt rekening met de financiële positie en de aard en omvang van de risico's die het pensioenfonds loopt. De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van de verzekeringstechnische risico's en beleggingsrisico's. Het jaarresultaat zal, na de mutatie van de reserve 'premi depot', toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Reserve 'premi depot'

Vanaf 2014 is er sprake van een reserve 'premi depot'. Dit is een bekleemde reserve die niet meegenomen wordt in de berekening van de dekkingsgraad. De reserve 'premi depot' is een bestemmingsreserve en biedt bescherming tegen het risico op onvolledige opbouw voor actieve deelnemers.

Sinds 1 januari 2014 is er sprake van een vaste pensioenpremie. Wanneer de jaarpremie lager is dan de kostendeckende premie (in 2022 exclusief vereist eigen vermogen), en daarbij ontoereikend kan zijn om voor de actieve deelnemers de volledige opbouw te financieren, wordt er premie onttrokken aan de reserve 'premi depot'. Wanneer in een jaar de ontvangen premie hoger is dan de kostendeckende premie dan wordt het meerdere aan de reserve 'premi depot' gedoteerd.

De werkgever heeft in 2014 bij de start van het premi depot een eenmalige storting gedaan. Er geldt geen minimum of maximum voor deze reserve.

Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op marktwaarde. De voorziening pensioenverplichtingen is gelijk aan de contante waarde van de per balansdatum gefinancierde pensioenaanspraken, volgens de opgebouwde rechtenmethode. Dit wil zeggen dat de gefinancierde aanspraken overeenkomen met de per balansdatum onvoorwaardelijke verplichtingen. De contante waarde is berekend op basis van navolgende actuariële grondslagen:

- Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.
- Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.
- Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De gehanteerde rentermijnstructuur is de marktrente waarbij geen rekening is gehouden met de UFR. De rentetermijnstructuur is bepaald door de swap bid koersen om te zetten naar DNB zero.

Overlevingsgrondslagen

Volgens de Prognosetafel AG2022 startkolom 2023 met leeftijd- en geslachtsafhankelijke correctiefactoren conform Mercer ervaringssterfte 2019 Hoog (2021: AG2020 met startkolom 2022 + Mercer-model 2019 Hoog).

Partnerschap

Voor alle niet-pensioengerechtigden wordt het onbepaald partnersysteem gehanteerd, met gehuwdheidsfrequentie conform de AG8085 (waarnemingsperiode 1980-1985).

Voor pensioengerechtigden wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem (feitelijke burgerlijke stand).

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van de mannelijke deelnemer wordt 3 jaar jonger verondersteld.

De partner van de vrouwelijke deelnemer wordt 3 jaar ouder verondersteld.

Leeftijdsbepaling

De leeftijdsbepaling geschiedt op basis van de eerste dag van de geboortemaand en in gehele maanden nauwkeurig.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Opslag voor excassokosten: 3,0% van de voorziening. Deze opslag is gebaseerd op een door het bestuur veronderstelde benodigde periode tussen de 2 en 5 jaar om de verplichtingen over te dragen naar een ander pensioenuitvoerder, gevolgd door liquidatie van het pensioenfonds, in het geval dat geen premiebedragen meer worden ontvangen.

Wezenpensioen

Aangenomen wordt dat het wezenpensioen moet worden uitgekeerd tot de 27-jarige leeftijd en voor ingegaan wezenpensioen wordt geen sterfte verondersteld.

Voor niet-ingegaan wezenpensioen wordt een opslag van 2,0% op de technische voorziening voor uitgesteld nabestaandenpensioen voor deelnemers en gewezen deelnemers gehanteerd.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten (schadereserve)

Het pensioenfonds houdt een voorziening voor arbeidsongeschikten aan waarbij geen rekening wordt gehouden met revalidatie.

IBNR

In 2009 is een IBNR (incurred but not reported) voorziening gevormd ten behoeve van arbeidsongeschiktheidsrisico's. Deze voorziening heeft betrekking op het arbeidsongeschiktheidspensioen en niet op de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is verzekerd met een stop loss verzekering. De IBNR bestaat uit 70% van de fictieve jaarpremie van de twee laatste boekjaren bij volledige herverzekering en is ultimo 2022 vastgesteld op € 1.168 (2021: € 1.128).

Opslag vanwege de uitkeringsduur van het ouderdompensioen

Opslag voor levenslange ouderdompensioen is 0,4% van de voorziening ouderdompensioen.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De waardering van de voorziening voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Premiebijdragen van werkgever en werknemers

Onder premiebijdragen van werkgever en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen voor risico deelnemers

Dit zijn bijdragen van werkgever en deelnemers in het kader van de beschikbare premieregeling.

Beleggingsresultaten

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Overige baten

Overige baten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Uitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico van deelnemers is bepaald door de mutatie in de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds en risico deelnemers

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Herverzekeringen

De risico's, voortvloeiend uit overlijdens- en arbeidsongeschiktheidstoezeggingen, zijn herverzekerd bij Zwitserleven (stop loss). De herverzekering van het arbeidsongeschiktheidskapitaal betreft het excedent arbeidsongeschiktheids-pensioen. De werkgever heeft het risico voor toekomstige pensioenopbouw bij arbeidsongeschikte deelnemers verzekerd bij elipsLife.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode:

- Alle ontvangsten en uitgaven zijn hierbij als zodanig gepresenteerd.
- Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Pensioenfonds Robeco belegt in beleggingsfondsen. Met het oog op transparantie is de toelichting op beleggingen gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen. Toelichtingen in de paragraaf "Risicobeheer en derivaten" kunnen afwijken van de balansposten ("look through").

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Verloopoverzicht totaal
Stand per 1 januari 2022	423.252	425.946	-3.839	69.282	914.641
Aankopen	7.538	119.105	51.056	11.570	189.269
Verkopen	-78.815	-56.945	-15.094	-872	-151.726
Overige mutaties	-1.206	-1.644	-	-15.686	-18.536
Waardemutaties	-36.968	-134.574	-20.221	-720	-192.483
Stand per 31 december 2022	<u>313.801</u>	<u>351.888</u>	<u>11.902</u>	<u>63.574</u>	<u>741.165</u>

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

477

741.642

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Verloopoverzicht totaal
Stand per 1 januari 2021	362.456	435.661	2.502	66.939	867.558
Aankopen	7.902	124.691	23.558	8.720	164.871
Verkopen	-40.235	-94.511	-8.675	-7.450	-150.871
Overige mutaties	-1.315	-1.688	-	3.583	580
Waardemutaties	94.444	-38.207	-21.224	-2.510	32.503
Stand per 31 december 2021	<u>423.252</u>	<u>425.946</u>	<u>-3.839</u>	<u>69.282</u>	<u>914.641</u>

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

4.312

918.953

Derivaten met een negatieve waarde zijn verantwoord onder de overige schulden en overlopende passiva.

De overige mutaties hebben betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerder, de mutaties in de lopende intrest en de mutatie van de beleggingsdebiteuren en beleggingscrediteuren.

PREMIEDEPOT

De beleggingen risico pensioenfonds bevatten ultimo 2022 € 245 (2021: € 1.656) aan beleggingen in het kader van het premiedepot. Dit bedrag is in 2022 als volgt ontstaan:

	<u>Beleggingen voor premiedepot</u>
Stand per 31 december 2020 / 1 januari 2021	10.653
Premietekort 2021	-8.703
Indirect beleggingsresultaat 2021	-290
Direct beleggingsresultaat 2021	-3
Directe beleggingskosten 2021	-1
	<hr/>
Stand per 31 december 2021 / 1 januari 2022	1.656
Premietekort 2022	-861
Indirect beleggingsresultaat 2022	-550
Direct beleggingsresultaat 2022	-
Directe beleggingskosten 2022	-
	<hr/>
Stand per 31 december 2022	<u>245</u>

Het indirect beleggingsresultaat is inclusief het resultaat op de premiehedge.

Het premiedepot heeft een duidelijk ander (verplichtingen)profiel dan de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds. Het gevoerde beleggingsbeleid voor het premiedepot wijkt daarom ook af van het algemeen gevoerde beleggingsbeleid. Het premiedepot is in 2022 belegd in Geldmarkt-fondsen.

Het verloopoverzicht beleggingen voor risico pensioenfonds kan als volgt uitgesplitst worden:

	<u>Beleggingen voor premiedepot</u>	<u>Beleggingen voor risico pensioenfonds</u>	<u>Totale beleggingen</u>
Stand per 1 januari 2022	1.656	912.985	914.641
Aankopen	445	188.824	189.269
Verkopen	-872	-150.854	-151.726
Overige mutaties	159	-18.695	-18.536
Waardemutaties	-550	-191.933	-192.483
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december 2022	838	740.327	741.165
Vordering / schuld	-593	593	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal beleggingen	<u>245</u>	<u>740.920</u>	<u>741.165</u>
Stand per 1 januari 2021	10.653	856.905	867.558
Aankopen	1.270	163.601	164.871
Verkopen	-9.862	-141.009	-150.871
Overige mutaties	-500	1.080	580
Waardemutaties	-290	32.793	32.503
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december 2021	1.271	913.370	914.641
Schuld / vordering	385	-385	-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal beleggingen	<u>1.656</u>	<u>912.985</u>	<u>914.641</u>

De vordering op 31 december 2021 van € 385 van de beleggingspool voor het premiedepot aan de beleggingen voor risico pensioenfonds is in 2022 vereffend.

In de loop van 2023 zal er vanuit de beleggingen premiedepot € 593 onttrokken worden en toegewezen aan de beleggingen voor risico pensioenfonds. Hiermee is de vordering/schuld verhouding, die op 31 december 2022 ontstaan is, vereffend.

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Bij het bepalen van de reële waarde van beursgenoteerde beleggingen en beursgenoteerde (participaties in) beleggingsfondsen maakt het pensioenfonds gebruik van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

- De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleent aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. Deze rapportages worden door een onafhankelijke accountant gecontroleerd. Wanneer de periode van deze rapportages niet synchroon loopt met het boekjaar van het pensioenfonds, wordt er jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt.

Waarderingsystematiek op basis van Richtlijn 290

	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde berekening	Intrinsieke waarde	Verloopoverzicht totaal
Per 31 december 2022				
Aandelen	312.716	-	1.085	313.801
Vastrentende waarden	351.888	-	-	351.888
Derivaten	-	11.902	-	11.902
Overige beleggingen	20.837	-	42.737	63.574
Totaal	685.441	11.902	43.822	741.165
Per 31 december 2021				
Aandelen	421.781	-	1.471	423.252
Vastrentende waarden	425.946	-	-	425.946
Derivaten	-	-3.839	-	-3.839
Overige beleggingen	25.843	-	43.439	69.282
Totaal	873.570	-3.839	44.910	914.641

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2022		31-12-2021	
		In %		In %
Specificatie naar soort:				
Stafford Global Private Equity II	-	-	92	-
Stafford Global Private Equity III	1.085	0,4	1.379	0,3
Robeco QI Inst. Global Devel. Enhanced Index	181.521	57,9	250.554	59,2
Robeco Inst. Conservative Equity Fonds	92.008	29,2	126.146	29,9
Robeco Emerging Markets Conservative Equity	22.480	7,2	17.956	4,2
Robeco QI Inst. Emerg.Markets Enhanced Index	16.707	5,3	27.125	6,4
	<u>313.801</u>	<u>100,0</u>	<u>423.252</u>	<u>100,0</u>

De Private Equity fondsen van Robeco zijn overgenomen door Stafford.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2022		31-12-2021	
		In %		In %
Specificatie naar soort:				
Robeco Customized LDI Fund II	146.642	41,6	194.614	45,7
Robeco Euro Credit Bonds	54.150	15,4	84.062	19,7
Aberdeen Standard Euro Corporate Bond SRI Fund	54.080	15,4	84.016	19,7
Robeco Global High Yield Fonds	29.390	8,4	32.715	7,7
PIMCO Emerging Debt Fonds	29.086	8,3	30.539	7,2
Aberdeen Standard - Euro Corporate Bond	59	-	-	-
ASR Hypothekenfonds	38.481	10,9	-	-
	<u>351.888</u>	<u>100,0</u>	<u>425.946</u>	<u>100,0</u>

Het bestuur heeft beleidsregels opgesteld ten aanzien van securities lending, die worden toegepast bij de selectie en monitoring van beleggingsfondsen (aandelen en vastrentende waarden). Het beleid omschrijft de vereisten waaraan securities lending moet voldoen, zoals de omvang, spreiding, liquiditeit en kwaliteit van het ontvangen onderpand, de kredietwaardigheid van de tegenpartij, het risicomanagement en de maximale vergoeding die de partij ontvangt voor het uitvoeren van het securities lending programma. Eind 2022 voldeden alle in de portefeuille opgenomen beleggingsfondsen aan het vastgestelde beleid.

Derivaten

	31-12-2022	31-12-2021
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	<u>11.902</u>	<u>-3.839</u>

Negatieve derivatenposities worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt tevens gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de volgende financiële instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.

Binnen de institutionele beleggingsfondsen wordt er ook gebruik gemaakt van:

- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.
- Credit Default Swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij één van beide contractpartijen de verplichting aangaat tot het vergoeden van het verlies op een (mandje van) obligatie(s) indien (één van de) emittent (en) van de obligatie(s) het geleende geld niet kan terugbetalen ('default'). De andere contractpartij betaalt gedurende de looptijd van het contract een vaste vergoeding.
- Futures: dit betreft gestandaardiseerde beursgenoteerde contracten waarvan de waarde kan worden afgeleid uit de prijs van een onderliggende waarde (bijvoorbeeld staatsobligaties of aandelen indices). Op de einddatum van het contract verplicht de (ver)koper zich om de onderliggende waarde te (ver)kopen tegen een vooraf vastgestelde prijs, of het prijsverschil direct af te rekenen.

De derivatenposities per 31 december 2022:

Valutaderivaten

Type contract	Activa	Passiva
AUD-EUR	-	4
CAD-EUR	-	3
CHF-EUR	-	9
GBP-EUR	-	5
JPY-EUR	-	2
USD-EUR	31	-
EUR-AUD	144	-
EUR-CAD	533	-
EUR-CHF	87	15
EUR-GBP	255	-
EUR-JPY	1	406
EUR-USD	11.328	33
	<u>12.379</u>	<u>477</u>

De derivatenposities per 31 december 2021:

Valutaderivaten

Type contract	Activa	Passiva
EUR-AUD	7	108
EUR-CAD	-	161
EUR-CHF	-	227
EUR-GBP	-	267
EUR-JPY	310	54
EUR-USD	156	3.495
	<u>473</u>	<u>4.312</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2022	31-12-2021
Specificatie naar soort:		
Liquide middelen vermogensbeheer	31.874	20.350
Dividendbelasting	643	453
Af te handelen transacties	-	540
Beleggingsdebiteuren/-crediteuren	-11.680	4.500
Hedge funds: GMO - Systematic Global Macro	22.994	21.467
Hedge funds: Aberdeen Standard Inv - Globale Absolute Return Strategies Fund	19.743	21.972
	<u>63.574</u>	<u>69.282</u>

Beleggingsdebiteuren/-crediteuren bestaat uit het saldo tussen vorderingen en verplichtingen uit hoofde van cash collateral; te vorderen € 160 (2021: € 4.500) en verschuldigd € 11.840 (2021: € 0).

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	31-12-2022	31-12-2021
Beleggingen inzake Uitgebreid Ouderdomspensioen	52.764	58.975
Beleggingen inzake Prepensioen	11.328	13.618
Beleggingen inzake Netto Pensioensparen	3.946	4.183
	<u>68.038</u>	<u>76.776</u>

Verloopoverzicht totaal

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Stand per 1 januari	76.776	67.049
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	2.620	2.198
Onttrekkingen	-1.782	-1.751
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemers	-9.576	9.280
Stand per 31 december	<u>68.038</u>	<u>76.776</u>

Het directe beleggingsresultaat is opgenomen onder premie en stortingen omdat dit meteen geïnvesteerd wordt. In het kasstroomoverzicht zijn deze directe beleggingsresultaten terug te vinden bij aankopen en bij directe beleggingsopbrengsten.

In de toelichting bij de staat van baten en lasten zijn de diverse componenten (premie, inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en beleggingsresultaten) terug te vinden.

De beleggingen voor risico deelnemer zijn volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Vastgoed beleggingen (indirect)	1.557	1.855
Aandelen	41.999	46.865
Vastrentende waarden	15.717	19.821
Commodities	498	309
Overige beleggingen	8.267	7.926
	<u>68.038</u>	<u>76.776</u>

De beleggingen voor risico deelnemers kunnen verdeeld worden in beleggingen inzake Uitgebreid Ouderdomspensioen (UOP), beleggingen inzake Prepensioen en beleggingen inzake Netto Pensioensparen.

Beleggingen inzake Uitgebreid Ouderdomspensioen (UOP)

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Stand per 1 januari	58.975	50.870
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	2.106	1.630
Onttrekkingen	-657	-993
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemers	-7.660	7.468
Stand per 31 december	<u>52.764</u>	<u>58.975</u>

Beleggingen inzake Prepensioen

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Stand per 1 januari	13.618	12.959
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	86	66
Onttrekkingen	-1.114	-753
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemers	-1.262	1.346
Stand per 31 december	<u>11.328</u>	<u>13.618</u>

Beleggingen inzake Netto Pensioensparen

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Stand per 1 januari	4.183	3.220
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	428	502
Onttrekkingen	-11	-5
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemers	-654	466
Stand per 31 december	<u>3.946</u>	<u>4.183</u>

3. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Te vorderen van sponsor	163	206
Te vorderen van vermogensbeheerder	321	425
Herverzekering	1	-
Overige vorderingen en overlopende activa	7	67
	<u>492</u>	<u>698</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Overige activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Liquide middelen	<u>4.822</u>	<u>6.443</u>

Onder de liquide middelen worden die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen opgenomen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

PASSIVA

5. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Algemene reserve	Reserve "Premiedepot"	Verloopoverzicht totaal
Stand per 1 januari 2022	250.349	1.656	252.005
Uit bestemming saldo van baten en lasten	47.053	-1.411	45.642
Stand per 31 december 2022	<u>297.402</u>	<u>245</u>	<u>297.647</u>
	Algemene reserve	Reserve "Premiedepot"	Verloopoverzicht totaal
Stand per 1 januari 2021	110.731	10.653	121.384
Uit bestemming saldo van baten en lasten	139.618	-8.997	130.621
Stand per 31 december 2021	<u>250.349</u>	<u>1.656</u>	<u>252.005</u>

Het stichtingskapitaal bedraagt € 45.000 (in gehele euro's) = 0,045 en is daarom niet opgenomen in het bovenstaand overzicht.

De reserve 'premiedepot' is een bestemmingsreserve (beklemde reserve).

Het pensioenfonds beheert het premiedepot waarbij de volgende uitgangspunten overeengekomen zijn:

- Het premiedepot kan enkel worden gebruikt voor aanvulling van de opbouw van actieve deelnemers.
- Onttrekking uit het premiedepot vindt plaats wanneer de zuivere kostendekkende premie boven het voor opbouw beschikbare deel van de gefixeerde premie ligt.
- Ontvangen jaarpremie die hoger is dan de kostendekkende premie wordt toegevoegd aan het premiedepot. In de jaarpremie is een component van 2% (2021: 3%) van de pensioengrondslag opgenomen die het pensioenfonds ontvangt ter dekking van overige elementen zoals uitvoeringskosten en risicoverzekeringspremies. Met de werkgever is afgesproken dat een overschot of tekort op deze component niet verrekend wordt met het premiedepot. Een resultaat op deze component wordt ook niet verrekend met de werkgever omdat de financiering van de premie is gebaseerd op CDC.
- Het premiedepot wordt niet meegeteld bij de bepaling van de dekkingsgraad.

	31-12-2022		31-12-2021	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	809.758	158,1	991.682	133,8
Af: technische voorzieningen	512.356	100,0	741.333	100,0
Eigen vermogen	297.402	58,1	250.349	33,8
Af: vereist eigen vermogen	121.395	23,7	151.336	20,4
Vrij vermogen	176.007	34,4	99.013	13,4
Minimaal vereist eigen vermogen	19.470	3,8	28.171	3,8
Actuele dekkinggraad		158,0		133,8
Beleidsdekkinggraad		146,2		126,5
Vereiste dekkinggraad		123,7		120,4

Het pensioenfonds hanteert 3,8% (2021: 3,8%) van de technische voorziening als minimaal vereist eigen vermogen. Het bovenstaand minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen zijn berekend volgens de bestuursuitgangspunten. Bij beiden is de technische voorziening het totaal van de technische voorzieningen risico pensioenfonds en risico deelnemers. En beiden zijn gebaseerd op de technische voorzieningen berekend met de marktrente en niet met de UFR.

Op basis van de beleidsdekkinggraad, volgens bestuursuitgangspunten, bevindt het pensioenfonds zich ultimo 2022 in een solvabele situatie. Volgens de DNB normen is er eind 2022 een toereikende solvabiliteit.

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaardmodel.

Berekening dekkinggraad

De dekkinggraad is de verhouding tussen het totaal belegd vermogen (inclusief belegd vermogen risico deelnemers) ten opzichte van de totale technische voorziening (inclusief technische voorziening voor risico deelnemers).

Het verloop van de actuele dekkinggraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2022	2021
	%	%
Dekkinggraad per 1 januari	133,8	113,6
Premie	0,1	0,2
Uitkeringen	1,2	0,2
Toeslagverlening	-2,3	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	58,8	13,9
Rendement op beleggingen	-27,1	5,2
Wijziging grondslagen	-1,1	-
Overig en kruiseffecten	-5,4	0,7
Dekkinggraad per 31 december	158,0	133,8

6. Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Verloop technische voorzieningen

	Voorziening pensioen- verplichtingen
Stand per 1 januari 2022	664.557
Mutatie technische voorzieningen	-220.239
Stand per 31 december 2022	444.318
	Voorziening pensioen- verplichtingen
Stand per 1 januari 2021	746.448
Mutatie technische voorzieningen	-81.891
Stand per 31 december 2021	664.557

Bij het vaststellen van de technische voorzieningen is de marktrente gehanteerd waarbij geen rekening is gehouden met de UFR.

Mutatie technische voorzieningen

	2022	2021
Pensioenopbouw	19.290	20.815
Toeslagen	13.235	-
Rentetoevoeging	-3.333	-4.030
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-9.685	-9.275
Toevoegingen voor uitvoeringskosten	246	304
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	2.591	2.114
Wijziging marktrente	-243.281	-88.922
Wijziging actuariële uitgangspunten	3.920	-
Overige wijzigingen	-3.222	-2.897
	-220.239	-81.891

Voor de toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting in de staat van baten en lasten.

De voorziening pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers als volgt samengesteld:

	31-12-2022		31-12-2021	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	793	153.636	728	242.735
Gewezen deelnemers	1.823	186.197	1.808	292.412
Pensioengerechtigden	333	100.989	310	124.268
IBNR	-	1.168	-	1.128
Schadereserve	-	948	-	1.958
Opslag levenslang ouderdomspensioen	-	1.380	-	2.056
	<u>2.949</u>	<u>444.318</u>	<u>2.846</u>	<u>664.557</u>

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Dit betekent dat alle opgebouwde aanspraken zijn opgenomen in de technische voorzieningen.

Sinds 2017 wordt de IBNR (incurred but not reported) berekend als de som van de premie arbeidsongeschiktheidspensioen van de laatste twee boekjaren. De premie arbeidsongeschiktheidspensioen is gelijk aan de bruto herverzekeringspremie voor het arbeidsongeschiktheidspensioen met een korting van 30%. Ultimo 2022 is de IBNR vastgesteld op € 1.168 (2021: € 1.128).

Het excedent arbeidsongeschiktheidsrisico is verzekerd met een stop loss verzekering.

De schadereserve is gebaseerd op de contante waarde van de nog op te bouwen aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers.

De opslag levenslang ouderdomspensioen is 0,4% van de technische voorzieningen voor het ouderdomspensioen voor deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling is een middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar. De deelnemer heeft de mogelijkheid om het pensioen eerder, of in overleg met de werkgever, later in te laten gaan.

De pensioengrondslag is gelijk aan 13 maal het vaste maandsalaris, vermeerderd met de vakantietoeslag tot een gemaximeerd bedrag en onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld.

Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen.

Deelname aan de regeling is verplicht voor alle werknemers van Robeco Nederland B.V. en OCE Nederland B.V. vanaf de leeftijd van 21 jaar.

Jaarlijks beslist het bestuur van het pensioenfonds de mate waarin rechten van alle deelnemers (actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden) worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

In 2022 was het pensioenreglement als volgt:

- De opbouw is 1,738% middelloon. De toeslagverlening van het middelloon is voorwaardelijk en afhankelijk van het vermogen van het pensioenfonds. De toeslagambitie is 90%.
De opbouw wordt verlaagd als de premiebijdrage en een onttrekking uit het premiedepot ontoereikend is voor de pensioenopbouw.
- Eigen bijdrage van 6% van de pensioengrondslag (2021: 6%) met een maximum van 25% van de premie.
- Het maximum salaris is € 84.882 (2022), boven dit maximum geldt een beschikbare premie die echter ook als loon kan worden uitbetaald.
- De beschikbare premie voor het excedent stuk is leeftijdsafhankelijk.
- Voor het salaris boven € 114.886 (2022) kan een leeftijdsafhankelijke premie netto gespaard worden.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds heeft de ambitie de opgebouwde aanspraken te verhogen met de prijsindex.

Het bestuur verwacht dat, over een langere periode gemeten, gemiddeld 90% van deze ambitie kan worden gerealiseerd. Of de verhoging wordt verleend, is afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds per jaareinde. Indien uit de berekening van de dekkingsgraad blijkt dat de gewenste beleggingsbuffer aanwezig is, zal naar verwachting volledige toeslagverlening plaats vinden.

De beslissing over toeslagverlening wordt genomen in de januari vergadering. De aanpassing gaat in op 1 februari daaropvolgend.

Voor actieve deelnemers gaat vanaf 2015 de salarisaanpassing in per 1 april in plaats van per 1 januari.

Het bestuur heeft in de vergadering van januari 2022 besloten dat in 2022 een toeslag wordt toegekend aan alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van 2,00%. Dit is zowel voor actieven als voor niet-actieven een 74% indexering.

Het bestuur heeft in de vergadering van januari 2023 besloten dat in 2023 een toeslag wordt toegekend aan alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van 10,00%. Dit is zowel voor actieven als voor niet-actieven een 100% indexering.

Deze toeslag is geen onderdeel van de technische voorziening per 31 december 2022.

Inhaaltoeslagen

Het bestuur heeft nadere kaders voor inhaaltoeslagen vastgelegd, waarbij is besloten dat middelen specifiek kunnen worden aangewend om alle deelnemers te compenseren.

Het bestuur heeft in de vergadering van januari 2022 en van januari 2023 besloten om geen inhaaltoeslag toe te kennen.

7. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2022	2021
Stand per 1 januari	76.776	67.049
Premie, stortingen en direct beleggingsresultaat	2.620	2.198
Onttrekkingen	-1.782	-1.751
Indirect beleggingsresultaat risico deelnemers	-9.576	9.280
Stand per 31 december	<u>68.038</u>	<u>76.776</u>

De voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers is te splitsen in een voorziening Uitgebreid Ouderdomspensioen, een voorziening Prepensioen en een voorziening Netto Pensioensparen.

Het pensioenfonds kent een vrijwillige aanvullende pensioenregeling. De deelnemer kan hierin sparen voor een aanvullend pensioen. De deelnemer kan bijdragen storten voor zover de deelnemer hiervoor "fiscale ruimte" heeft. De werknemer kan er voor kiezen extra stortingen te doen in de vrijwillige aanvullende pensioenregeling ten laste van zijn bruto en/of netto loon.

De werkgever stelt een premie beschikbaar over het excedentsalaris. De werknemer kan deze premie aanwenden voor de vrijwillige aanvullende pensioenregeling, dan wel er voor kiezen het bedrag toe te laten voegen aan zijn bruto en/of netto loon.

8. Overige schulden en overlopende passiva

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Derivaten	477	4.312
Afdracht loonheffing en premies	258	251
Waardeoverdrachten	59	235
Te betalen kosten	473	297
Overige schulden en overlopende passiva	118	92
Vooruit ontvangen pensioenpremie	3.606	4.345
	<u>4.991</u>	<u>9.532</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

	31-12-2022	31-12-2021
Het Tekort / Tekort volgens de bestuursuitgangspunten is als volgt:		
Technische voorziening	512.356	741.333
Buffers:		
S1 Renterisico	34.107	9.282
S2 Risico zakelijke waarden	91.527	128.922
S3 Valutarisico	15.502	19.548
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	14.529	23.059
S6 Verzekeringstechnisch risico	17.484	27.083
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	14.686	21.137
Diversificatie effect	-66.440	-77.695
Totaal S (vereiste buffers)	121.395	151.336
Vereist pensioenvermogen	633.751	892.669
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	809.758	991.682
Surplus/Surplus	176.007	99.013

De voorziening pensioenverplichtingen ultimo 2022 (en 2021) is niet volgens de Pensioenwet en de FTK-grondslagen berekend, maar op basis van markttrente zonder toepassing van de UFR (en het driemaandsgemiddelde).

Met de toepassing van de UFR volgens de richtlijnen van DNB is de voorziening pensioenverplichtingen (inclusief technische voorziening risico deelnemers) € 510.135 (2021: € 714.853), het minimaal vereist eigen vermogen € 19.385 (2021: € 27.164) en het vereist eigen vermogen € 120.501 (2021: € 147.073).

Volgens deze wettelijke maatstaven heeft het pensioenfonds een toereikende solvabiliteit op 31 december 2022.

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de beleggingen voor risico van het pensioenfonds wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie.

Voor het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaardmodel zoals dat beschikbaar is gesteld door DNB. Hoewel er sprake is van een actief beleggingsbeleid voor zowel vastrentende als zakelijke waarden is er voor het bestuur geen aanleiding om daarom af te wijken van het standaardmodel. Het actieve beleid beperkt zich voor de meeste beleggingen tot een van te voren vastgestelde Tracking error (maximale afwijking ten opzichte van de gekozen benchmark) en er wordt geen gebruik gemaakt van illiquide beleggingen die het risico van de portefeuille materieel kunnen verhogen.

De meeste beleggingen worden gedaan in beleggingsfondsen die dagelijks verhandelbaar zijn.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM studies. Een ALM studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

De beleggingsinformatie in de risicotabellen is opgenomen op basis van het doorkijk-principe en kunnen daarom afwijken van de cijfers opgenomen in de toelichting op de balans.

Marktrisico's (S1 - S4)

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het renterisico, prijs(koers)risico en valutarisico.

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis bewaakt in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall-marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Op balansdatum is de duration van de beleggingen korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de marktrentestructuur) daalt. Hierdoor zal de dekkingsgraad stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

De hoogte van de voorzieningen is bepaald door toepassing van de marktrente. De UFR is niet toegepast.

De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer. Het pensioenfonds streeft een rente afdekking na van 50% van de verplichtingen. De werkelijke renteafdekking ultimo 2022 is 50,5% (2021: 50,1%).

	31-12-2022		31-12-2021	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (exclusief derivaten)	351.888	5,3	422.881	6,7
Totaal belegd vermogen (*)	741.165	6,9	914.641	9,3
Technische voorziening	512.356	21,6	741.333	24,5

(*) De duration van het Totaal belegd vermogen - vergelijkende cijfers 31-12-2021 - is aangepast ten opzichte van het jaarrapport 2021. In het jaarrapport 2021 was hier onterecht het getal van de Vastrentende waarden (inclusief derivaten) opgenomen.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2022		31-12-2021	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	65.982	19,9	34.051	8,4
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	85.606	25,9	94.825	23,3
Resterende looptijd > 5 jaar	179.380	54,2	278.024	68,3
	<u>330.968</u>	<u>100,0</u>	<u>406.900</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden of te wel het prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

	31-12-2022		31-12-2021	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar sector:				
Energie	13.336	4,3	6.509	1,6
Basismaterialen	8.963	2,9	14.193	3,4
Industrie & dienstverlening	29.872	9,4	39.103	9,1
Consumenten producten	66.032	21,2	97.055	23,1
Farmacie & gezondheidszorg	46.288	14,9	43.055	10,3
Financiële dienstverlening	60.250	19,3	86.967	20,7
Informatie technologie	45.803	14,7	82.349	19,6
Telecom	30.733	9,9	40.207	9,6
Nutsbedrijven	7.679	2,5	7.762	1,9
Private equity	1.558	0,5	1.471	0,4
Overig	1.213	0,4	1.432	0,3
	<u>311.727</u>	<u>100,0</u>	<u>420.103</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2022		31-12-2021	
	In %		In %	
Specificatie aandelen naar regio:				
Nederland	7.124	2,3	7.536	1,8
Europa	47.899	15,4	59.996	14,3
Noord-Amerika	176.218	56,5	260.539	62,0
Wereldwijd	15.587	5,0	6.896	1,6
Pacific	40.800	13,1	49.280	11,7
Azië	22.541	7,2	34.385	8,2
Emerging Markets	1.558	0,5	1.471	0,4
	<u>311.727</u>	<u>100,0</u>	<u>420.103</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

Het pensioenfonds heeft het beleid om het valutarisico volledig af te dekken. Hierbij wordt niet per afzonderlijke positie een afdekking ingeregeld, maar beoordeling vindt plaats op totaalniveau, echter zonder rekening te houden met de beleggingen voor rekening en risico deelnemers.

De portefeuille wordt in principe - voor zover de valuta-exposure in USD, GBP, JPY, CHF, CAD en AUD nog niet is afgedekt binnen de fondsen - deze zoveel als praktisch mogelijk voor 100% afgedekt naar de euro op basis van benchmark gewichten.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven.

	Positie voor afdekking 2022	Valuta- derivaten 2022	Nettopositie na afdekking 2022	Nettopositie na afdekking 2021
EUR	381.580	252.288	633.868	776.851
GBP	8.127	-11.981	-3.854	-2.243
JPY	26.731	-17.244	9.487	3.950
USD	198.808	-187.506	11.302	21.073
AUD	7.105	-6.172	933	8.481
CAD	13.755	-9.451	4.304	11.839
CHF	11.737	-8.032	3.705	5.783
SEK	4.592	-	4.592	5.913
NOK	5.727	-	5.727	5.222
KRW	3.589	-	3.589	4.920
HKD	10.023	-	10.023	12.189
TWD	5.947	-	5.947	8.865
SGD	3.422	-	3.422	3.149
BRL	4.560	-	4.560	4.109
ZAR	3.902	-	3.902	3.533
Overige	39.658	-	39.658	41.007
	<u>729.263</u>	<u>11.902</u>	<u>741.165</u>	<u>914.641</u>

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert.

Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

	31-12-2022		31-12-2021	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	64.471	19,5	88.850	21,8
Buitenlandse overheidsinstellingen	93.634	28,3	122.982	30,2
Financiële Instellingen	63.448	19,2	90.314	22,2
Handels- en industriële bedrijven	66.327	20,0	99.736	24,5
Andere instellingen	43.088	13,0	5.018	1,3
	<u>330.968</u>	<u>100,0</u>	<u>406.900</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2022		31-12-2021	
	In %		In %	
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	313.158	94,6	357.970	88,0
Opkomende markten	17.810	5,4	48.930	12,0
	<u>330.968</u>	<u>100,0</u>	<u>406.900</u>	<u>100,0</u>

Beleggingen waarvan de uitgevende partij is gevestigd in Azië (exclusief Japan, Hong Kong en Singapore), Latijns Amerika of Rusland worden gerekend tot de regio 'Opkomende markten'.

De kredietwaardigheid van de debiteuren is als volgt opgebouwd:

	31-12-2022		31-12-2021	
	In %		In %	
AAA	169.693	51,3	175.181	43,1
AA	17.012	5,1	28.881	7,1
A	47.383	14,3	66.863	16,4
BBB	61.593	18,6	87.827	21,6
Lager dan BBB	34.090	10,3	46.369	11,4
Geen rating	1.197	0,4	1.779	0,4
	<u>330.968</u>	<u>100,0</u>	<u>406.900</u>	<u>100,0</u>

Bij de rating heeft Northern Trust gebruikt gemaakt van Moody's.

S6 Actuariële risico's

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste actuariële (verzekeringstechnische) risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de Prognosetafel AG2022 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het pensioenfonds heeft het excedent arbeidsongeschiktheidspensioen en overlijdensrisico middels een stop loss contract verzekerd. De herverzekeringsovereenkomst is aangegaan voor de periode van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2022. Met de herverzekeraar zijn geen resultaatdelingen overeengekomen. De premie bedraagt 8,9% van de jaarpremie bij volledige herverzekering € 153 (2021: € 147). Het eigen behoud bedraagt 125% van de jaarpremie bij volledige herverzekering.

Daarnaast heeft het pensioenfonds sinds 2014 het premievrijstelling bij invaliditeit (PVI) risico verzekerd bij elipsLife. De huidige herverzekeringsovereenkomst is aangegaan voor de periode van 1 januari 2020 tot en met 31 december 2022. Hierbij is 80% van de contante waarde van de toekomstige opbouw verzekerd. In 2022 bedroeg de jaarpremie € 365 (2021: € 383).

In geval van arbeidsongeschiktheid van een deelnemer keert elipsLife het verzekerde bedrag uit. Dit bedrag dient ter financiering van de toekomstige pensioenopbouw van een arbeidsongeschikte deelnemer.

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging van de deelnemers (actief en inactief) en pensioengerechtigden voorwaardelijk is.

Het pensioenfonds heeft in de ABTN vastgelegd dat de hoogte van de beleidsdekkingsgraad bepalend is voor de toeslagruimte. Door de wijziging van regeling; van een eindloon naar een middelloonregeling per 1 januari 2011, is het voorwaardelijk toeslagbesluit ook relevant voor de actieve deelnemers.

Ultimo 2022 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 146,2%. Gegeven deze dekkingsgraad heeft het bestuur besloten om per 1 februari 2023 een indexatie van 10,0% toe te kennen.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het pensioenfonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft de volgende posten:

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
Duitse staatsobligaties	31.263	38.974
Franse staatsobligaties	-	18.656
Nederlandse staatsobligaties	61.485	85.744
United States Department Of The Treasury	20.600	-

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden bewaakt in de SLA.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Het pensioenfonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen.

Zie ook: toelichting op de balans - activa bij derivaten.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark.

De tracking error ultimo 2022 is 1,16%.

Naast de tracking error moet bij de vaststelling van het VEV voor actief beheer ook rekening worden gehouden met de total expense ratio. Verder wordt het VEV voor actief beheer alleen aangehouden over de aandelen.

Het pensioenfonds heeft S7, S8 en S9 gelijkgesteld aan 0 gezien het beleid van het pensioenfonds.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds en de aangesloten ondernemingen en haar bestuurders.

Transacties met bestuurders

Bedragen in Euro's

De bestuurders, in dienst bij de werkgever, ontvangen geen beloning van het pensioenfonds. Het bestuurslid en zijn plaatsvervanger, die namens de pensioengerechtigden optreden, ontvangen ieder een vergoeding van € 8.000 op jaarbasis. Pensioengerechtigde vertegenwoordigers in het Verantwoordingsorgaan ontvangen ieder een vergoeding van € 2.000 op jaarbasis.

Er zijn geen leningen verstrekt aan en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen pensioenfonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling wordt verwezen naar de uitvoeringsovereenkomst.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Bedragen in Euro's.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft de uitbestedingsovereenkomst met Achmea Pensioenservices per 1 januari 2018 verlengd tot en met 31 december 2020. Sinds begin 2020 is deze overeenkomst doorlopend en jaarlijks opzegbaar. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 497.000 inclusief BTW. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt circa € 497.000 inclusief BTW.

Het pensioenfonds heeft de herverzekeringsovereenkomst met Zwitserleven opgezegd per 1 januari 2023.

Het pensioenfonds heeft in 2022 de herverzekeringsovereenkomst met elipsLife verlengd tot en met 31 december 2025 en uitgebreid met het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 1.116.000. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt circa € 3.348.000.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Nieuwe (gewijzigde) UFR-methodek geldend vanaf 1 januari 2023

Vanaf 2021 werd de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur gebaseerd op een UFR (ultimate forward rate) die vanaf 1 januari 2021 in vier gelijke stappen werd ingevoerd. Met de stapsgewijze invoering zouden de nieuwe UFR parameters begin 2024 volledig zijn ingevoerd. De Commissie Parameters heeft op 30 november 2022 een nieuw advies ten aanzien van de UFR uitgebracht. DNB volgt dit advies op vanaf 1 januari 2023. De nieuwe UFR vervangt de voorgaande UFR methode (die in vier jaarlijkse stappen ingevoerd zou worden).

De TV ultimo 2022 is gebaseerd op de per 31 december 2022 door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen, gebaseerd op de UFR parameters 2022 (de tweede stap van de nieuwe UFR).

Als de TV ultimo 2022 reeds gebaseerd zou zijn op de nieuwe UFR parameters die van toepassing zijn vanaf 1 januari 2023 (volgens het advies van de Commissie Parameters van 30 november 2022) dan is het effect voor pensioenfonds Robeco een daling van de dekkingsgraad, volgens DNB-normen, van 0,7%-punt. De UFR dekkingsgraad was op 31 december 2022: 158,7% en door de wijziging van de UFR-methode op 1 januari 2023: 158,1%.

Toeslagverlening

Op basis van de financiële positie en de verwachting dat de toeslagverlening duurzaam kan worden doorgevoerd, heeft het bestuur in januari 2023 besloten een toeslag toe te kennen in 2023 van 10,00%.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

9. Premiebijdragen van werkgever en werknemers

	2022	2021
Werkgeversgedeelte pensioenpremie	16.754	15.167
Werknemersgedeelte pensioenpremies	2.672	2.420
Premiebijdrage PVI-premies	302	326
Bijdrage kosten netto regeling	33	32
	<u>19.761</u>	<u>17.945</u>

De werkgevers hebben de uitvoeringsovereenkomst verlengd voor een periode van 1 jaar ingaande 1 januari 2022. Deze is in 2022 met 2 jaar verlengd tot en met 31 december 2024.

De premiebijdrage van actieve deelnemers is 6% (2021: 6%).

De uiteindelijke premie is vastgesteld op 43,4% van de pensioengrondslag (2021: 43,4%).

In de periode van deze uitvoeringsovereenkomst kan het voorkomen dat de werkelijke premie hoger of lager is dan de wettelijk vereiste kostendeekkende premie. Het verschil tussen de werkelijke premie en de kostendeekkende premie (in 2022 exclusief vereist eigen vermogen) komt ten gunste of ten laste van de reserve 'premi depot'. In 2022 is het premietekort € 861 (2021: € 8.703 premietekort), hetgeen onttrokken is aan het premiedepot.

Bij de premie voor de herverzekering premievrijstelling bij invaliditeit vergoeden de werkgevers de premie voor de bruto basis regeling en de premie voor de netto DC regeling. De bijdrage van de werkgevers is opgenomen in de resultatenrekening als een premiebijdrage werkgevers en de kosten zijn opgenomen bij 20. Herverzekeringen, in 2022 waren de kosten € 365 (2021: € 383) en de bijdrage € 302 (2021: € 326).

De werkgevers vergoeden ook de administratiekosten voor de netto regeling. De bijdrage van € 33 (2021: € 32) staat onder premies en de lasten onder 15. Uitvoeringskosten.

De kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2022	2021
Kostendeekkende premie	26.296	28.142
Gedempte kostendeekkende premie	17.978	-
Feitelijke premie	21.275	19.633

De feitelijke, gedempte kostendeekkende en kostendeekkende premie zijn inclusief de premiebijdrage risico deelnemers € 1.514 (2021: € 1.688).

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.

Voor de gedempte kostendeekkende premie zijn er geen vergelijkende cijfers over 2021 beschikbaar.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2022	2021
Actuarieel benodigde koopsom inclusief bijdrage voor risico deelnemers	21.341	23.085
Uitvoeringskosten	756	680
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	4.199	4.377
	<u>26.296</u>	<u>28.142</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2022	2021
Actuarieel benodigde koopsom inclusief bijdrage voor risico deelnemers	21.341	23.085
Uitvoeringskosten	756	680
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	-	4.377
Premiemarge	-822	-8.509
	<u>21.275</u>	<u>19.633</u>

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premies is als volgt (x € 1.000)":

	2022	2021
Actuarieel benodigde koopsom	14.410	-
Opslag voor uitvoeringskosten	756	-
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.812	-
	<u>17.978</u>	<u>-</u>

10. Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2022	2021
Periodieke premies	<u>1.514</u>	<u>1.688</u>

11. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2022	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Aandelen	8.804	-36.968	-838	-29.002
Vastrentende waarden	-	-134.574	-889	-135.463
Derivaten	-	-20.221	-	-20.221
Overige beleggingen	-40	-720	-125	-885
Overige opbrengsten/lasten	-4	-	-	-4
	<u>8.760</u>	<u>-192.483</u>	<u>-1.852</u>	<u>-185.575</u>

Het beleggingsresultaat van de beleggingen met betrekking tot het premiedepot is opgenomen onder de beleggingsresultaten risico pensioenfonds. In 2022 was geen directe beleggingsopbrengst (2021: € 3 negatief), een indirecte beleggingsopbrengst van € 550 negatief (2021: € 290 negatief) en geen directe kosten vermogensbeheer (2021: € 1), opgenomen onder de beleggingscategorie overige beleggingen.

Ontvangen en betaalde rente betreffende rente van de rekening-courant, waardeoverdrachten, verzekeringsmaatschappijen e.d. worden opgenomen onder overige opbrengsten/lasten bij directe beleggingsopbrengsten.

In tegenstelling tot de in het bestuursverslag opgenomen paragraaf "kostentransparantie" zijn hier alleen de kosten van vermogensbeheer opgenomen die het pensioenfonds op factuurbasis heeft betaald. Deze kosten bestaan onder andere uit kosten vermogensbeheerder, beheerskosten, bewaarloon, kosten beleggingscommissie en advieskosten. De transactiekosten op factuurbasis zijn € 0 (2021: € 0).

2021	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Aandelen	9.179	94.444	-888	102.735
Vastrentende waarden	-	-38.207	-963	-39.170
Derivaten	-	-21.224	-	-21.224
Overige beleggingen	-96	-2.510	-138	-2.744
Overige opbrengsten/lasten	-3	-	-	-3
	<u>9.080</u>	<u>32.503</u>	<u>-1.989</u>	<u>39.594</u>

12. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

2022	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Beleggingsresultaten risico deelnemers	<u>637</u>	<u>-9.576</u>	<u>-</u>	<u>-8.939</u>

2021	Directe beleggingsopbrengsten	Indirecte beleggingsopbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Beleggingsresultaten risico deelnemers	<u>415</u>	<u>9.280</u>	<u>-</u>	<u>9.695</u>

13. Overige baten

	2022	2021
Incidentele baten	<u>2</u>	<u>1</u>

14. Pensioenuitkeringen

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Ouderdomspensioen	7.600	7.326
Partnerpensioen	1.832	1.714
Wezenpensioen	61	41
Afkopen	-	12
Arbeidsongeschiktheidspensioen	192	202
	<u>9.685</u>	<u>9.295</u>
Netto nabestaanden uitkeringen	1	1
	<u>9.686</u>	<u>9.296</u>

De toeslag op de uitkeringen per 1 februari 2022, zoals vastgesteld door het bestuur, bedraagt 2% (2021: 0%) en een inhaaltoeslag van 0% (2021: 0%).

De post Afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 520,35 (2021: € 503,24) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig artikel 66 van de Pensioenwet. (Bedragen in hele euro's).

15. Uitvoeringskosten

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Administratiekosten	505	575
Controle en advieskosten	172	161
Kosten bestuur, Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan	90	89
Communicatiekosten	58	79
Overige kosten	57	54
	<u>882</u>	<u>958</u>
Kosten voorbereiding WTP	165	-
	<u>1.047</u>	<u>958</u>

De daling van de administratiekosten in 2022 komt doordat er minder wettelijke projecten waren.

De controlekosten zijn hoger dan in 2021, door een stijging van de accountantskosten vanwege extra werkzaamheden.

De communicatiekosten zijn lager dan in 2021 omdat er geen bijzondere projecten waren.

Kosten voorbereiding WTP betreft projectcoördinatie, adviezen en transitie bij de pensioenuitvoerder.

Ingevolge artikel 382a Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek wordt gemeld dat de honoraria betaald aan accountantskosten als volgt zijn samengesteld:

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Verloopoverzicht totaal
2022			
Controle van de jaarrekening en DNB staten	69	-	69
Andere niet-controle diensten	-	-	-
Controle vorig boekjaar	3	-	3
Advisering over risicobeheersing	-	-	-
	72	-	72

De controlewerkzaamheden zijn voor de verslagjaren 2022 en 2021 uitgevoerd door Pricewaterhouse Coopers Accountants N.V.

	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Verloopoverzicht totaal
2021			
Controle van de jaarrekening en DNB staten	55	-	55
Andere niet-controle diensten	-	-	-
Controle vorig boekjaar	-	-	-
Advisering over risicobeheersing	-	-	-
	55	-	55

Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever.

Bezoldiging bestuurders en Raad van Toezicht

- Bestuursleden namens de pensioengerechtigden ontvangen een vergoeding van € 8.000 per jaar, deze bedragen zijn eventueel te vermeerderen met omzetbelasting. De overige bestuursleden ontvangen geen bezoldiging.
- Leden namens de pensioengerechtigden in het Verantwoordingsorgaan ontvangen een vergoeding van € 2.000 per jaar. De overige leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen geen bezoldiging.
- De leden van de Raad van Toezicht ontvangen ieder een vergoeding van € 15.000 per jaar en de voorzitter van de Raad van Toezicht ontvangt een vergoeding van € 17.500 op jaarbasis, deze bedragen zijn eventueel te vermeerderen met omzetbelasting.

Ten laste van 2022: voor pensioengerechtigde bestuursleden € 16.000, voor pensioengerechtigde VO-leden € 4.000 en voor de RvT € 47.500. (Bedragen zijn in hele euro's.)

16. Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

	2022	2021
Pensioenopbouw	19.290	20.815
Toeslagen	13.235	-
Rentetoevoeging	-3.333	-4.030
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-9.685	-9.275
Toevoegingen voor uitvoeringskosten	246	304
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	2.591	2.114
Wijziging markttrente	-243.281	-88.922
Wijziging actuariële uitgangspunten	3.920	-
Overige wijzigingen	-3.222	-2.897
	<u>-220.239</u>	<u>-81.891</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling (van de individuele werknemer).

De pensioenopbouw van de actieve deelnemers vindt deels plaats op basis van middelloon en deels op basis van DC.

Toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de consumentenprijsindex. Deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of / en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening zal plaats vinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met de markttrente van 0,486% negatief (2021: 0,533% negatief).

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Toevoegingen voor uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de rentetermijnstructuur. De gehanteerde rentetermijnstructuur 2022 is de markttrente waarbij geen rekening is gehouden met de UFR. De rentetermijnstructuur is bepaald door de swap bid koersen om te zetten naar DNB zero.

Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Vanaf boekjaar 2019 zijn de correctiefactoren in verband met ervaringssterfte aangepast en wordt er gebruik gemaakt van Mercer ES 2019.

Vanaf boekjaar 2022 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel AG2022.

Overige wijzigingen

	2022	2021
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-2.462	-1.588
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-802	-1.315
Resultaat op mutaties	42	6
	<u>-3.222</u>	<u>-2.897</u>

In bovenstaande tabel is een positief getal een last en een negatief getal een baat.

17. Mutatie voorziening pensioen-verplichtingen voor risico deelnemers

	2022	2021
Mutatie boekjaar	<u>-8.738</u>	<u>9.727</u>

18. Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds

	2022	2021
Inkomende waardeoverdrachten	-2.436	-2.152
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	-215	-84
Uitgaande waardeoverdrachten	188	177
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	-	87
	<u>-2.463</u>	<u>-1.972</u>

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

De ontvangsten koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

	2022	2021
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
- toevoeging aan de technische voorzieningen	-2.782	-2.439
- onttrekking aan de technische voorzieningen	191	325
	<u>-2.591</u>	<u>-2.114</u>

	2022	2021
Het resultaat op de waardeoverdrachten is als volgt:		
- overgenomen pensioenverplichting	-131	-203
- overgedragen pensioenverplichting	3	61
	<u>-128</u>	<u>-142</u>

19. Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

	2022	2021
Inkomende waardeoverdrachten	-469	-95
Uitgaande waardeoverdrachten	1.782	1.751
	<u>1.313</u>	<u>1.656</u>

20. Herverzekeringen

	2022	2021
Premies voor pensioenverzekering	517	530
Periodieke uitkeringen	-2	-2
	<u>515</u>	<u>528</u>

De vergoeding van premie voor de herverzekeringspremie premievrijstelling bij invaliditeit door werkgevers is opgenomen in de resultatenrekening als een premiebijdrage van werkgevers, zie bij 9. Premiebijdragen, en de kosten zijn opgenomen bij de herverzekeringen. In 2022 waren de kosten € 365 (2021: € 383) en de bijdrage € 302 (2021: € 326).

De Zwitserleven stop loss herverzekering voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico die liep van 2020 tot en met 2022 heeft eind 2022 een gecumuleerde schade van € 117 met een gecumuleerd eigen behoud van € 5.923.

De stop loss herverzekering voor het arbeidsongeschiktheidsrisico heeft een uitloop van 24 maanden. Dit is de periode tussen de 1ste ziektedag (in het verzekeringsjaar) en de datum van arbeidsongeschiktheid.

Eind 2024 wordt duidelijk of er een uitkering zal plaats vinden over de jaren 2020 tot en met 2022.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting. Het pensioenfonds is een onderneming in de zin van de wet op de omzetbelasting. De afdracht omzetbelasting, sinds 2014, is opgenomen onder kosten van vermogensbeheer bij beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Bestemming saldo van baten en lasten

Het bestuur heeft besloten om het positief saldo baten en lasten van € 45.642 als volgt te verdelen:

- toevoegen aan de Algemene Reserve € 47.053,
- onttrekken aan de Reserve 'Premiedepot' € 1.411.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Robeco heeft de jaarrekening 2022 vastgesteld in de vergadering van 9 juni 2023.

Het bestuur:

Tom Steenkamp

Wilma de Groot

Rutger de Wit

Machiel Zwanenburg

Anton Fiolet

Hendrik Bulle

Margret Smits

Marco van Zanten

Willem van Someren Gréve

OVERIGE GEGEVENS

7 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Robeco te Rotterdam is aan Aon Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Robeco, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Aon Nederland cv beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Aon Nederland cv wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 5.100.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 255.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Robeco is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Rotterdam, 9 juni 2023

Drs. M. van de Velde, AAG
verbonden aan Aon Nederland cv

8 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Robeco

Verklaring over de jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Robeco ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarrapport opgenomen jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds Robeco te Rotterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de staat van baten en lasten over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Robeco zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting Pensioenfonds Robeco en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar de risicoparagraaf van het bestuursverslag, waarin het bestuur de conclusies omtrent haar frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de jaarlijks geactualiseerde Systematische Integriteit Risico Analyse (SIRA), de gedragscode, klokkenluidersregeling, incidentenregistratie en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het bestuur of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's	Onze controlewerkzaamheden en observaties
Doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen Volgens de controlestandaarden is het risico dat het management de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het management van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het management of het bestuur in: <ul style="list-style-type: none">• journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;• schattingen;• significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.	<p>Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben getoetst of de journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.</p> <p>Wij zijn alert geweest op mogelijk significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie.</p> <p>Daarnaast hebben wij de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing voor het maken van schattingen. Ten aanzien van de belangrijkste schattingen, zijnde de waardering van de (niet-beursgenoteerde) beleggingen en de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen ten aanzien van de fondsspecifieke elementen, hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none">• De werking van de controlemaatregelen bij de serviceorganisaties geëvalueerd.• Het valideren van de aan beleggingen toegekende waarderingen aan de hand van de vanuit de fondsmanagers verkregen informatie omtrent de net asset value.• Het uitvoeren van retrospectieve werkzaamheden om de kwaliteit van het schattingsproces omtrent de beleggingen die zijn gewaardeerd op basis van net asset value te toetsen.• Evaluatie van de gehanteerde actuariële grondslagen aan de hand van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Geïdentificeerde frauderisico's**Onze controlewerkzaamheden en observaties**

- Gegevensgerichte testwerkzaamheden op de fondsspecifieke ervaringssterfte en de opslag voor toekomstige administratie en excassokosten, zoals het testen van de onderliggende brondocumentatie door aansluiting met gecontroleerde (historische) informatie en/of externe informatiebronnen.
- Evaluatie van de uitkomsten van de actuariële analyse over 2022, waaronder de grondslagen, en bespreking van deze analyse met het fonds en de certificerend actuaris.
In het kader van onze verantwoordelijkheid als accountant van het fonds hebben wij de certificerend actuaris instructies gestuurd. De certificerend actuaris heeft bij de technische voorzieningen mede aan de hand van de administratieve basisgegevens ('pensioenaanspraken') een actuariële verklaring afgegeven. Waarbij een belangrijk deel van de bepaling van de technische voorziening is gebaseerd op algemeen aanvaarde actuariële veronderstellingen
- Wij hebben kennisgenomen van het certificeringsrapport en de afgegeven actuariële verklaring, en dit met het fonds en de certificerend actuaris besproken.
- De certificerend actuaris heeft in zijn verklaring aangegeven dat de stichting voldoet aan de relevante artikelen van de Pensioenwet.
- Wij hebben naar aanleiding van onze controle en de uitkomsten daarvan, de beleggingen en voorziening pensioenverplichting beoordeeld op aanwijzingen van tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude. Wij hebben dergelijke aanwijzingen niet geïdentificeerd.
- Wij hebben kennisgenomen van de toelichtingen op de technische voorzieningen en beleggingen en deze getoetst aan de (toelichtings)vereisten uit de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Ook hebben we kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor fraude. Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie, waaronder de door het fonds opgestelde SIRA (Systematische Integrale Risico Analyse) en om inlichtingen verzocht bij het management en het bestuur. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormt voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de bedrijfsactiviteiten van het fonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.

Op basis van de verkregen controle-informatie hebben wij vastgesteld of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het fonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten.

Verklaring over de in het jaarrapport opgenomen andere informatie

Het jaarrapport omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarrapport anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 9 juni 2023
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. E. Briennesse RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds Robeco

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2022		2021	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		728		722
Nieuwe toetredingen	114		70	
Ontslag met premievrije aanspraak	-43		-59	
Ingang pensioen	-2		-1	
Revalidering	-1		-3	
Overlijden	-3		-1	
		65		6
Stand einde boekjaar		793		728
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		1.808		1.807
Ingang pensioen	-18		-24	
Revalidering	1		3	
Overlijden	-3		-6	
Ontslag met premievrije aanspraak	43		59	
Waardeoverdrachten	-6		-30	
Afkopen	-		-2	
Overige oorzaken	-2		1	
		15		1
Stand einde boekjaar		1.823		1.808
Pensioengerechtigden				
Stand vorig boekjaar		310		287
Ingang pensioen	20		25	
Overlijden	-9		-12	
Afkoop emigratie / klein pensioen	-		-1	
Toekenning nabestaandenpensioen	15		13	
Overige oorzaken	-3		-2	
		23		23
Stand einde boekjaar		333		310
		2.949		2.846